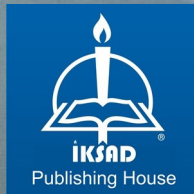

AYVACIK (SAMSUN) İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Emre KÖSE
Prof. Dr. Osman ÇEPNİ

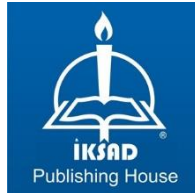

AYVACIK (SAMSUN) İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Emre KÖSE

Prof. Dr. Osman ÇEPNİ

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10429002>

Copyright © 2023 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or
transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical
methods, without the prior written permission of the publisher,
except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other
noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic
Development and Social
Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TÜRKİYE TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2023©
ISBN: 978-625-367-527-1
Cover Design: İbrahim KAYA
December / 2023
Ankara / Türkiye
Size = 16 x 24 cm

ÖNSÖZ

Ülkemizin keşfedilmiş ve keşfedilmeyi bekleyen zengin coğrafi ve kültürel varlıklarını genç nesilleri aktarmak adına yapılan bu çalışmada Karadeniz bölgesinin Orta Karadeniz bölümünde bulunan Canik Dağlarının Kuzey eteklerine kurulmuş olan Ayvacık ilçesi konu edinmiştir.

Tez çalışması kapsamında Ayvacık ilçesinin doğal çevreyi meydana getiren jeolojik yapı, jeomorfolojik özellikler, iklim, hidrografya, bitki örtüsü gibi özellikleri fiziki coğrafya metotlarıyla açıklanmıştır. Yine bu çalışma ile doğal çevre ve beşerî unsurların etkileşimi, tarihi gelişimi ve bu süreçte yerleşmelerin durumu, sahanın ekonomik potansiyeli gibi konular ele alınmıştır.

“Ayvacık (Samsun) İlçesinin Coğrafyası” isimli bu çalışma Doç. Dr. Osman ÇEPNİ danışmanlığında hazırlanmış ve başarıyla savunulan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Emre KÖSE

Prof. Dr. Osman ÇEPNİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	1
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	2
Araştırma Sahası ile İlgili Daha Önce Yapılmış Çalışmalar	4
AYVACIK İLÇESİNİN FİZİKİ COĞRAFYASI.....	6
1.1. Jeolojik Özellikler	6
1.2. Jeomorfolojik Özellikler.....	7
1.3. İklim Özellikleri.....	14
1.4. Hidrografya.....	27
1.5. Toprak.....	33
BEŞERİ COĞRAFYASI	38
2.1. Nüfus Özellikleri.....	38
2.1.1. Nüfus Gelişimi ve Hareketleri.....	38
2.1.2. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu.....	41
2.1.3. Nüfusun Sosyal Nitelikleri.....	45
2.1.3.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı	45
2.1.3.2. Aile Nüfus Büyüklükleri	52
2.1.3.3. Nüfusun Eğitim Durumu.....	55
2.1.3.4. Nüfusun Ekonomik Nitelikleri	57
2.2. Yerleşme Coğrafyası	59
2.2.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi	59
2.2.2. Yerleşme Tipleri.....	63
2.2.2.1. Köy Yerleşmeleri	64

2.2.2.2. Ayvacık Kasabası	67
2.2.3. Konut Tipleri	71
2.2.3.1. Eski Tip Meskenler	71
2.2.3.2. Yeni Tip Meskenler	73
AYVACIK İLÇESİNİN EKONOMİK COĞRAFYASI.....	76
3.1. Tarım.....	76
3.1.1. Tarımsal Faaliyetlerin Başlıca Özellikleri.....	76
3.1.2. Tarım Ürünlerinin Ekiliş Sahaları ve Üretim Durumu.....	78
3.2. Hayvancılık	81
3.2.1. Hayvancılık Faaliyetlerinin Başlıca Özellikleri	81
3.2.2. Hayvan Türleri ve Coğrafi Dağılışı	84
3.2.2.1. Büyükbaş Hayvancılık	84
3.2.2.2. Küçükbaş Hayvancılık.....	85
3.2.2.3. Kümes Hayvancılığı	85
3.2.2.4. Arıcılık	86
3.3.Sanayi	86
3.3.1.Atölye Tipi Sanayi.....	87
3.3.2 Modern Sanayi	88
3.4.Turizm	90
3.5. Hizmetler	93
3.5.1. Yönetim Hizmetleri.....	94
3.5.2. Eğitim Hizmetleri.....	95
3.5.3. Sağlık Hizmetleri.....	98
3.5.4. Ulaşım Hizmetleri	99
3.5.5. Ticaret Hizmetleri.....	102
SONUÇ.....	105

KAYNAKÇA	109
TABLolar LİSTESİ.....	113
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	116
HARİTALAR LİSTESİ.....	118
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	119

KISALTMALAR

CBS: Coğrafi Bilgi Sistemleri

°C: Santigrat (Derece)

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

DSİ: Devlet Su İşleri

DTCF: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi

Enst.: Enstitü

EÜAŞ: Elektrik Üretim Anonim Şirketi

HES: Hidroelektrik Santrali

KBS: Kent Bilgi Sistemleri

MGAİHL: Mahmut Gökmen Anadolu İmam Hatip Lisesi

MGM: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

MM: Milimetre

MTA: Maden Tetkik Arama Enstitüsü

Ort.: Ortalama

RBS: Rasat Bilgi Sistemi

Sıc.: Sıcaklık

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Yay.: Yayınları

YEDAŞ: Yeşilirmak Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu çalışma kapsamında Karadeniz Bölgesinin, Orta Karadeniz Bölümünde bulunan Samsun iline bağlı Ayvacık İlçesinin fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafyası konu alınmıştır. Fiziki coğrafya özelliklerinde; Jeolojisi, jeomorfolojisi, iklimi, hidroğrafyası, toprak örtüsü, bitki örtüsü konuları ele alınmış olup beşerî coğrafya bölümünde yerleşme ve nüfus konusu, ekonomik coğrafya bölümünde; tarım, hayvancılık, sanayi, hizmetler ve turizm konuları ele alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırma sahasıyla ilgili fiziki ve beşerî coğrafya özelliklerinin göz önünde bulundurularak çalışma yapılmaması, bu sahasının fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafya unsurlarının incelenmesi açısından cazip hale gelmesini sağlamıştır. Ülkemizin her köşesindeki coğrafi, kültürel ve ekonomik değerlerin gün yüzüne çıkarılması, bu ülke gençleri için asli bir vazifedir. Tüm bu hususlar neticesinde Ayvacık ilçesinin doğal ortam özellikleri ve bu özelliklerin insan ile olan ilişkileri bu etkileşim sonucunda değişim gösteren doğal yapı ve beşerî yapılar araştırma esnasında dikkatle ele alınan konulardır.

Araştırma sahasının fiziki coğrafya özellikleri ve beşerî coğrafya özellikleri tüm yönleriyle ele alınmaya çalışıldı. Bütüncül bir yaklaşımla incelenmiş olan araştırma sahası coğrafya biliminin genel ve alt dallarıyla mevcut ve potansiyel varlıklarını gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla büyük bir önemle araştırılmaya çalışıldı.

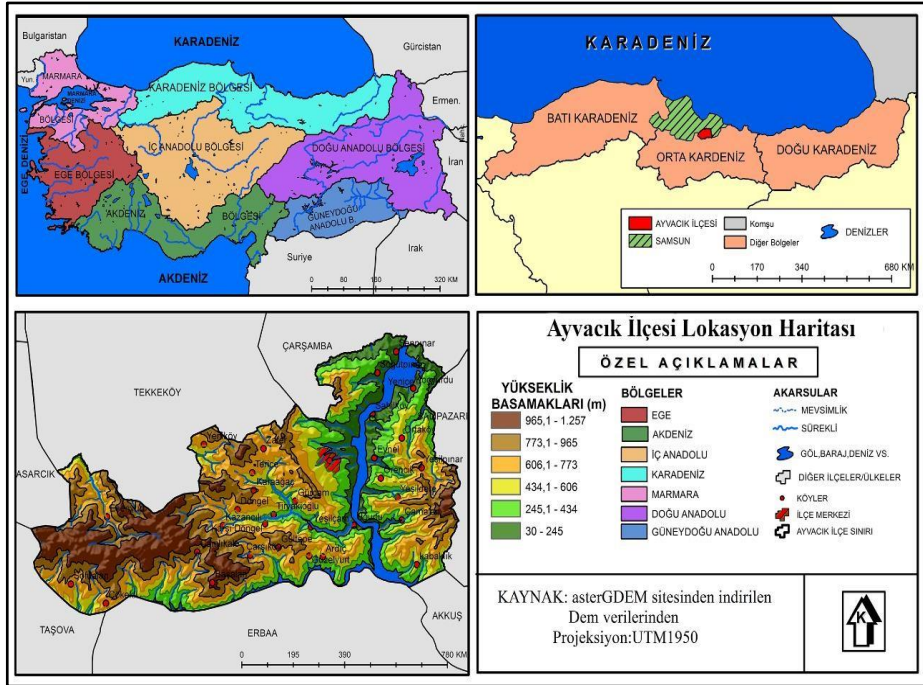
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Ayvacık İlçesinin Coğrafyası adlı bu tez çalışması, Ayvacık ilçesinin fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafyasını konu alır. Arazi incelemeleri, arazi gözlemleri, sahaya ait veri toplanması ve bu verilerin coğrafi bilgi sistemleri ile analiz edilmesi yöntemin belirleyicisi olmuştur. Başlangıç olarak coğrafya bilimine ait alan çalışması yapıldı. İkinci aşama olarak literatür çalışması yapılarak konu ile ilgili tez, makale, rapor, haber, vs. gibi kaynaklar araştırıldı. Araştırılan kaynaklardan konu ile ilgili ve coğrafya bilimi ile alakalı olanlar ayrıştırıldı. Elde edilen bu kaynaklar sahanın ve araştırmanın amacına uygun olarak okunup sentezlendi. Daha sonra arazi çalışması için gerekli olan materyaller (fotoğraf makinesi, laptop, ulaşım aracı, vb.) toplanıp saha çalışması yapıldı. Saha çalışmasında konuyla ilgili fotoğraflar, sayısal ve sözel veriler ile arazi gözlemleri yapıldı. İlçenin jeoloji haritasını oluşturmak için MTA tarafından gerekli paftalar temin edildi. İlçe belediyesinden imar planları alındı. Tapu Kadastro müdürlüğünden imar planları alındı. TÜİK'ten nüfus ve eğitim gibi alanlarla ilgili veriler toplandı. İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden tarım ve hayvancılık verileri temin edildi. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Kaymakamlık, Belediye, İlçe Sağlık Müdürlüğü gibi ilçedeki kurumlardan çeşitli veriler temin edildi. Ayvacık ilçesine ait ilkim verileri Samsun Meteoroloji Bölge Müdürlüğünden alındı. Tüm veriler temin edildikten sonra analiz işlemlerinde, harita yapımı için Esri şirketine ait Arcgis 10.4.1. versiyonlu program, Geocad yazılımı, Netcad 5.2 versiyonlu program ve Google Earth Pro yazılımı kullanıldı. Tez yazım aşamasında Microsoft şirketine ait Word, Excel, PowerPoint yazılımları kullanılmıştır. Coğrafyanın temel esasları açısından yöntem olarak saha araştırması ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi araştırma desen olarak kullanılmıştır. Doküman analizi araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesiyle gerçekleşir (Çepni, 2010).

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Günümüzdeki bilgi teknolojilerindeki gelişim, bilgiye her noktadan olan erişim imkanlarındaki artış bu çalışmada gerekli olan tüm materyallere ulaşımı kolaylaştırmıştır. Ancak, devlet bürokrasisi ve kamu hiyerarşisindeki çeşitli zorluklardan dolayı kişi nezdinde kamu kurumlarındaki verilere ulaşımında birçok güçlüklerle karşılaşmıştır.

Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Araştırma sahası Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümünde Samsun iline bağlı Ayvacık ilçesidir (Harita 1). İlçe merkezi Samsun ilinin Güneydoğusunda, Canik dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında yer almaktadır. Mutlak konumu 41° 40' - 40° 52' kuzey enlemleri ile 36° 21' - 36° 43' doğu boylamları arasındadır. İlçe merkezi Yeşilirmak vadisi içerisindeki Suat Uğurlu barajının batı kısmında kuruludur. İlçe sınırları doğu- batı yönlü yüksek

arazilerden oluşurken ilçe merkezi güney- kuzey yönünde daha alçak ve düz alanda uzanmaktadır. Ayvacık ilçesi 43 mahalleden oluşmakta ve 52200 hektar alanı kaplamakta ve deniz seviyesinden yüksekliği 70m'dir. İlçe merkezi, Samsun şehir merkezine 64 km uzaklıkta olup doğusunda Ordu, (Salıpazarı), batısında (Asarcık ilçesi), güneyinde Tokat (Erbaa ilçesi), güneybatısında Amasya (Taşova ilçesi), kuzeyinde Çarşamba ilçesi bulunmaktadır. İlçe merkezi, Samsun şehir merkezine Çarşamba üzerinden Samsun- Ordu otoyolu ile bağlanmaktadır.

Araştırma Sahası ile İlgili Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Öner (1990), "*Samsun ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası*" adlı doktora tezinde Samsun bölgesinin coğrafi etmenlerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. İnceleme sahasının sınırlarını batıda Kızılırmak deltasıyla doğuda Yeşilırmak deltası arası olarak belirlemiştir.

Yılmaz (2006 ve 2007), "*Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyumu 1*" ve "*Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyumu 2*" adlı eserlerinde Samsun'un coğrafi, kültürel, mimari, iktisadi ve edebi çalışmalarını bir kitapta toplanmasını sağlamıştır.

2008 yılında ilki düzenlenen ve daha sonra geleneksel hale gelen Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil ve Çarşamba Sempozyumunda farklı disiplinlerden akademisyenler tarafından Çarşamba Ovasını; coğrafi özellikleri, tarihsel gelişimi, mimari ve kültürel özellikleri gibi farklı yönleriyle irdeleyen bildiriler hazırlanmıştır. Bu eserler 2014 yılında Yılmaz'ın editörlüğünü yaptığı "Çarşamba Araştırmaları" adlı eserde toplanmıştır.

Özçağlar (1997), "*Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler)*" adlı kitabında ülkemizdeki idari yapının nüfusa göre yapılanmasını, yerleşmelerin türü ve sınıflandırılmasını çeşitli ölçeklerle ifade etmiştir.

Doğanay (2017), "*Yomra'nın Başlıca Fonksiyonel Özellikleri*" adlı

makalesinde sahasının fiziki ve beşeri özelliklerini, yerleşmelerinin yapısal değişimini, şehri oluşturan ve gelişimini sağlayan fonksiyonel özelliklere değinmiştir.

Üzülmez (2015), “*Suat Uğurlu Baraj Gölü ve Çevresinin Morfometrik Analizi*” adlı yüksek lisans tezinde Ayvacık ilçesinin ve özellik Suat Uğurlu Barajının yakın çevresinin jeoloji ve jeomorfoloji açısından kapsamlı olarak incelemesini yapmıştır.

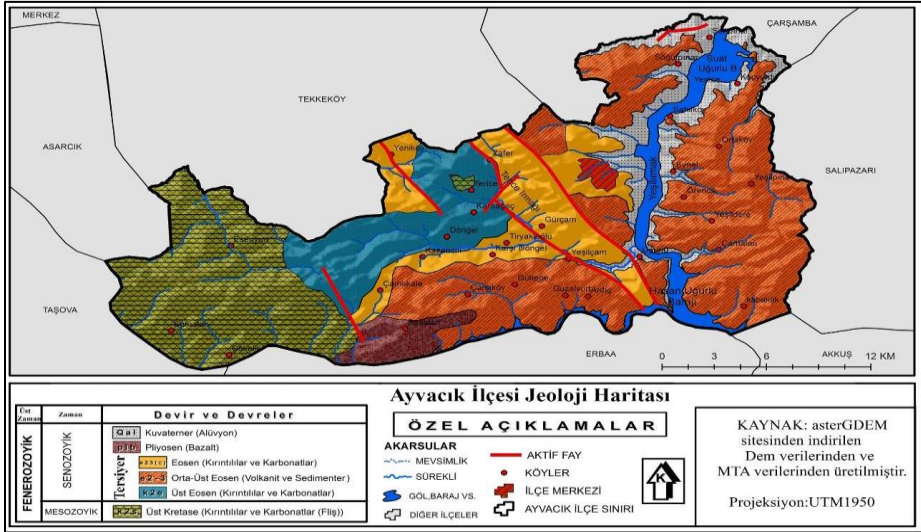
Bağcı (2017), “*Yeşilirmak Deltasında (Çarşamba-Samsun) Doğal Ortam İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması*” adlı doktora tezinde Ayvacık’a komşu olan Çarşamba ilçesinin coğrafya özelliklerini, çevresel sorunlarını toplum yaşamıyla etkileşimli olarak ortaya koymuştur.

Yıldırım (2018), “*Yakakent İlçesinin Coğrafyası*” adlı doktora tezinde Samsun Yakakent ilçesinin coğrafya özelliklerini fiziki, beşeri ve ekonomik yönleriyle ortaya koymuştur.

AYVACIK İLÇESİNİN FİZİKİ COĞRAFYASI

1.1. Jeolojik Özellikler

Yeryüzünün zamansal değişimini ve bu süreçte karaların geçirdiği evrimleri ortaya çıkarabilmek, birçok bilim dalının ortak çalışma alanını oluşturmaktadır. Coğrafya biliminin alt dalı olan jeomorfoloji yeryüzünde meydana gelen süreç ve yapılanmaları kendine has teknik ve yöntemlerle incelemektedir. Bu çerçevede çalışma sahasının jeolojik özellikleri açıklanmaya çalışılacaktır.

Harita 2: Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası

Genel olarak araştırma sahası ve çevresinin jeolojisi sade bir yapıya sahip olup ayrıntılı incelemeler sonucu çeşitli kayaç yapılarının olduğu görülmüştür (Harita 2). Temelde geniş alanları Paleozoik zamana ait yaşlı şistler ve metamorfik kayaçlar oluştururken delta kısımlarını ise Kuvaterner 'a ait altta eski üste yeni alüvyon sahaları oluştur-maktadır (Öner, 1990). Paleozoik zamana ait alanlar Akdağ, Vezirköprü, Yeşilirmak deltasının güney kesimlerinde yayılış gösterirken, Mezozoik zamana ait yaşlı birimler olan fliş alanları ise Kızılırmak ve Yeşilirmak deltalarının güneyi ile Canik dağları ve

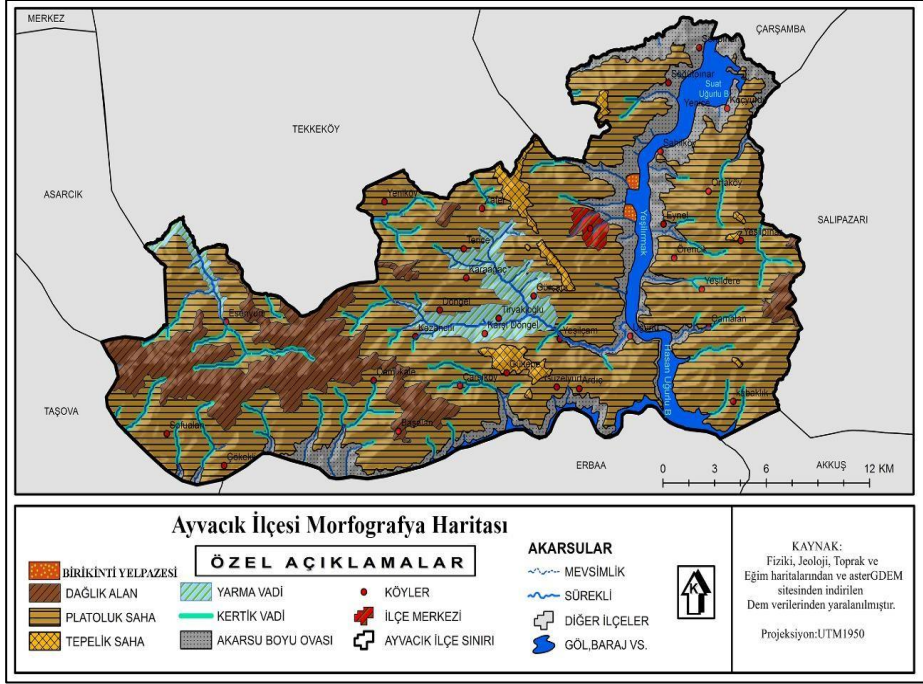
Vezirköprü depresyon alanlarında yayılış gösterirler. İl sınırları içerisinde oldukça geniş alanlarda yayılış gösteren Tersiyer dönemine ait yaşlı arazileri flişler ve volkanosedimanter kayaçlar oluşturmaktadır. Kuaterner 'a ait araziler ise büyük akarsu kenarları ve kıyı kesimlerde bulunan delta ağızlarında biriken alüvyonlardan oluşmaktadır (Yılmaz & Zeybek, 2016).

Araştırma sahasının jeolojik yapısı incelendiğinde sahada II. zamana ait Üst Kreatase döneminde kalker ve marmlardan oluşan kıvrımlı tabakalara sahanın batı kısımlarında, üst Kreatase döneminden alt Pliyosene kadar çökme ile flişli kalkerli kayaçlar araştırma sahasının batı ve doğu kısımlarında yoğun diğer bölgelerde dağınık bir yayılım göstermiştir. Araştırma sahasında genel olarak Tersiyer dönemine ait Eosen arazileri yaygınlık göstermektedir. Bu dönemlerde yüksek oranda gerçekleşen volkanizma faaliyetleri sonucu oluşan kayaç türleri sahada yaygınlık göstermektedir. Bu devirlere ait andezit, bazalt, monzonit, kireçtaşı, çakıltası, piroklastik kaya gibi birimlere rastlanılmaktadır. Kuaterner döneminde gerçekleşen östatik seviye değişimleri sonucunda meydana gelen deniz seviyesindeki çekilmeler sonucu vadilerin çökmesiyle parçalanmış delta alanları ve akarsuların aşındırma güçlerindeki artış ile malzeme taşınımı sonucunda akarsuların ağız kısmında yeni delta oluşumuna başlamıştır. Zamanla akarsu aşındırmasının yavaşlamasıyla sahadan geçen Yeşilirmak akarsuyu kenarları boyunca alüvyon alanları oluşmuştur. Sahadaki diğer küçük vadiler boyunca akan akarsu alanlarında da alüvyon sahalar görülmektedir (Üzülmez, 2015).

1.2. Jeomorfolojik Özellikler

Araştırma sahasının Kuzey Anadolu dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında yer alması ve dağların Karadeniz'e paralel uzanması kıyıda iç kesimlere kısa mesafede yükseltinin hızla artmasına yol açmıştır. Bölge geçirdiği süreç ve yapısal değişimler sonucu jeomorfolojik açıdan çeşitlilik içermektedir. Araştırma sahasının güney, doğu, batı kesimlerinde geniş yer

kaplayan dağlık alanlar 1200 metrelere kadar çıkmaktadır. Dağlık alanlar sahanın doğu ve batı kesimlerinde Karadeniz'e dik uzanmakta olup sahanın doğu kesimlerindeki dağlık alanların eğim seviyesi daha yüksektir.

Harita 3: Araştırma Sahasının Morfografya Haritası

Geniş alanları kapsayan aşınım yüzeyleri genellikle 700-800 metrelere kadar başlamaktadır. Bu sahanın eğim değerleri %4 ile %11 arasında değişim göstermektedir. Aşınım yüzeylerinin yaygın olduğu alanlarda yoğunluk gösteren tepeler çoğunlukla 700-800 metrenin üzerinde yükseklik göstermektedir. Plato alanları aşınım yüzeylerinin akarsular tarafından yarılmasıyla oluşmuştur. Bölgede bu alanlar 100-500 metre yükselti aralıklarında görülmektedir. Araştırma sahasının (Harita 3) batı kısımlarındaki eğimin doğu kısımlarına göre az olması plato alanlarının bu kısımlarda yaygın görülmesini olanak tanımıştır (Üzülmez, 2015).

Araştırma sahasında genele yayılmış olan eğimli alanlar Yeşilirmak'ın doğusu ve batısında sıklıkla görülmektedir (Fotoğraf 1). Yeryüzü şekillerinden biri olan vadiler araştırma sahasında “V” şekilli profil oluşturmaktadır. Bu çentik vadiler Yeşilirmak ve Terice deresi vadileri ile Eynel deresi vadisidir. Mevsimlik ve daimî akarsuların oluşturduğu yeni vadi profilleri de sahada görülmektedir. Bir diğer yeryüzü şekli olan birikinti yelpazeleri ilçe merkezinin de bulunduğu araziye kapsamaktadır. Saha genelinde irili ufaklı birçok birikinti yelpazesi bulunmaktadır. Bu alanlarda eğim %0 ile %7'lik bir derece arasında olup genel yerleşmenin en yoğun olduğu alanlar olarak görülmektedir (Fotoğraf 2).

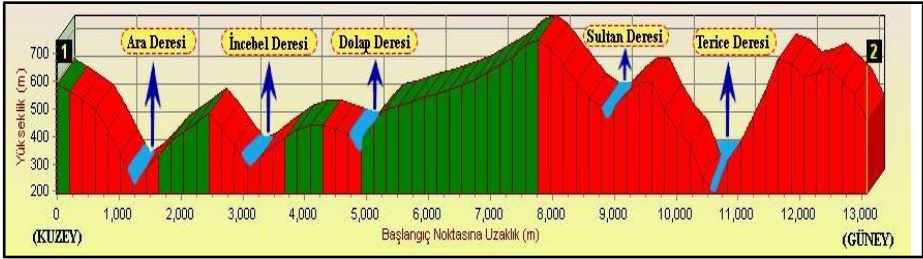
Fotoğraf 1: Suat Uğurlu barajının batı kısımlarındaki yamaç alanları

Canik dağlarının kuzey yamaçlarında bulunan araştırma sahasında kuzeyden güneye doğru yükseltinin hızla arttığı görülmektedir (Harita 4). Bu nedenle de akarsu aşındırmaları ve malzeme taşınım süreci devam etmektedir. Yüzey şekillerinin yükselti özellikleri incelendiğinde en alçak nokta 30 metre ile Suat Uğurlu barajının yapılmasıyla su altında kalmıştır. En yüksek nokta ise 1250 metre ile Akça tepesidir. Yükseklik seviyesinin 600 ile 950 metre

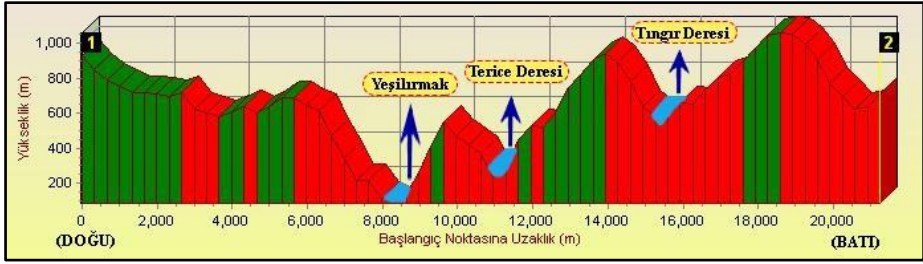
seviyelerinde parçalı ormanlık alanlar bulunmaktadır. Yükseltinin seviyesinin 1000 metre üzerindeki alanlar zirve noktaları olup ormanlık veya yarı açık alanları oluşturmaktadır (Şekil 1, Şekil 2).

Fotoğraf 2: Birikinti yelpazesi üzerine kurulu olan Ayvacık ilçe merkezi

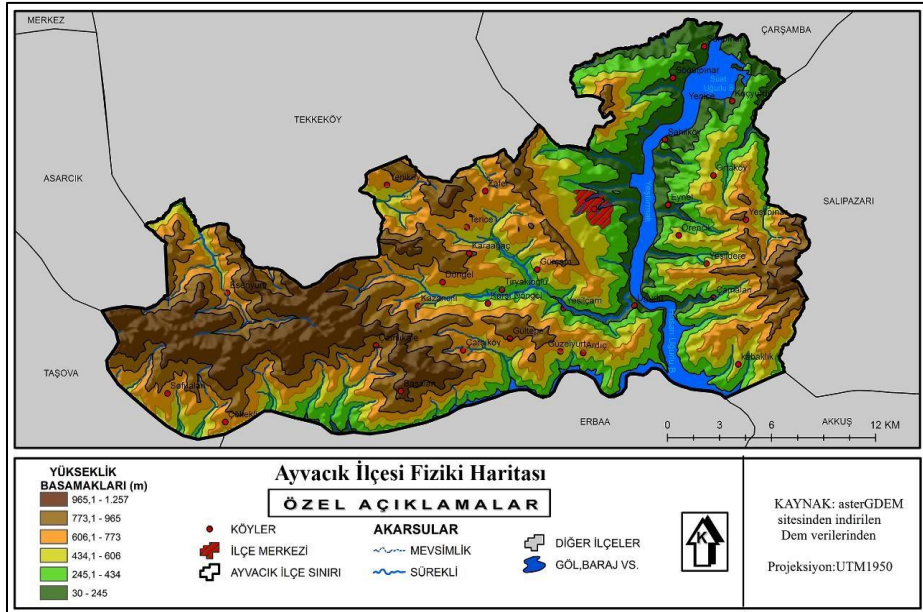

Şekil 1: Araştırma sahasının kuzey-güney yönlü yükselti profili

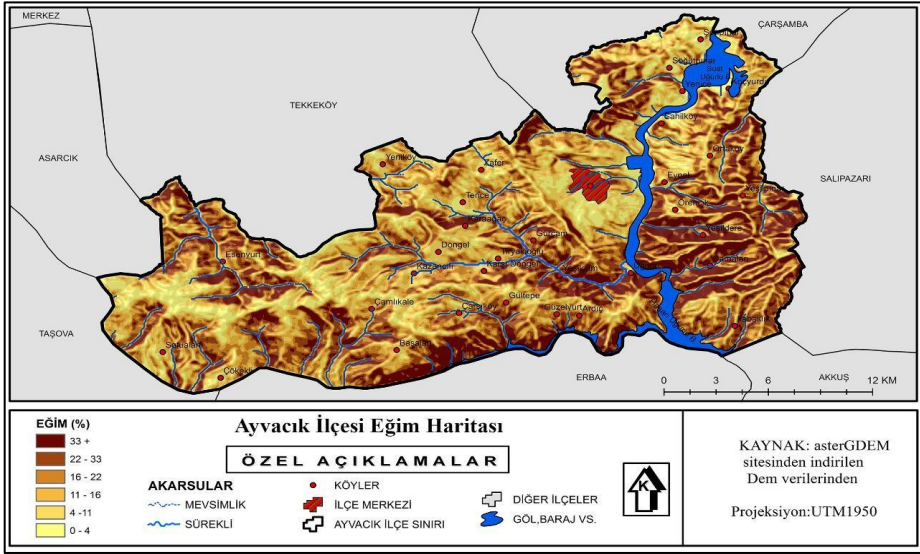
Şekil 2: Araştırma sahasının doğu-batı yönündeki yükselti profili

Araştırma sahasının yükselti profillerine bakıldığında birinci profil kuzey-güney yönlü olup bu profile sahanın güneye doğru yükseltisinin genel olarak arttığı ve akarsular tarafından yarılmış birçok vadinin bulunduğu görülmektedir. Bu akarsuların hemen hemen hepsi batı kısımlardan doğu yönüne ilerleyerek Yeşilirmak'ın akış hattına bağlanmaktadır. Doğu-batı eksenli olan profile yüksekliğin doğudan orta kısımlara yani Yeşilirmak hattına doğru azaldığı buradan ilçenin batı sınırlarına doğru tekrar artış gösterdiği görülmektedir. Akarsu sayılarının bu profile azaldığı ve sarp dik yamaçların kuzey güney eksenli profile göre daha az olduğu gözükmektedir.

Harita 4: Araştırma sahasının fiziki haritası

Araştırma sahasının eğim değerleri incelendiğinde eğim derecesi 10 ve altındaki yerler düz ve düze yakın araziler olup bu kesimler 12798 ha alanı kaplamaktadır (Tablo 1, Tablo 2, Şekil 3). Bu alanlar genellikle çöküntü düzlükleri, plato alanları ve vadi ta-banlarıdır. Eğim derecesi 10-30 olan alanlar orta eğimli alanlar 19204 ha alanı kapsama- maktaki olup bu alanları eğimli kayalık, tepe, dağ ve eğimli vadi alanları oluşturmaktadır. Eğim derecesinin 30'u aştığı yerler ise dik sarp arazileri oluşturmaktadır bu alanlar sahada 6381 ha alan kapsamakta ve bu alanları ise yüksek eğimli tepe, dağ, kayalık alanlar oluşturmaktadır. Eğim değerlerinin yüksek olduğu alanlar çalışma sahasının doğu kısımlarında yoğunluk göstermektedir (Harita 5).

Harita 5: Araştırma sahasının eğim haritası

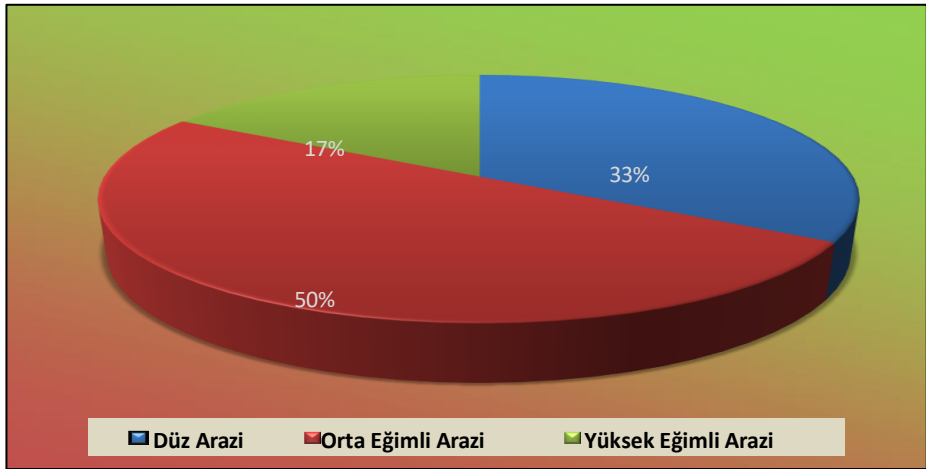
Bu alanlarda yerleşme ve tarım faaliyetleri batı kısımlarına nazaran daha azdır. Sahada eğim derecelerinin yüksek olduğu yerlerde bulunan akarsularda aşınma derecesi yüksek olup taşınan malzemeler akarsuların ağız kısımlarında biriktirme yaparak birikinti yelpazesi ve küçük delta alanları oluşturmaktadır. Kış ve ilkbahar aylarında eğimin yüksek olduğu alanlarda yoğun olarak heyelanlar meydana gelmekte olup ulaşım ağlarında ve yerleşim yerlerinde ciddi zararlar oluşmaktadır.

Tablo 1: Eğim Değerlerinin Alansal ve Oransal Dağılımı

Eğim (°)	Alan (ha)	Oran (%)
0-4	6365	16.5
4-11	6433	16.7
11-16	6336	16.5
16-22	6419	16.7
22-33	6449	16.8
33+	6381	16.6

Tablo 2: Araştırma Sahasının Eğim Sınıflarının Alansal ve Oransal Dağılımı

Eğim Sınıfları	Eğim (°)	Alan (ha)	Oran (%)
Düz Arazi	<10	12798	33.3
Orta Eğimli Arazi	10-30	19204	50.0
Yüksek Eğimli Arazi	>30	6381	16.6

Şekil 3: Araştırma sahasının eğim sınıflarının oransal dağılımı

1. 3. İklim Özellikleri

İklim, tabiatın ve insan yaşamının büyük çoğunluğunu etkileyen etkenlerin başında gelmektedir. İklim özellikle insanın doğayla etkileşimde bazen kolaylaştırıcı bazen de bu etkileşimi zorlaştırıcı unsurlarıyla ön plana çıkmaktadır. İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılanması, nüfusun hareketliliği, sürdürülen ekonomik faaliyetlerin devamlılığı gibi birçok yaşamsal alanda insan ve iklimin birbirlerine olan bağlılığının önemi görülmektedir. Tüm bunların sonucu olarak coğrafya çalışmalarında iklim konusu önemle üzerinde durulması gereken bir alandır.

Ülkemiz dünya üzerinde ki konumu ile üç ana iklim etkisi altında kalmaktadır. Kuzey Anadolu ve Yıldız (Istranca) dağlarının Karadeniz’e bakan yamaçları okyanusal özellikte olan nemli-ılıman ve nemli-soğuk Karadeniz iklimi, Akdeniz, Ege bölümü ve Marmara denizi çevresi Akdeniz iklimi, Doğu, İç ve Güneydoğu Anadolu’da Karasal iklim özellikleri hâkimdir. Ülkemizdeki topoğrafya şartlarının kısa mesafelerdeki değişimleri sonucu iklim özelliklerinde bu şartlara bağlı olarak değişimler olmakta ve ana iklim özelliklerinin haricinde alt iklim özellikleri de görülmektedir (Atalay & Efe, 2015).

Karadeniz bölgesi Orta Kuşaktaki “batı rüzgârları” sistemi etkisi altında kaldığından yaz ve kış dönemlerinde farklı hava kütlelerinin etkileri görülmektedir. Bu hava kütlelerinin etkileri bölgedeki görülen yağış, sıcaklık gibi tüm iklim unsurlarını kontrol etmektedir. Bölgenin fiziki şartları; dağların uzanışı, bakı, yükseklik ve deniz etkisi görülen iklim üzerinde önemli rol oynamaktadır (Atalay, 2017). Ayvacık, Canik dağlarının kuzeye bakan eteklerinde kurulmuş olması, kıyı kesimlerinde görülen deniz etkisi ve geniş su kütlelerinin bulunması yakın çevresinde bulunan ve Canik dağlarının güneyinde kalan komşu ilçelerine göre iklim özelliklerinde farklılık göstermektedir. Karadeniz Bölgesi’nin sıcaklık şartları büyük ölçüde relief şartlarının ve

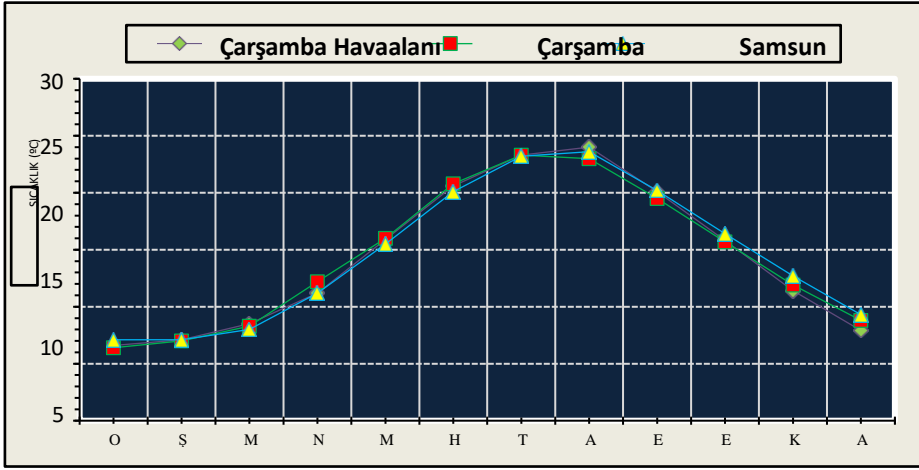
cephelerin etkisinde şekillenmektedir. Genel olarak, Balkanlar üzerinden gelen soğuk hava baskınlarının etkisi muhafazasız olan Batı Karadeniz kıyılarında daha fazla Doğu Karadeniz kıyılarında ise daha azdır. Aynı şekilde İç Anadolu'nun karasal etkileri alçak Canik dağları üzerinden Samsun'a kadar ilerlemekte ve etkisini göstermektedir. Tersine olarak deniz etkileri de iç kısımlara ulaşmakta ve karşılıklı bir geçiş alanı oluşmaktadır (Arınç, 2011).

Araştırma sahasında meteoroloji istasyonunun bulunmamasından dolayı en yakın istasyon verilerinden yararlanılmıştır. Bu istasyonlar Çarşamba (33km uzaklık, rakım 20m), Çarşamba havaalanı (44km uzaklık, rakım 6m) ve çalışmada kıyaslama amacıyla kullanılan Samsun bölge (Atakum), (74km uzaklık, rakım 7m) istasyonlarıdır. Bu çalışmada Çarşamba istasyonunun 27 yıllık, Çarşamba Havaalanının 17 yıllık ve Samsun bölge istasyonunun 89 yıllık verileri kullanılmaktadır. Araştırma sahasında aylık ortalama sıcaklık 6,4 °C ile 24 °C arasında değişmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değeri 14,4 ile 14,5 °C civarındadır (Tablo 3, Şekil 4).

Tablo 3: Araştırma Sahasının Yakınındaki Meteoroloji İstasyonlarının Aylara Göre Uzun Yıllık Sıcaklık Ortalamaları (°C), (1929-2017).

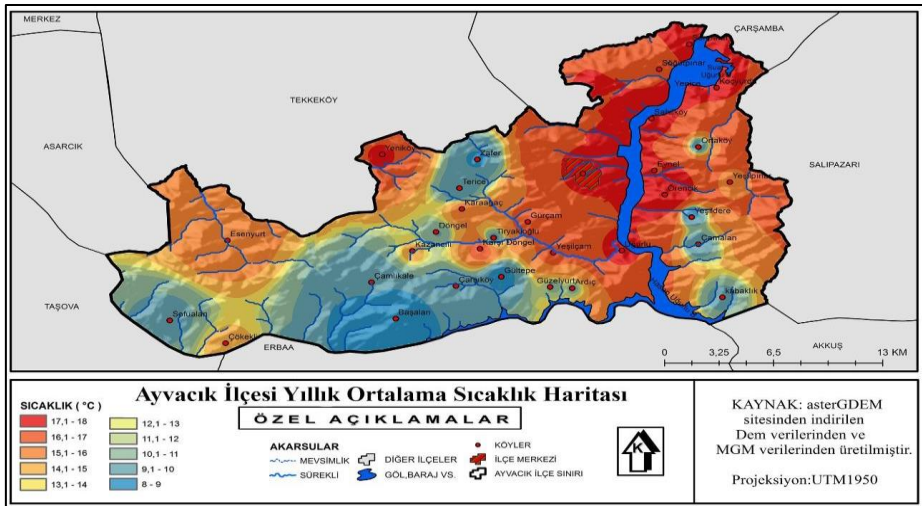
METEOROLOJİ İSTASYONLARI			
Aylar	Çarşamba Havaalanı	Çarşamba	Samsun (Atakum)
1	6,6	6,4	7,1
2	7,1	7	7,1
3	8,5	8,3	8
4	11,2	12,2	11,2
5	15,9	16	15,5
6	20,6	20,8	20,1
7	23,3	23,3	23,2
8	24	23	23,6
9	20,1	19,5	20,2
10	15,8	15,7	16,4
11	11,4	11,9	12,7
12	7,9	8,8	9,3
Yıllık Ort.	14,4	14,4	14,5

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017

Şekil 4: Çarşamba havaalanı, Çarşamba ve Samsun (Atakum) meteoroloji istasyonlarının karşılaştırmalı aylık ortalama sıcaklık diyagramı (1929-2017).

Araştırma sahasının sıcaklık dağılımlarının daha iyi anlaşılabilmesi için sıcaklık dağılım haritası oluşturulmuştur. İlçenin sıcaklık dağılımı üzerinde en büyük etkiyi topoğrafya oluşturmaktadır. İlçe merkezi ve Suat Uğurlu barajı çevresindeki alçak alanlar yıllık ortalama sıcaklığın yüksek olduğu (16-18 °C) alanlar iken güneye doğru dağların yükseldiği alanlar yıllık ortalama sıcaklığın (8-10 °C) düşük olduğu alanları kapsamaktadır. İlçenin en yüksek alanlarını barındıran Başalan Mahallesi ve yakın çevresi yıllık ortalama sıcaklığın en düşük görüldüğü yerlerdir (Harita 6).

Harita 6: Araştırma Sahasının Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılım Haritası

Araştırma sahasının mevsimlik sıcaklık ortalamaları değerleri incelendiğinde kışın 7,4 °C, ilkbaharda 12,1 °C, yazın 22,3 °C, sonbaharda ise 15,7 °C olduğu görülmektedir. Bu değerlere baktığımızda araştırma sahası kış aylarında çok soğuk olmadığı yaz aylarında ise aşırı sıcak olmadığı görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki İstasyonlarına Ait Mevsimlik Sıcaklık Değerleri (°C), (1929-2017).

Meteoroloji İstasyonları	Mevsimler			
	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar
Çarşamba Havaalanı	7,2	11,9	22,6	15,8
Çarşamba	7,4	12,1	22,3	15,7
Samsun (Atakum)	7,8	11,6	22,3	16,4

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

Araştırma sahasının sıcaklık değerlerine bakıldığında bazı zamanlar değerlerin ortalamaların altına düştüğü görülmektedir. Bu sebeple sıcaklığın maksimum ve minimum değerlerinin incelenmesinin sahanın ikliminde bilgi vereceği göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırma sahasında maksimum sıcaklık ortalamaları temmuz ve ağustos aylarında en yüksek değerlere, minimum sıcaklık ortalamaları ise ocak ve şubat aylarında en düşük değerlere ulaşmaktadır. Maksimum sıcaklıkların yıllık ortalaması 19,4- 19,5 °C arasında olup, minimum sıcaklıkların yıllık ortalaması ise 9,8- 9,9 °C'dir (Tablo 5).

Tablo 5: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki Meteoroloji İstasyonlarının Aylara Göre Uzun Yıllık Maksimum ve Minimum Sıcaklık Ortalamaları (°C), (1929-2017).

Aylar	Meteoroloji		İstasyonları			
	Çarşamba Havaalanı		Çarşamba		Samsun	
	Maks.	Min.	Maks.	Min.	Maks.	Min.
1	11,2	2,7	10,8	2,8	10,7	4
2	12,0	2,9	11,7	3	10,9	3,8
3	13,7	4,3	13,4	4,1	12	4,6
4	16,8	6,6	17,7	7,3	15,3	7,8
5	21,2	11,2	21,3	10,8	19,1	12,1
6	25,4	15,5	26,2	15,4	23,6	16,1
7	27,6	18,6	28,6	18,1	26,5	19
8	28,3	19,3	28,1	18,3	27	19,6

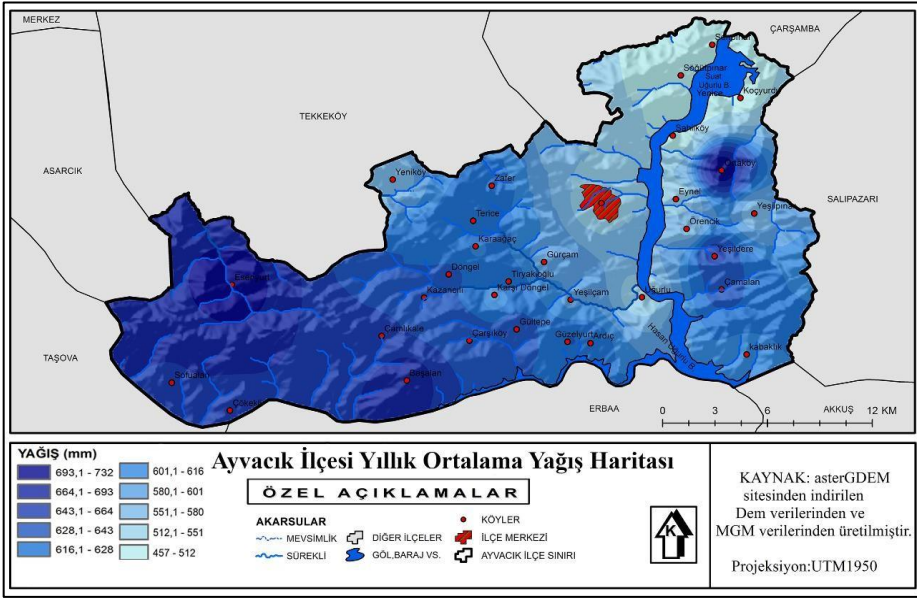
9	25,3	15,3	24,7	15,1	23,9	16,5
10	21,0	11,5	20,7	11,4	20,3	12,9
11	17,2	6,5	17,1	7,6	16,7	9,3
12	13,1	3,5	13,4	4,9	13	6,3
Yıllık Ort.	19,4	9,8	19,5	9,9	18,3	11

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

Karadeniz Bölgesi, yıllık ortalama yağışı 640 mm, olarak hesaplanan Türkiye'nin en yağışlı bölgesi özelliğindedir. Bölgenin 60 yıllık rasat sonuçlarına göre, ortalama toplam yıllık yağış tutarı 867 mm, dir. Yağışın yıllık miktarı bakımından, sadece kıyı ile iç kısımlar arasında değil, kıyı boyunca birbirinden pek uzak olmayan konumlar arasında bile büyük farklılıklar görülebilir (Arınç, 2011).

Yağış haritası incelendiğinde yağışların genellikle güneybatı, batı ve kuzey batı yönlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Harita 7). Bu durum yükseltiyle bağlantılı olup kuzeyden gelen nemli hava kütleleri ilçenin yüksek kesimlerinde yağışlarını bırakmaktadır. İlçenin batı kısımlarında yükseltinin daha fazla olması ve dağların denize paralel uzaması sonucu en fazla yağışları bu kısımlar almaktadır. İlçenin doğu kesiminde Ortaköy Mahallesi ve çevresi yükseltinin de etkisiyle doğu kesimde en fazla yağışı (Ort. 700mm.) alan kesimlerdir. İlçenin merkezi kesimleri ve Yeşilirmak hattı boyunca uzanan alçak kesimler yıl boyunca düşük yağış (Ort. 450- 550mm.) alan kesimleri oluşturmaktadır.

Araştırma sahasının mevsimlik yağış verilerini incelediğimizde yağışlar en çok kış aylarında (%32) en az ise yaz (%16) ve ilkbahar (%22) aylarında görülmektedir (Tablo 6, Şekil 5).

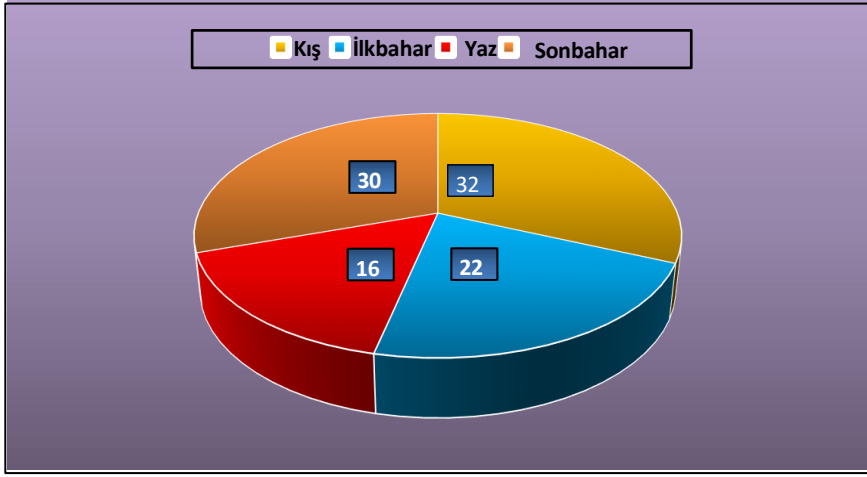

Harita 7: Araştırma Sahasının Yıllık Ortalama Yağış Dağılım Haritası

Tablo 6: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki İstasyonların Mevsimlere Göre Yağış Dağılımı (mm), (1990-2017).

İstasyonlar	Mevsimler			
	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar
Çarşamba Havaalanı	87,7	61,5	45,6	84
Çarşamba	101,8	74,8	59,9	104,5

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

Şekil 5: Araştırma sahasının mevsimlik yağışın yıllık yağışa oranı (Çarşamba Havaalanı Meteoroloji İstasyonu), (1990-2017).

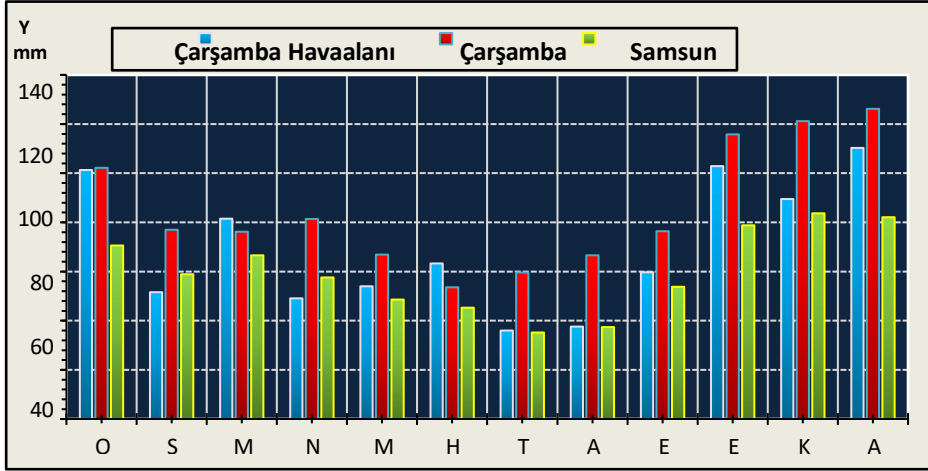
Araştırma sahasına yakın olan meteoroloji istasyonlarının verileri incelendiğinde sahanın yıllık yağış miktarları 836- 1023 mm arasında değiştiği görülmektedir. Sahanın aylara göre 3 istasyonun verileri kullanılarak oluşturulan yağış miktarları tabloda görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki Meteoroloji İstasyon Verilerinden Hazırlanan Aylık Ortalama Yağış Miktarları (mm), (1929-2017).

Meteoroloji istasyonları			
Aylar	Çarşamba Havaalanı	Çarşamba	Samsun (Atakum)
Ocak	101.3	102.2	70.6
Şubat	51.6	77	58.9
Mart	81.5	76.2	66.6
Nisan	49.1	81.4	57.6
Mayıs	54	66.9	48.6
Haziran	63.3	53.6	45.3
Temmuz	36	59.6	35.2
Ağustos	37.6	66.6	37.4
Eylül	59.7	76.4	53.8
Ekim	102.9	115.8	78.8
Kasım	89.5	121.2	83.7
Aralık	110.3	126.2	82.1
Toplam	836,8	1023	718,6

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, (2017).

Araştırma sahasında yağışlar aylara göre düzensiz bir dağılım göstermekte olup aralık ve ocak aylarında en fazla yağış, temmuz ve ağustos aylarında ise en az yağışı almaktadır (Şekil 6). Yağışların ocak ayından sonra düşüş eğilimine girdiği haziran ayından sonra en düşük noktalara geldiği, eylül ayından itibaren yükseldiği görülmektedir.

Şekil 6: Araştırma sahasının aylık yağış dağılımı, (1929-2017).

Araştırma sahasına en yakın olan Çarşamba meteoroloji istasyonunda basınç ölçümleri yapılmamış olduğundan Çarşamba havaalanı meteoroloji istasyonunun verileri kullanılmıştır. Elde edilen veriler Samsun Atakum Meteoroloji İstasyonunun verileri ile kıyaslanmıştır (Tablo 8).

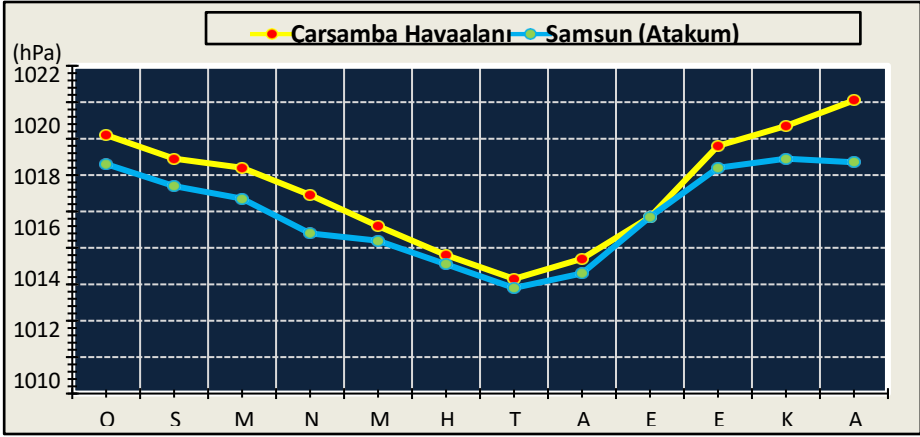
Araştırma sahasının yıllık ortalama basıncı 1015,3 (hPa) dır. En yüksek değerlere 1020,1 (hPa) ile aralık ayında en düşük değere ise 1010,3 (hPa) ile temmuz ayında ulaşılmaktadır. Basınç değerleri sonbahar ve kış aylarında yüksek seyrederken ilkbahar ve yaz aylarında düşük değerler göstermektedir. Her iki istasyonun basınç değerlerine baktığımızda değerlerin birbirine örtüştüğü görülmektedir (Şekil 7

Tablo 8: Araştırma Sahasının Aylık Ortalama Basınç Değerleri, (1929-2017).

METEOROLOJİ İSTASYONLARI		
Aylar	Çarşamba Havaalanı	Samsun (Atakum)
	Ortalama Basınç (hPa)	Ortalama Basınç (hPa)
1	101,2	1016,6
2	1016,9	1015,4
3	1016,4	1014,7
4	1014,9	1012,8
5	1013,2	1012,4
6	1011,6	1011,1
7	1010,3	1009,8
8	1011,4	1010,6
9	1013,7	1013,7
10	1017,6	1016,4
11	1018,7	1016,9
12	1020,1	1016,7
ORT.	1015,3	1013,9

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

Araştırma sahasındaki yıl boyunca oluşan basınç değişimleri ülkemizin genel atmosfer değişimleri ile ülkemizi etkileyen ana basınç sistemlerinin etkisiyle oluşmaktadır. Genel olarak kış aylarında Sibirya yüksek basınç alanının kuzeyden ve yaz aylarında Basra alçak basınç sistemi güneyden iç kısımlara kadar girmektedir.

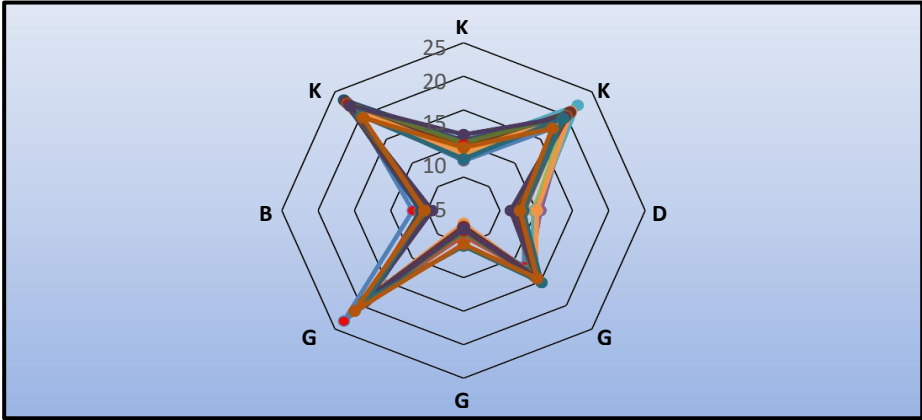
Şekil 7: Araştırma sahasında uzun yıllık aylık ortalama basınç değerleri, (1929-2017)

Araştırma sahasının rüzgâr frekanslarının yıllık ortalama değerlerine bakıldığında en yüksek frekans değerlerinin KB (%21,4) ile KD (%19,8) yönleri olduğu görülmektedir. En düşük frekans değerleri G (%3,2) ile B (%5,5) tır (Tablo 9, Şekil 8). Değerleri incelediğimizde yaz dönemlerinde kuzey sektörlü rüzgârların hâkimiyet gösterdiği ve diğer yönlerden de esen rüzgârlar görülmektedir. Araştırma sahasının topoğrafya özellikleri dikkate alındığında güney yönlü rüzgârların Canik dağları tarafından engellenmesi ve rüzgârların akarsular tarafından yarılmış boğazlar ile kıyıya doğru kanalize olmasını sağlamaktadır. Kuzey yönlü rüzgârların Karadeniz üzerinden geniş alanlara yayılarak araştırma sahasında etkin olduğu görülmektedir. Meteoroloji istasyonundan elde edilen verileri incelediğimizde mevsimlere göre kış aylarında GB yönünden esen rüzgârlar etkin olmakta ve bunun nedeni olarak iç bölgelerdeki yüksek basınçların kıyıya doğru yönelmesi söylenebilmektedir.

Tablo 9: Çarşamba Meteoroloji İstasyonu Rüzgâr Esme Sıklıkları (%), (1990-2017).

YÖNLER								
Aylar	K	KD	D	GD	G	GB	B	KB
1	7.4	17.3	8.4	11.8	3.5	23.3	7	21.3
2	8.7	19.6	8.4	13.2	3.8	19.4	5.9	21
3	8.9	20.3	9.6	13.5	3	17.4	6	21.3
4	10.5	20.4	10.6	12.8	2.1	17.4	5.4	20.8
5	9.5	22.2	9.9	12.7	2.9	16.8	5.6	20.4
6	8.4	20.9	10.1	14	1.9	17.7	5.2	21.8
7	10.4	19.6	7.2	13.3	2.4	17.9	5.9	23.3
8	9.6	20.7	6.9	13.8	2.5	18.3	5.4	22.8
9	10.1	20	6.6	13.7	3.2	19.2	4.6	22.6
10	11.3	19.6	6.5	14.3	2.8	19.1	4.3	22.1
11	7.7	19.4	8.2	15.2	5.3	18.8	5.4	20
12	9.4	17.3	7.8	14.3	5	21.2	5.4	19.6
Yıllık (%)	9,3	19,8	8,4	13,5	3,2	18,9	5,5	21,4

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

Şekil 8: Çarşamba meteoroloji istasyonunun yıllık rüzgâr frekans gülü, (1990-2017).

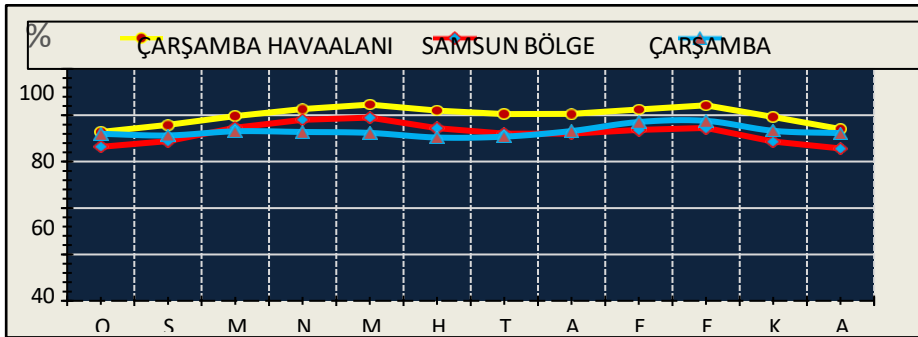
Araştırma sahası, Karadeniz bölgesi içerisinde genellikle yüksek nem oranlarının etkili olduğu bir bölgedir (Şekil 9, Tablo 10). Sahanın nem değerleri en yakın olan Çarşamba İstasyonu'nun değerleri ile açıklanacaktır. Yıllık

ortalama %73 olan nem değeri sonbahar aylarında en yüksek değerlere ulaşmaktadır. Genel olarak yaz ve kış aylarında değerler ortalamanın altında olup ilkbahar ve sonbahar aylarında üzerindedir. İstasyonlar arası kıyaslama yapıldığında ise fiziki şartların etkisi görülmektedir. Çarşamba havaalanı istasyonunun denize yakın olması, Çarşamba merkez istasyonunun daha iç kısımda ve bir miktar da yükselti farkından dolayı nem değerleri daha düşük olduğu görülmektedir. Samsun bölge istasyonunun değerleri bazı aylar daha düşük olduğu gözden kaçmamalıdır.

Tablo 10: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Nem Değerleri (%), (1929-2017).

İSTASYONLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	ORT.
Çarşamba Havaalanı	72.8	75.9	79.7	82.7	84.6	82	80.5	80.6	82.5	84.3	79.3	74.1	79.9
Çarşamba	72	71.3	73.1	72.8	72.4	70.4	70.8	73.2	77.1	77.6	73.3	72.3	73
Samsun Bölge	66.4	68.9	74.6	78	79	74.4	72.1	72.1	73.7	74.5	68.7	65.7	72.3

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

Şekil 9: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Nem Değerleri (%), (1929-2017)

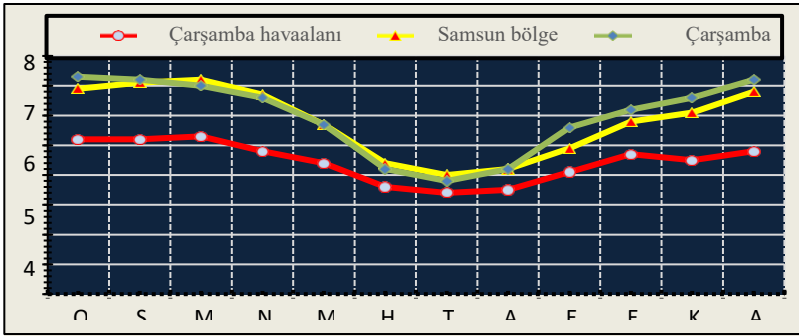
Araştırma sahasının yakın çevresindeki istasyonlardan elde edilen veriler ışığında sahanın bulutluluk değerleri aralık ve mart ayları arasında yüksek olup yaz aylarında düşük seviyeleri görmektedir (Şekil 10, Tablo 11). Bu durum yaz aylarında bulutsuz gün sayılarının fazla yılın ilk aylarında ise az olduğunun göstergesidir. Yaz aylarında ortalama 6-8 gün bulutsuz günler olmakta iken yıl

boyunca bu değer 58 gün civarındadır. Yılın 25 gün civarı gökyüzü tamamıyla kapalıdır (Tablo 12). Yıl boyunca 5-6 gün kar yağışlı ve 15-17 gün karla örtülü gün iken bu kar seviyesi ise 10cm civarındadır. Bu veriler Çarşamba havaalanı istasyon verileri olmakla beraber araştırma sahasına 20-30 km uzaklıkta olup iki ilçe arasındaki yükselti farklarından ve fiziki coğrafya şartlarındaki değişimler sonucu değerlerde farklılıklar görülmektedir.

Tablo 11: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Bulutluluk değerleri

İSTASYONLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YIL.
Çarşamba havaalanı	5.2	5.2	5.3	4.8	4.4	3.6	3.4	3.5	4.1	4.7	4.5	4.8	4.5
Samsun bölge	6.9	7.1	7.2	6.7	5.7	4.4	4	4.2	4.9	5.8	6.1	6.8	5.8
Çarşamba	7.3	7.2	7	6.6	5.7	4.2	3.8	4.2	5.6	6.2	6.6	7.2	6

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017, (1929-2017).

Şekil 10: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Bulutluluk değerleri, (1929-2017).

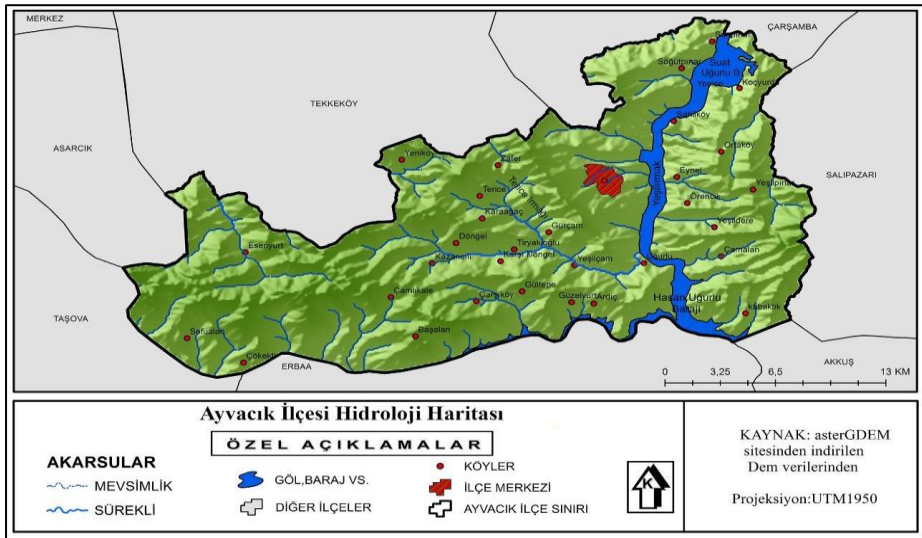
Tablo 12: Çarşamba Meteoroloji İstasyonunun Verilerine Göre Araştırma Sahasında Bulutlu, Açık ve Kapalı Gün Sayıları, (1990-2017).

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Top.
Bulutlu günler	6.9	7	7	8.1	10	9.7	9.8	10.3	10.4	8.6	7.7	6.9	102.4
Açık günler	4.9	4.3	5.8	5.8	8.2	12.4	13.9	12.9	8.3	7	6	4.7	94.2
Kapalı günler	19.1	16.9	18.2	14.6	12.8	7.9	7.3	7.8	11.3	14.3	15.2	17.1	162

Kaynak: Meteoroloji 10. Bölge Müdürlüğü, 2017.

1.4. Hidrografiya

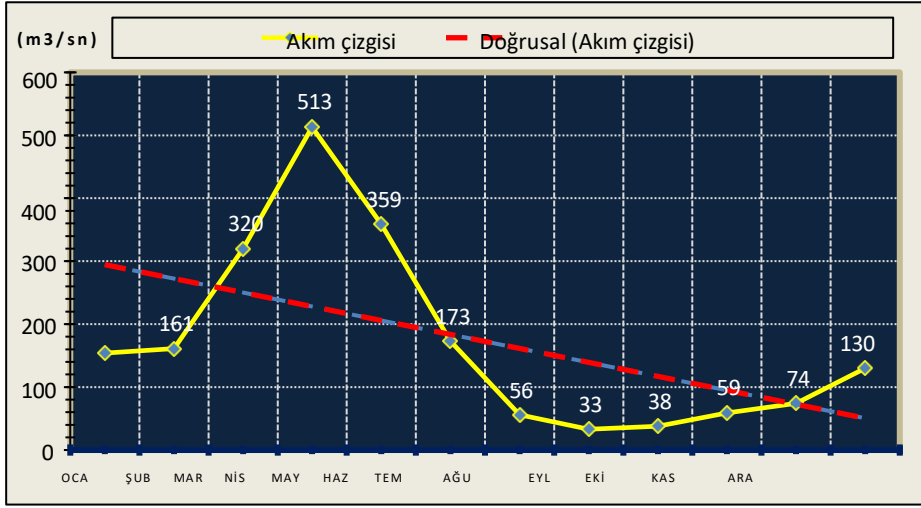
Ayvacak, Karadeniz iklim özelliklerini taşıdığından birçok daimî akarsu ve mevsimlik akarsular bulunmaktadır. Akarsular taşıdıkları sularını Yeşilırmak akarsu hattına ve buradan da sularını denize ulaştırdığından açık havza özelliği göstermektedir. Coğrafi bilgi sistemleri (arçgis 10.4) kaynaklı yapılan analizler neticesinde sahada 24'e yakın Yeşilırmak havzasına bağlı kolların bulunduğu tespit edilmiştir. Ayvacak'ta bulunan akarsuların en büyüğü Yeşilırmak olup bir diğer büyük akarsu sularını Yeşilırmak'a döken Terice ırmağıdır (Harita 8).

Harita 8: Araştırma Sahasının Hidroloji Haritası

Yeşilırmak ilçenin en önemli akarsuyu olmakla beraber Samsun ilinin 'de en önemli akarsularındandır. Yeşilırmak akarsuyunun üç büyük kolu bulunmakta olup Tozanlı ırmağı ismiyle bilinen kolu ana kaynaklarını Köse Dağı'nın (2,081 m) Kuzeybatıya bakan yamaçlarından alır. Tozanlı ırmağı Tokat şehrinden itibaren Yeşilırmak adını alır. Bir diğer kol olan Çekerek ırmağı ana kaynaklarını Tokat-Sivas il sınırındaki Yıldız Dağları'nın (2537 m) batı yamaçlarından alır ve bu iki akarsu Amasya şehrinin güneyinde birleşir. Diğer bir kol olan Kelkit ırmağı ana kaynaklarını Gümüşhane Dağları'nın güney

yamaçlarından almaktadır. Bu üç kol Erbaa İlçesi'nin (Tokat) kuzeyinde birleşerek Yeşilirmak adıyla Canik Dağlarını aşarak Ayvacak'a ulaşır ve buradan Suat Uğurlu ile Hasan Uğurlu barajlarını kat ederek Çarşamba Ovasına oradan Karadeniz'e dökülür (Zeybek & Yılmaz, 2016).

Şekil 11: D14A017 Kodlu İstasyonun (1964-1972) Yılları Arası

Yeşilirmak'ın Ayvacak ve Çarşamba sınırları içerisinde geçen kısımlarında yapılan debi ölçümleri iki ölçüm istasyonu üzerinden gösterilmiştir. Bu istasyonlar DSİ'ye bağlı olup ilk incelenen istasyon D14A017 kodlu Ayvacak ilçesinde 1964-1972 yılları arasında aktif olarak çalışmıştır (Tablo 13). Bu yıllar arasında anlık en çok akım: 1100 m³/sn ile 13.03.1968 yılında anlık en az akım: 3,60 m³/sn ile 25.08.1970 yılında ortama akım değeri ise 165 m³/sn olarak ölçülmüştür (Şekil 11), (DSİ-Rasat Bilgi Sistemi, 2018).

Tablo 13: D14A017 Kodlu İstasyonun (1964-1972) Yılları Arası Ort. Akım Değerleri

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
153,7	161,3	319,9	513,0	359,4	173,2	56,4	33,4	38,9	59,0	74,3	130,4

Kaynak: DSİ Rasat Bilgi Sistemi Verileri, 2018.

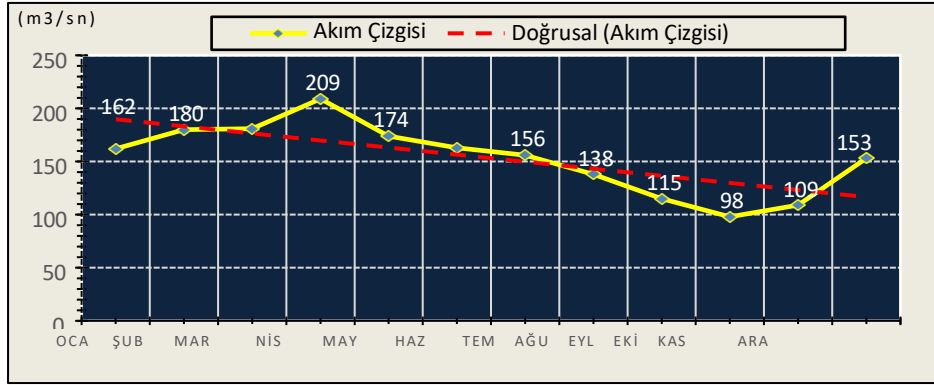
Ortalama Akım Diyagramı İkinci olarak verilerini incelediğimiz D14A179 kodlu istasyon Samsun-Ordu Yolu üzerindeki Çarşamba köprüsünde

bulunmaktadır. Bu istasyon 2008 yılında hizmete alınmış ve aktif olarak kullanılmıştır (Tablo 14). Verilerini incelediğimiz bu istasyonda aktif olduğu dönem boyunca anlık en çok akım 689, m³/sn ile 30.05.2016 tarihinde, anlık en az akım 0,000 m³/sn ile 30.06.2014 tarihinde ve ortalama akım 169, m³/sn olarak ölçülmüştür (Şekil 12), (DSİ-Rasat Bilgi Sistemi, 2018).

Tablo 14: D14A179 Kodlu istasyonun (2009-2017) Yılları Arası Ort. Akım Değerleri

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
162,1	179,9	181,1	209,4	173,8	163,4	156,3	137,9	114,9	98,4	109,2	152,7

Kaynak: DSİ Rasat Bilgi Sistemi Verileri, 2018.

Şekil 12: D14A179 Kodlu istasyonun (2009-2017) Yılları Arası Ort. Akım Diyagramı

İlçe’de Suat Uğurlu ve Hasan Uğurlu olmak üzere iki baraj bulunmaktadır. Bunlardan Suat Uğurlu barajı Yeşilirmak üzerine sulama ve enerji üretimi amacıyla 1975- 1982 yılları arası yapımı tamamlanmıştır (Fotoğraf 3). Kamuya ait olan EÜAŞ tarafından işletilen bu santral 69 MWe Kurulu gücü ile Türkiye’nin 181. Samsun’un ise 6. büyük enerji santralidir. Tesis ayrıca Türkiye’nin 78. büyük hidroelektrik Santrali’dir. Suat Uğurlu Barajı ve HES ortalama 304.674.129 kilovatsaat elektrik üretimi ile 92.047 kişinin günlük hayatında ihtiyaç duyduğu tüm elektrik enerjisi ihtiyacını karşılayabilmektedir (Tablo 15). Suat Uğurlu Barajı ve HES sadece konut elektrik tüketimi dikkate alındığında ise 96.722 konutun elektrik enerjisi

ihtiyacını karşılayabilecek elektrik üretimi yapmaktadır (Enerji Atlası, 2018).

Fotoğraf 3. Suat Uğurlu Hidroelektrik Santrali

Tablo 15: Suat Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim ve Tüketim Miktarları (2002-2016).

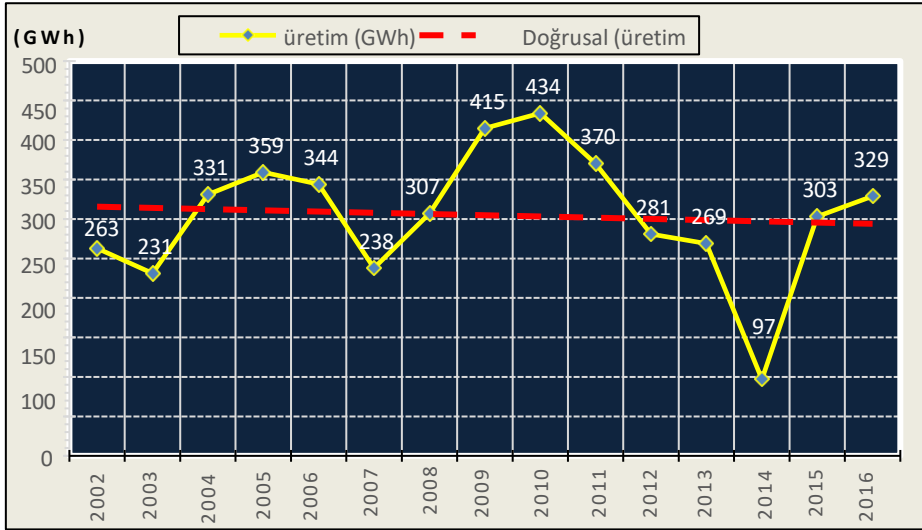
Yıl	Üretim (kWh)	İl Tüketimine Oranı (%)	Ülke Tüketimine Oranı (%)
2002	262.925.000	16,03	0,20
2003	230.987.000	13,23	0,16
2004	330.852.000	17,83	0,22
2005	358.706.000	18,03	0,22
2006	343.711.000	15,91	0,20
2007	237.839.000	10,12	0,13
2008	307.181.000	12,54	0,16
2009	414.561.000	17,27	0,21
2010	433.800.000	16,66	0,21
2011	370.000.000	12,99	0,16
2012	281.000.000	9,37	0,12
2013	269.059.330	8,83	0,11
2014	96.595.160	3,04	0,038
2015	303.405.450	9,22	0,11
2016	329.490.000	9,69	0,12

Kaynak: Enerji atlası hidroelektrik santralleri üretim verileri 2018.

Elde edilen verilerin daha iyi anlaşılabilmesi için elektrik ölçü birimleri kilowatt Saat'ten Gigawatt Saat'e dönüştürülerek yıllara göre elektrik üretim grafiği hazırlanmıştır (Şekil 13).

Hasan Uğurlu barajı ve hidroelektrik santrali Yeşilirmak üzerine enerji

üretmek amacıyla 1971-1981 yılları arası kurulmuştur (Fotoğraf 4). Barajdaki su cebri borularla taşınmamakta, barajın yanındaki dağın içindeki tünelle taşınıp türbinlere çaptırılmaktadır. Baraj Japonya hükümetinden alınan kredilerle inşa edilmiş olup 1971 yılında trafik kazasında hayatını kaybeden DSİ Samsun bölge müdürü olan Hasan Uğurlu'nun adı verilmiştir. EÜAŞ tarafından işletilen santral 500 MWe Kurulu gücü ile Türkiye'nin 41. Samsun'un ise 4. büyük enerji santralidir. Tesis ayrıca Türkiye'nin 11. büyük hidroelektrik Santrali'dir. Hasan Uğurlu Barajı ve HES ortalama 1.139.665.757 kilovatsaat elektrik üretimi ile 344.310 kişinin günlük hayatında ihtiyaç duyduğu tüm elektrik enerjisi ihtiyacını karşılayabilir (Tablo 16). Hasan Uğurlu Barajı ve HES sadece konut elektrik tüketimi dikkate alındığında ise 361.799 konutun elektrik enerjisi ihtiyacını karşılayabilecek elektrik üretimi yapmaktadır (Enerji Atlası, 2018).

Şekil 13: Suat Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim Grafiği (2002-2016).

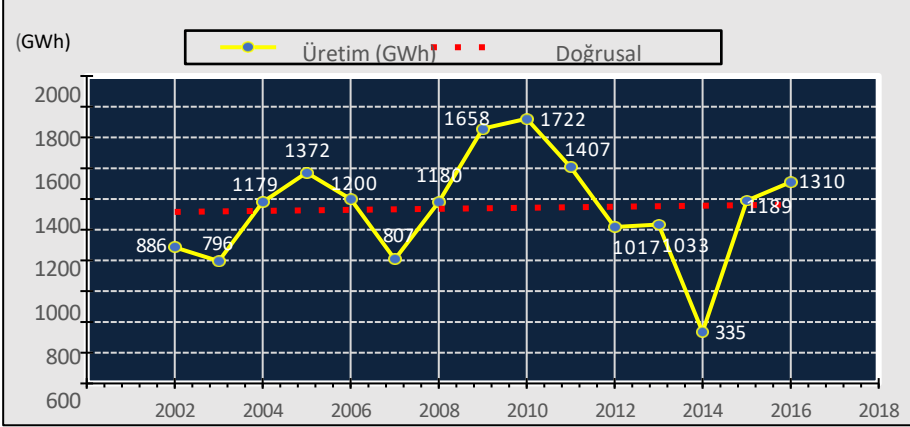
Fotoğraf 4: Hasan Uğurlu hidroelektrik santrali

Tablo 16: Hasan Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim ve Tüketim Miktarları (2002-2016)

Yıllar	Üretim (kWh)	İl Tüketimine Oranı (%)	Ülke Tüketimine Oranı (%)
2002	886.410.000	54,06	0,67
2003	796.260.000	45,60	0,56
2004	1.178.650.000	63,51	0,79
2005	1.372.890.000	69,02	0,85
2006	1.200.780.000	55,58	0,69
2007	806.990.000	34,33	0,42
2008	1.180.466.000	48,17	0,60
2009	1.658.423.000	69,07	0,85
2010	1.721.900.000	66,14	0,82
2011	1.407.000.000	49,38	0,61
2012	1.017.000.000	33,92	0,42
2013	1.032.631.630	33,88	0,42
2014	335.429.440	10,57	0,13
2015	1.189.496.290	36,15	0,45
2016	1.310.660.000	38,54	0,48

Kaynak: Enerji atlası hidroelektrik üretim verileri, 2018.

Elde edilen verilerin daha iyi anlaşılabilmesi için Elektrik ölçü birimleri kilowat saat 'den Gigawat Saat'e çevrilmiştir (Şekil 14).

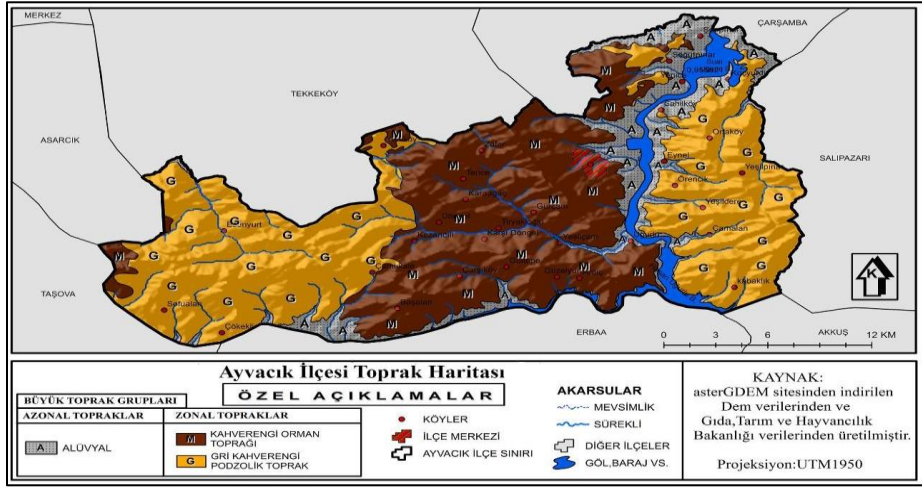

Şekil 14: Hasan Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim Grafiği (2002-2016)

1.5. Toprak

Türkiye, çeşitli jeolojik ve jeomorfolojik özelliklere sahip olması ve farklı iklim özelliklerini barındırması, iklimin etkileriyle oluşan çeşitli bitki formasyonları gibi birbirinden farklı bölgelerden oluşur. Fiziki şartlardaki bu değişimler toprak çeşitlerinin oluşumundaki farklılıklarında sebebidir (Atalay, 1989). Karadeniz bölgesi nemli iklim etkisi altında kalması bol yağış alan kesimlerinde yıkanmanın fazla olması toprağın kimyasal özelliklerinde değişikliklere yol açmaktadır. Kuzey Anadolu Dağlarının kuzeye bakan yüksek yamaçlarında zonal topraklardan kireçsiz kahverengi orman toprakları aynı konum ve iç havzalarda kireçli orman toprakları deltalarda, vadi tabanlarında ve iç depresyonlarda ise azonal toprak grupları içinde değerlendirilen Alüvyal ve Kalüvyal toprak tipleri yaygınlık göstermektedir (Arınç, 2011). Samsun ili bazında incelediğimizde genel olarak zonal topraklar geniş alanları kaplamakla birlikte azonal topraklardan alüvyal ve kalüvyal tipi topraklar yoğunluk göstermektedir (Yılmaz & Zeybek, 2016).

Araştırma Sahası'nın toprak haritasını incelediğimizde üç büyük toprak grubuna rastlarız (Harita 9). Bu topraklardan azonal toprak olarak değerlendirilen alüvyal topraklar Yeşilirmak hattı boyunca ve vadi tabanlarında, zonal topraklardan kahverengi orman toprağı ve gri kahverengi podzolik toprak yüksek kısımlarda orman alanlarında görülür. Araştırma sahasındaki kahverengi orman toprağı genellikle a, b, c profilli birbirine geçişli sığ ve orta derece derinlikte, organik madde bakımından verimli ve bitki örtüsü genelde yaprakları döken ağaçlardan oluşmuş orman örtüsüdür. Orman alanlarını kayın, gürgen ve meşe oluşturmakta olup bu alanlar hızla tahrip edilmekte ve oluşan açık alanlar tarım arazisine dönüştürülmektedir. İkinci büyük grup olan gri kahverengi podzolik topraklar ve yarı gri kahverengi podzolik özellik gösteren topraklar ile ılık yağışlı iklim altında yapraklarını döken orman örtüsü altında oluşan gri kahverengi podzolik topraklar daha az yıkanmıştır. Bu topraklar ikliminde etkisiyle diğer gri kahverengi podzollara oranla daha verimli olup gübre ile beslen dirildiğinde çok daha verim elde edilen tarım arazilerini oluşturmaktadır (Öner, 1990). Araştırma sahasında görülen azonal topraklardan alüvyal topraklar bu sahada akarsuların taşınmasıyla oluşan horizonlaşma özelliğı göstermeyen çökelleşmeyle oluşan topraklardır. Bu taşınan malzemelerin koyu renkli olanları organik madde bakımından daha verimlidir (Bağcı, 2017).

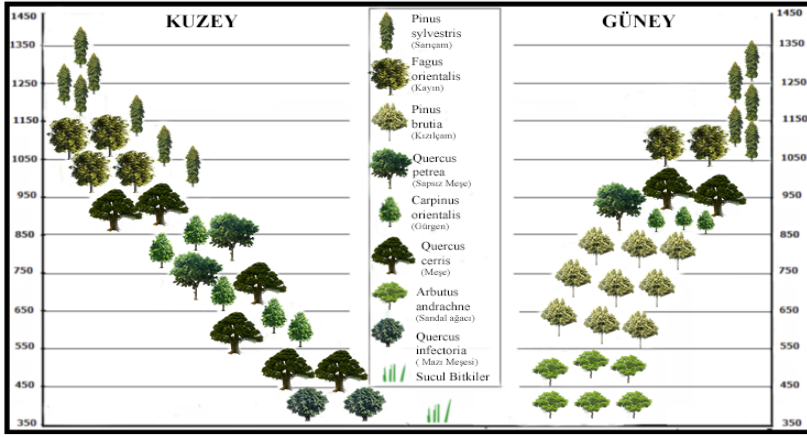

Harita 9: Araştırma Sahasının Toprak Haritası

Araştırma sahasının arazi sınıflandırma haritası incelendiğinde (Harita 10) saha beş sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan ilki II. Sınıf araziler olup bu alanlarda tarımın iklimden etkilenmediği, eğimin az olduğu, yılda iki kez ürün alınan ve taşkın riskinin az olduğu alanlardır. III. Sınıf araziler orta eğimli, zaman zaman taşkın riskinin bulunduğu, iklimin tarım üzerinde etkisinin görüldüğü alanları oluşturmaktadır. IV. Sınıf araziler yamaçların eteklerinde eğimli yerlerde, yumuşak kumlu, tarıma uygun ama tedbirli tarımsal uygulamaların yapılması gerekli olan topraklardır. VI. ve VII. Sınıf araziler tarıma uygunsuz olup plato ve orman alanlarıdır (Atalay, 2015). Bu alanlar tarıma uygunsuz olmalarına rağmen haritada sarı renkli VI. sınıf araziler vasıfsız orman arazileri iken ayrılmıştır. Karadeniz bölgesindeki dağların kuzeye bakan alt yamaçları geniş yapraklı ormanlara sahipken yükseklerle çıkıldıkça iğne yapraklı ormanları görmek mümkündür (Atalay, 2014).

Araştırma sahasının relief özellikleri kuzey kesimlerden güney kesimlere doğru farklılıklar göstermektedir. Kuzeydeki kıyı kesimlerden Ayvacık'ın Güney sınırlarına kadar olan Bölge'de yükselti farkları 1.000- 1.200 m'yi bulmaktadır. Bu farklı relief yapısı bölgede görülen bitki örtüsünü dolaylı yoldan etkilemiştir. Çünkü bölge de alçak alanlardan yüksek alanlara

çıkıldıkça sıcaklık değerleri azalmakta, yağış değerleri artmaktadır. Kıyı kesimlerinden 1,000 m yüksekliklere kadar kayın (*Fagus orientalis*), mazı meşesi (*Quercus infectoria*), gibi geniş yapraklı türler yaygın olup daha yüksek kesimlerde sarıçam (*Pinus slyvestris*) gibi iğne yapraklı ağaçlardan oluşan türler yayılış göstermektedir. Araştırma sahasının kuzey ve güneye bakan yamaçlarında bitki türlerinde farklılıklar oluşmaktadır (Şekil 15). Kuzeye bakan yamaçlarda nemcil türler yaygın iken güneye bakan yamaçlarda su isteği daha az olan türler hâkimiyet kurmaktadır (Yılmaz & Zeybek,2016).

Şekil 15: Yeşilirmak vadisinin Çarşamba- Ayvacık arasında bitki örtüsü kesiti (Kaynak: Bağcı, 2017). Yeşilirmak deltasında doğal ortam insan ilişkileri ve doğal çevre planlaması adlı doktora tezinden yararlanılmıştır.)

Araştırma sahasının bitki örtüsü 2 grupta incelenmektedir. Bu gruplar orman formasyonu, çalı formasyonu olarak ayrılmaktadır. Orman formasyonu yükseltiyeye bağlı olarak kayın (*Fagus orientalis*), gürgen (*Carpinus betulus*), meşe türleri (*Quercus infectoria*, *Quercus cerris*, *Quercus petraea*), gibi geniş yapraklar ile yükseltinin 1,000-1,200 m üzerinde iğne yapraklılardan göknar (*Abies nordmanniana*), sarıçam (*Pinus slyvestris*) görülmektedir.

İkinci formasyon olarak incelenen çalı formasyonu genel olarak insan tahribi sonucunda oluşmuş alanları kapsamaktadır. Akarsu kenarları, yol

kenarları, tarıma elverişsiz alanlarda görülen çalılar sahada 400 m yüksekliklere kadar çıkmaktadır. Sahada görülen muşmula (*Mespilus germanica*), fındık (*Corylus avellana*) çalı formasyonuna örnek gösterilmektedir (Bağcı, 2017).

Sonuç olarak çalışma sahasının alansal bitki örtüsü geniş yapraklı ağaçların yaygın bulunduğu yükseltinin uç noktalarında iğne yapraklı türlerin görüldüğü, insanların tarım ve diğer amaçlarla tahrip ettiği noktalarda bu örtünün bozulduğu görülmektedir.

BEŞERİ COĞRAFYASI

2.1. Nüfus Özellikleri

2.1.1. Nüfus Gelişimi ve Hareketleri

Ayvacık ilçesinin Osmanlı dönemindeki nüfus kayıtları bu dönemin düzenlemelerine göre vergi tahsilatları ve askerlik çağına gelmiş erkeklerin belirlenmesi usulüne göre yapılmaktaydı. Bu nedenle net bir nüfus bilgisine ulaşmak mümkün olmamaktadır. Çünkü o dönemin kadın ve kız çocukları bu kayıtlara işlenmemektedir. İlçenin elde edilen verilerine göre 1834 nüfus kayıtlarında Ayvacık'ın köylerine ait bazı nüfus verileri bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda verilen nüfus miktarları 1831 yılında Osmanlı devletinin II. Mahmut döneminde yapılan askerlik çağına gelmiş erkeklerin ve vergi ödeyecek kişilerin belirlenmesi için yapılan nüfus sayımına dayanmaktadır (Tablo 17).

Tablo 17: Ayvacık'ın 1834 Tarihli Köy Nüfus Kayıtları (Erkek Nüfus)

Köy İsimleri	Hane Sayısı	Nüfus
Boyaculu	15	40
Cayvar	36	109
Çökekli	6	43
Dikencik	11	41
Döngel	13	41
Hisarcık (Asarcık)	47	247
Kısalan	9	41
Kumköy	8	22
Kurtahmetli	10	23
Ayvacık (merkez)	11	32
Ömerlü	13	86
Terüce	10	34
Yenice (Beyyenice)	18	43

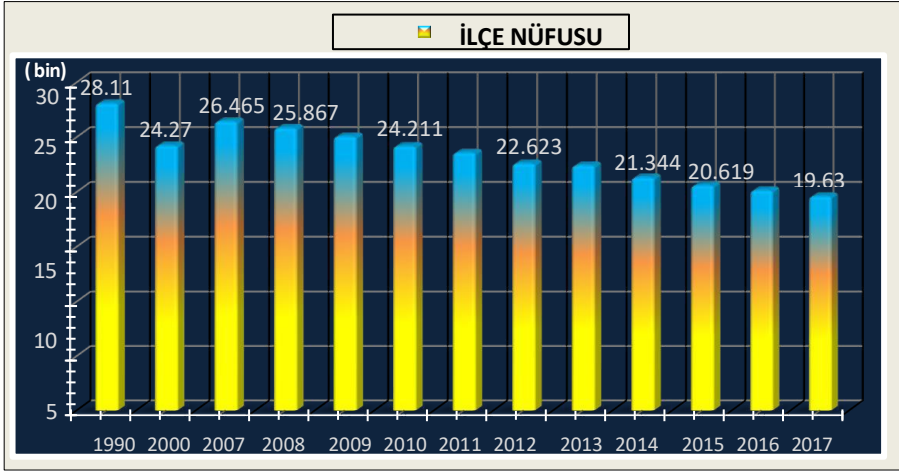
Kaynak: (Erler 2009, Osmanlı Nüfus Kayıtlarına Bir Kaynak: Defter-i Liva-ı Canik)

1914-1918 yılları arası ülkemizin I. Dünya savaşında yer alması ve Millî mücadele dönemi İlçe nüfusunun tüm Anadolu’da olduğu gibi azalmasına yol açmıştır. İlçe 1954’te tam teşekküllü bir nahiye olmuşsa da 1960 yılında bu statüsü geri alınmıştır. 1990 yılına kadar Çarşamba’nın köyü statüsünde olup 1990 yılında idari yapının değişmesinden sonra ilçe konumuna yükselmiştir. Tabloyu incelediğimizde 1935-1985 yılları arası köy ve nahiye durumunda olan ilçenin nüfusu 50 yılda neredeyse 5 kat artmıştır. 1935-1940 yılları nüfus 2 kat artış ile en yüksek artış görülmektedir. 1975 yılından sonra nüfus azalmaya başlamıştır (Tablo 18, Şekil 16).

Tablo 18: Ayvacık İlçesi 1927-2017 Yılları Nüfus Sayımı

SAYIM YILI	İLÇE NÜFUSU	İLÇE MERKEZ NÜFUSU
1927	-	-
1935	-	235
1940	-	590
1950	-	717
1955	-	809
1960	-	908
1965	-	1.121
1970	-	1.923
1975	-	2.788
1980	-	2.558
1985	-	1.525
1990	28.112	5.375
2000	24.275	5.650
2007	26.465	7.484
2008	25.867	7.062
2009	25.087	6.702
2010	24.211	6.358
2011	23.611	6.246
2012	22.623	6.107
2013	22.444	22.444
2014	21.344	21.344
2015	20.619	20.619
2016	20.178	20.178
2017	19.632	19.632

Kaynak: TÜİK, 2018.

Şekil 16: Ayvacık İlçesi 1990-2017 yılları toplam nüfusu

Genel olarak nüfustaki değişimleri değerlendirirsek 1935-1950 dönemlerinde ülkemizdeki nüfusu artırma politikaları yoğunluk göstermektedir. Bu dönemlerde memur çocuklarına ücretsiz yatılı eğitimler, nüfus mübadelesi ile boşta kalan arazilerin ücretsiz çiftçilere verilmesi, vergi indirimleri, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, kayıt dışı nüfusun kayıt altına alınması, yurt dışında bulunan yurttaşların yurda getirilmesi ve bu dönemde en çok ses getiren uygulamalardan biri de mecliste birçok defa gündeme gelen bekârlardan vergi alınma uygulamasıdır. Nitekim bu uygulama düşüncesi resmileşmemiştir (Semiz, 2010). 1950'den sonra sağlık hizmetlerinde iyileşme, sağlık hizmetlerine ulaşımın kolaylaşması ile çocuk ölümleri azalmış olup nüfus oranlarında hızlı artışlar görülmektedir. 1980-1990 dönemlerinde yurtdışına giden insan gücü ile ilçenin nüfusunda azalmalar görülmektedir. 1990 yılından sonra idari yapının değişmesi Ayvacık köyü ile Keskinoğlu köyünün birleşmesi sonucu köy statüsünden ilçe statüsüne geçen bölgede ani nüfus artışları görülmüştür. 2000'li yıllara gelindikten sonra ilçe nüfusunda sürekli azalışlar görülmüştür. Bunun nedenleri arasında ilçenin arazi şartları, eğitilmiş nüfusun artışı ve göçü, iş imkânlarının yetersizliği, tarımla uğraşanların azalması gibi nedenler görülmektedir.

Nüfusun değişimindeki ana faktör doğumlardır. Doğumlar ve ölümler arasındaki fark nüfustaki artışı veya azalışı göstermektedir. Ayvacık ilçesindeki doğum sayıları yıllara göre sürekli olarak azalış göstermektedir ve ölüm sayıları ise tam tersi olarak artış göstermektedir. Tablo 19, 20' deki veriler incelendiğinde 2014-2015 yılları arası doğum sayısı 30 azalmıştır ve 2016 yılında 5 doğum artışı görülürken 2017 yılında 10 doğum azalmıştır. Ölümlere baktığımızda 2014-2015 yıllarında 2 ölüm azalış göstermesine rağmen 2016 yılında 10, 2017 yılında ise 11 ölüm artış göstermektedir.

Tablo 19: Sayım Dönemlerine Göre Ayvacık'taki Canlı Doğum Sayıları

YILLAR	2014	2015	2016	2017	TOPLAM
Doğum Sayıları	406	360	365	355	1486

Kaynak: TÜİK, 2018

Tablo 20: Sayım Dönemlerine Göre Ayvacık'taki Ölüm Sayıları

YILLAR	2014	2015	2016	2017	TOPLAM
Ölüm Sayısı	112	110	120	131	473

Kaynak: TÜİK, 2018

Sonuç olarak değerlendirildiğinde doğumların sürekli ve hızlı olarak düşüş göstermesi nüfusun azaldığının en net göstergesidir. Bu durumun nedenleri olarak evlilik yaşının ilerlemesi, az çocuklu aile planlaması, ekonomik sorunlar, eğitim durumu gibi çeşitli nedenler gösterilebilir.

2.1.2. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu

Bir yerdeki nüfusun sayısal değeri kadar önemli olan bir diğer husus nüfus miktarının sahanın yüzölçümüne dağılımıdır. Nüfusun dağılımındaki farklılıklar iyi incelenmesi idari yönetimin yapmış olduğu ve yapacağı hizmetler adına önem taşımaktadır. Genel olarak baktığımızda az nüfuslu yerlerde altyapı ve üstyapı yatırımları daha az olmaktadır. Nitekim nüfusun yoğun olduğu alanlarda ise nüfusun gelecekteki durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayvacık ilçesinde arazi şartlarının kuzeyden güneye doğru engebeli olması nüfusun dengesiz dağılımında en büyük etken olmuştur. İlçe 'de 565 km² 'lik alanda 2017 yılı nüfus sayımına göre 19188 kişi bulunmakta ortalama nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 144.7'dir (Tablo 21). Bu değer in yüksek çıkmasında en büyük etken Orhangazi 2700 kişi/km² ve Eyüpsultan 1547 kişi/km² mahallelerinin nüfus yoğunluklarının yüzölçümlerine göre fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu iki mahalleyi hesaplama dışında tuttuğumuzda ilçe nüfus yoğunluğu km² başına 45.7 olarak görülmektedir. İlçedeki nüfusun en yoğun olduğu mahallelerde bu ikisidir. Bu yoğunluğun sebebi Eyüpsultan ve Orhangazi mahalleleri ilçenin merkezi konumunda olması, neredeyse tüm kamu kurumlarının bulunması ve en yüksek, sık yerleşmelerin burada olmasından kaynaklıdır. İlçenin merkezinden uzaklaştıkça nüfus yoğunluğunda azalmalar görülmekte ve buna arazi şartlarında eklenince, merkezden kuzey ve kuzey batıya doğru gidildikçe yoğunluk önemli derecede azalmaktadır. Yoğunluğun en az olduğu mahalleler olan Esenyurt 3.1 kişi/km², Çamlıkale 5.1 kişi/km² ilçe merkezine ortalama 35-40 km uzaklıkta ve alan bakımından birçok mahalleden büyüktür.

Tablo 21: İlçe Mahallelerinin Yüzölçümü ve Nüfus Yoğunlukları (2017)

Mahalle Adı	Nüfus	Alanı (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/km ²)	Mahalle Adı	Nüfus	Alanı (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (Kişi/km ²)
Ardıç	278	2.8	99.3	Keskinoğlu	645	5.8	111.2
Başalan	326	31.8	10.3	Koçyurdu	246	8.1	30.4
Çamalan	391	45.7	8.6	Meşelidüz	262	5.3	49.4
Çamlıkale	112	22.1	5.1	Orhangazi	1350	0.5	2700.0
Çarşıköy	930	17.4	53.4	Ortaköy	288	7.5	38.4
Çökekli	396	51.6	7.7	Osmanlı	136	6.9	19.7
Döngel	1052	25.4	41.4	Örencik	316	9.4	33.6
Döngelyatak	284	9.9	28.7	Sahilköy	342	5.6	61.1
Esenyurt	138	39.9	3.5	Söğütöinar	597	15.7	38.0

Eynel	715	11	65.0	Şenpınar	502	5.3	94.7
Eyüpsultan	1547	1	1547.0	Tepealtı	483	7.5	64.4
F. S. Mehmet	632	14.6	43.3	Terice	624	22.3	28.0
Gülpınar	260	2.9	89.7	Tiryakioğlu	427	4.1	104.1
Gültepe	387	10.4	37.2	Uğurlu	143	9.8	14.6
Gürçam	576	27.7	20.8	Yenice	353	3.6	98.1
Güzelyurt	238	8.2	29.0	Yeniköy	273	12.4	22.0
Kabaklık	257	35.2	7.3	Yeşilçam	317	5.3	59.8
Kapıkaya	142	9.2	15.4	Yeşildere	221	8.6	25.7
Karaağaç	213	4	53.3	Yeşilpınar	131	16	8.2
Karşidöngel	1083	7.8	138.8	Yunus Emre	511	9	56.8
Kazancılı	659	10.4	63.4	Zafer	405	8.1	50.0
				Toplam	19188	565.8	144.7

Kaynak: Kaymakamlık verilerinden düzenlenmiştir.

Ayvacık ilçesi, nüfus yoğunluklarını alansal ve nüfusun sayısal dağılışı olarak değerlendirdiğimizde ilçede 200 ve üzeri nüfus yoğunluğuna sahip 2 mahalle bulunmakta iken bu mahalleler toplam nüfusun %15.1'ne 2897 ve toplam yüzölçümün %0.3'e sahiptir (Tablo 22). İlçede 25 ve altı nüfus yoğunluğuna sahip 12 mahalle ve bu mahallelerdeki nüfus 3021 iken toplam nüfusa oranı %15.7 olup 308.3 km² ile toplam yüzölçümün %54,5'ini kaplamaktadır. Özetle ilçe merkezine yakın alanlar yoğun nüfuslu alanları oluştururken, merkeze uzak olan ve topoğrafyanın yükseldiği engebeli alanlar seyrek nüfuslu alanları oluşturmaktadır. Bu durum sonucunda seyrek nüfuslu alanlar yoğun nüfuslu alanlara göre daha az hizmet ve yatırım olanaklarından yararlanmaktadır.

Tablo 22: Ayvacık İlçesinin Nüfus Yoğunlukları (2017)

	Nüfus Yoğunlukları (Kişi/km ²)					
	200 den fazla	100-200	50-100	25-50	0-25	Toplam
Mahalle Sayısı	2	3	13	12	12	42
Yüzölçümü (km ²)	1.5	17.7	92.9	145.4	308.3	565.8
Top. Yüzölç. Oranı (%)	0.3	3.1	16.4	25.7	54.5	100
Nüfus	2897	2155	5968	5147	3021	19188
Top. Nüf. Oranı (%)	15.1	11.2	31.1	26.8	15.7	100

Kaynak: Kaymakamlık verilerinden düzenlenmiştir.

Harita 11: Ayvacık İlçesi Mahallelere Göre Nüfus Dağılım Haritası

Nüfus dağılım haritasına bakıldığında akarsu kenarlarında yerleşmelerin fazla olduğu ve nüfusun yoğunluk kazandığı, ilçenin merkezi olduğu Eyüpsultan ve Fatih Sultan Mehmet mahallelerinde nüfusun yoğunluk kazandığı görülmekte bu kısımların yükseltisi 200 metre civarlarındadır (Harita 11). Ayrıca 700-800 metre yükseltilerde de nüfusun yoğunluk kazandığı görülmekte olup bu alanlar plato ve hafif eğimli arazilerdir. İlçenin güneybatı ve

güneydoğu eksenindeki 1000m ve üzerindeki alanlar nüfusun az olduğu alanlardır. Genel olarak ilçe merkezinden, akarsulardan uzaklaştıkça ve ilçenin güney kısımlarında yöneldikçe nüfus yoğunluğunun azaldığı görülmektedir.

2.1.3. Nüfusun Sosyal Nitelikleri

2.1.3.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Belirle bir sınır içerisinde ve belirli bir tarihte bulunan insan sayısı olarak tanımlanan nüfusun, sayısal bir değer olması yanında çok karmaşık ve farklı yönleri, zamanla değişken özellikleri ve nitelikleri de içerdiği görülmektedir. Nüfus sayısı sadece değerlerin artış ya da azalmasından ibaret değildir. Bu sayısal değerler bizlere nüfusun yapısını, ekonomik olarak değerlendirilebilecek insan gücünü, ihtiyaç olunan temel gereksinimleri, nüfusa verilmesi gereken hizmetleri gibi birçok konuda aydınlatıcı bilgiler vermektedir (Emiroğlu, 1968).

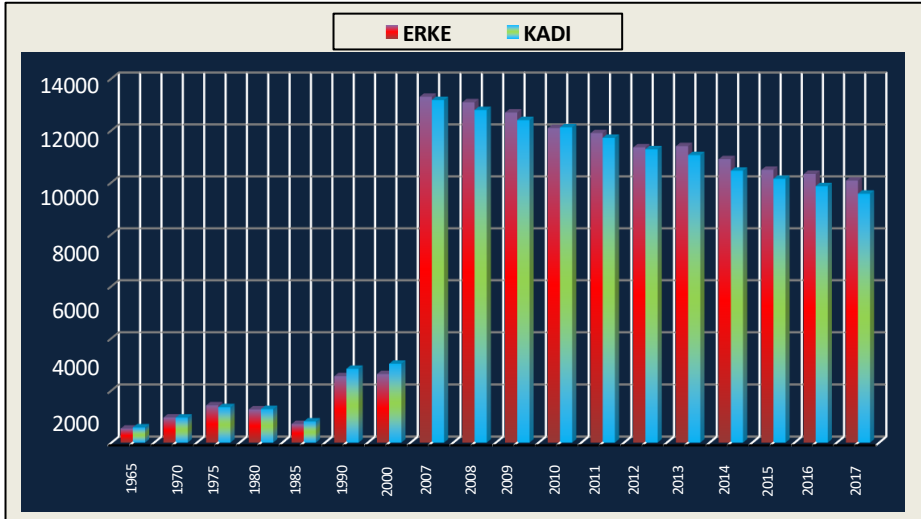
Bu hususlar neticesinde ilçenin nüfus verilerini cinsiyet yapısına göre incelediğimizde cinsiyet yapısında erkek nüfusu %50,2 kadın nüfusu %49,3 olmakla beraber erkek nüfusu kadın nüfusuna oranla daha fazladır (Tablo 23, Şekil 17). 1965 yılına bak- tığımızda cinsiyet oranı 92,6 ile kadın ağırlıklı iken sonraki 2 sayım döneminde erkek nüfusu kadın nüfusundan daha fazladır. İki cinsiyet grubunun nüfus miktarları birbirlerine en yakın olduğu yıl 100,5 cinsiyet oranıyla 1970 sayım yılı olmakla beraber miktarların birbirine en uzak olduğu yıl 86,9 cinsiyet oranıyla 2000 yılıdır. Tabloyu genel olarak incelediğimizde 1965-2000 yılları arası kadın nüfusu çoğunlukla fazla iken 2000 ve daha sonraki yıllar erkek nüfusu çoğunluk göstermiştir. Bu durumun nedeni olarak 1980 ve 1990 sayım yıllarında yurt dışına işçi göçlerinin yoğun olması, sahanın fiziki yapısından kaynaklı ekonomik faaliyetlerin kısıtlı olması, sosyal imkânların sınırlı olması gibi çeşitli nedenler etkili olmuştur. 2000 yılı sonrası erkek nüfusunun değişimini ise devlet eliyle ekonomik faaliyet kollarının artırılmış olması 70'li ve 80'li yıllarda göç edenlerin dönüşü, kamu

kuruluşlarının artışı gibi nedenler gösterilebilir.

Tablo 23: Sayım Dönemlerine Göre Nüfusun Cinsiyet Yapısı, (1965-2017)

YILLAR	ERKEK	%'si	KADIN	%'si	TOPLAM	CİNSİYET ORANI
1965	539	48.1	582	51.9	1121	92.6
1970	964	50.1	959	49.9	1923	100.5
1975	1429	51.2	1359	48.7	2788	105.2
1980	1273	49.8	1285	50.2	2558	99.1
1985	714	46.8	811	53.2	1525	88.0
1990	2545	47.3	2830	52.7	5375	89.9
2000	2627	46.5	3023	53.5	5650	86.9
2007	13295	50.2	13170	49.8	26465	100.9
2008	13083	50.6	12784	49.4	25867	102.3
2009	12689	50.6	12398	49.4	25087	102.3
2010	12091	49.9	12120	50.1	24211	99.8
2011	11897	50.4	11714	49.6	23611	101.6
2012	11349	50.2	11274	49.8	22623	100.7
2013	11395	50.8	11049	49.2	22444	103.1
2014	10894	51.0	10450	49.0	21344	104.2
2015	10482	50.8	10137	49.2	20619	103.4
2016	10324	51.2	9854	48.8	20178	104.8
2017	10069	51.3	9563	48.7	19632	105.3

Kaynak: TÜİK, 2018.

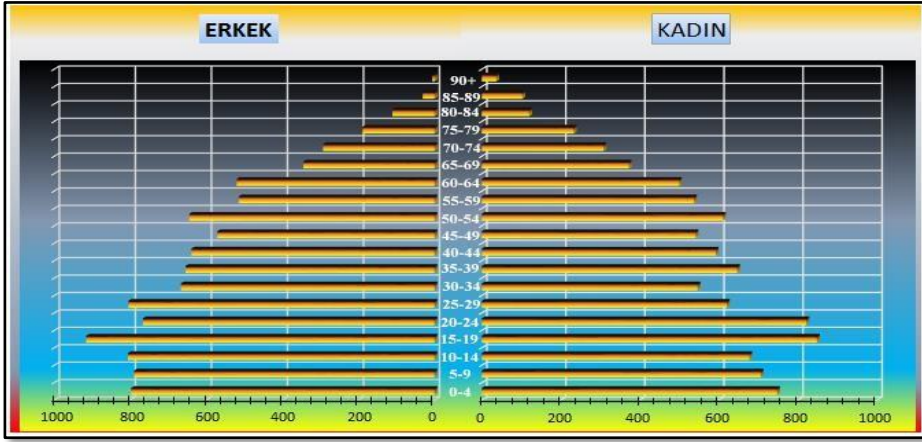
Şekil 17: Sayım dönemlerine göre nüfusun cinsiyet yapısı (1965-2017)

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı o nüfusun birçok nitelik bilgisini bize vermektedir. Bu bilginin önemini göz önünde bulundurarak nüfusun dar aralıklı yaş gruplarına göre dağılım tablosu değerlendirilmiştir (Tablo 24, Şekil 18). 2017 ve 2000 yılları nüfus sayımları verilerinden oluşturulan yaş grupları tablolarına baktığımızda iki sayım arası ilk çocukluk dönemi olarak sayabileceğimiz 0-4 yaş arası nüfus %50 oranından fazla düşmüştür. Bu dönemi daha da genişletirsek 0-14 yaş arası nüfus yani anne ve babaya bağımlı olan nüfus 2000 yılında toplam nüfusun %41,8'ini oluştururken 2017 yılına gelindiğinde toplam nüfusun %23'ünü oluşturduğu görülmektedir. İki nüfus sayım dönemini kıyaslayarak incelediğimizde ilçede çalışma çağındaki olan nüfus yani faal nüfus 2000 yılında toplam nüfusun %53,1'ini oluştururken 2017 yılında toplam nüfusun %66'sını oluşturmaktadır. Faal nüfusun cinsiyet yapısına baktığımızda 2000 yılında kadın nüfus fazla iken 2017 yılında erkek nüfusun fazla olduğu görülmektedir. Yaşlı nüfus olarak gördüğümüz 65 yaş üzeri bağımlı nüfus 2000 yılında toplam nüfusun %5'ini oluştururken 2017 yılına gelindiğinde nüfusun %10,9'unu oluşturduğu görülmektedir. 2017 yılı yaş grupları dağılım tablosunu incelediğimizde bağımlı nüfus toplam nüfusun %34'ünü faal nüfus ise %66'sını oluşturmakta olup faal nüfusta erkek nüfusun fazla olmasına karşın yaşlı bağımlı nüfusta ise kadın nüfusu fazladır. 2017 yılı yaş gruplarını incelediğimizde nüfusun 15-19 yaş aralığında en fazla kişiye sahip olduğu en az ise 90 yaş üzerinde insan sayısına sahip olduğu görülmektedir. 2017 tablosunu genel olarak değerlendirdiğimizde çocukluk yaş gruplarının nüfusunun azlığı faal nüfusun artışı ve yaşlı nüfusundaki genel nüfus payındaki artışı bu nüfusun genel yapısının bozulduğuna işaret etmektedir.

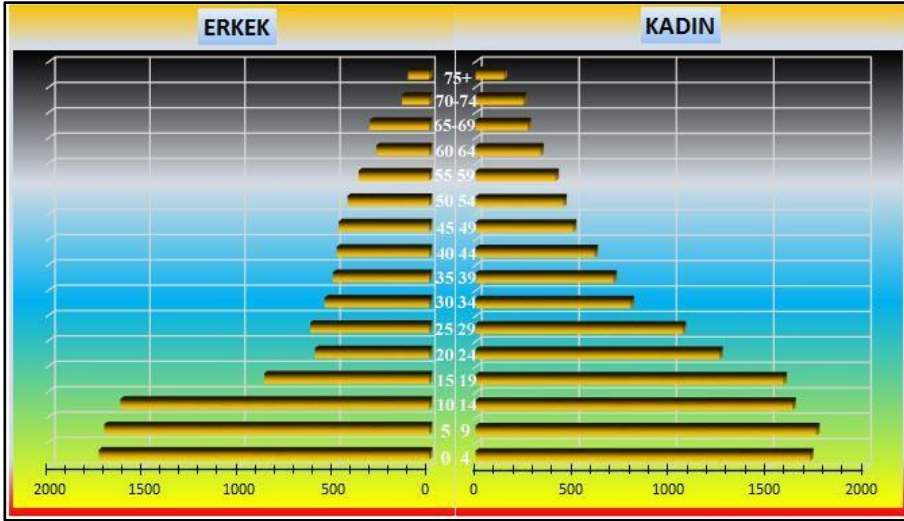
Tablo 24: 2017 Yılı Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına dağılımı

YAŞ GRUPLARI	ERKEK	KADIN	%'si	TOPLAM
0-4	798	747	7.87	1545
5-9	790	706	7.62	1496
10-14	806	677	7.55	1483
Bağımlı Nüfus	2394	2130	23.04	4524
15-19	916	848	8.99	1764
20-24	767	821	8.09	1588
25-29	805	620	7.26	1425
30-34	667	546	6.18	1213
35-39	655	646	6.63	1301
40-44	639	592	6.27	1231
45-49	571	541	5.66	1112
50-54	645	610	6.39	1255
55-59	515	537	5.36	1052
60-64	520	499	5.19	1019
Faal Nüfus	6700	6260	66.01	12960
65-69	345	372	3.65	717
70-74	293	308	3.06	601
75-79	189	233	2.15	422
80-84	111	120	1.18	231
85-89	31	103	0.68	134
90+	6	37	0.22	43
Bağımlı Nüfus	975	1173	10.94	2148
TOPLAM	10069	9563	100.00	19632

Kaynak: TÜİK, 2018.

Şekil 18:2017 yılı nüfus piramidi

Şekil 19: 2000 yılı nüfus piramidi

Tablo 25: 2000 Yılı Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

YAŞ GRUPLARI	ERKEK	KADIN	%'si	TOPLAM
0-4	1737	1717	14.23	3454
5-9	1709	1749	14.25	3458
10-14	1624	1627	13.39	3251
Bağımlı Nüfus	5070	5093	41.87	10163
15-19	867	1581	10.08	2448
20-24	600	1252	7.63	1852
25-29	625	1063	6.95	1688

30-34	550	796	5.55	1346
35-39	506	708	5.00	1214
40-44	486	611	4.52	1097
45-49	475	500	4.02	975
50-54	429	451	3.63	880
55-59	370	410	3.21	780
60-64	277	333	2.51	610
Faal Nüfus	5185	7705	53.10	12890
65-69	313	267	2.39	580
70-74	142	244	1.59	386
75+	110	145	1.05	255
Bağımlı Nüfus	565	656	5.03	1221
TOPLAM	10820	13454	100.00	24274

Kaynak: TÜİK, 2018.

2000 yılı nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı tablosuna baktığımızda 0-14 yaş grubunun nüfusun %41,8'ini oluşturduğu faal nüfusun genel nüfusun %53,1'ini oluşturduğunu yaşlı nüfusun ise %5'ini oluşturduğu görülmektedir (Tablo 25, Şekil 19). Kişi sayısının en yüksek olduğu yaş grubu erkeklerde 1737 ile 0-4 yaş aralığı kadınlarda ise 1749 ile 5-9 yaş aralığıdır. Faal nüfusta en fazla nüfus %10 ile 15-19 yaş aralığıdır. Bu tabloda en dikkat çeken nokta 0-14 yaş aralığındaki bağımlı nüfusun faal nüfusa ya- kın kişiye sahip olduğudur. 2000 ile 2017 sayım yıllarının nüfus piramitlerine baktığımızda 2000 yılının nüfus piramidinde tabanın geniş olduğu orta kısım ve üst kısımların dar olduğu görülmektedir. Bu durum çocuk ve genç nüfusun arttığı çocuk ölümlerinin azaldığı orta ve yaşlı nüfusun genişlemeye başladığı söylemektedir. Yine bu piramitte tabanın daraldığı 2000 yılı çocuk nüfusunun artık orta nüfusu genişlettiği ve doğumların azaldığı görülmekte olup yaşlı nüfusta ise artışın ve yaş üst limitinin arttığı görülmektedir.

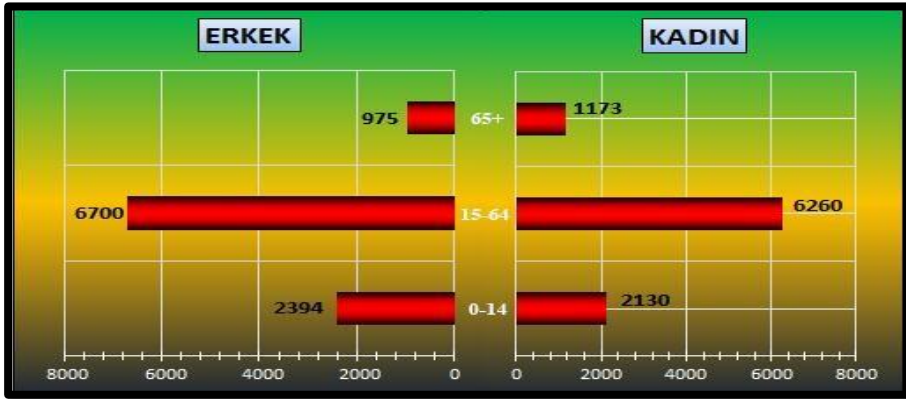
Bir diğer önemli veri tablomuz ise geniş aralıklı yaş gruplarının dağılımı ve bu tabloyu incelediğimizde toplam nüfusun %34,9'unu 0-14, %48,4'ünü 15-64, %16'sını 65 yaş ve üzeri oluşturmaktadır (Tablo 26, Şekil 20). Bu istatistikleri değerlendirdiğimizde aktif çalışabilen nüfus, nüfusun önemli bir

kısmını kapsamaktadır ve bu nüfusu destekleyici nitelikte olan 0-14 yaş grubunun da nüfusta geniş yer kapladığı görülmektedir. Çalışabilen, üretebilen nüfusun genel nüfusta çoğunluğu sağlaması bağımlı nüfusun bakımını kolaylaştıran önemli etkidir. Yaş gruplarının cinsiyet dağılımına baktığımızda erkek nüfusun 0-14 ile 15-64 yaş gruplarında kadınlardan fazla olduğu kadınların ise 65 yaş üstü erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 26: 2017 Yılı Geniş Aralıklı Yaş Grupları Dağılımı

YAŞ GR.	ERKEK	%'si	KADIN	%'si	TOPLAM	%'si
0-14	2394	23.78	2130	22.27	4524	34.98
15-64	6700	66.54	6260	65.46	6260	48.41
65+	975	9.68	1173	12.27	2148	16.61
Toplam	10069		9563		12932	

Kaynak: TÜİK, 2018.

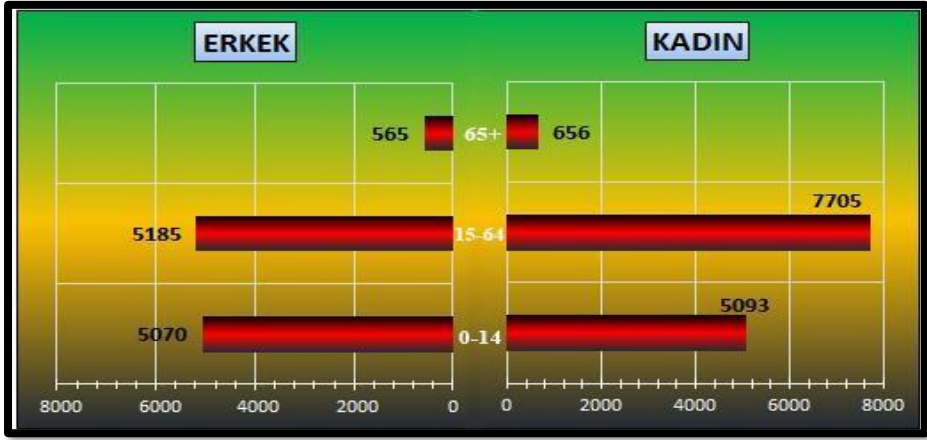

Şekil 20: 2017 yılı geniş aralıklı yaş grupları

Tablo 27: 2000 Yılı Geniş aralıklı Yaş Gruplarının Dağılımı

YAŞ GR.	ERKEK	%'si	KADIN	%'si	TOPLAM	%'si
0-14	5070	46.8	5093	37.85	10163	41.87
15-64	5185	47.92%	7705	57.27%	12890	53.10%
65+	565	5.22%	656	4.88%	1221	5.03%
Toplam	10820		13454		24274	

Kaynak: TÜİK, 2018.

Şekil 21: 2000 yılı geniş aralıklı yaş gruplarının dağılımı

2000 yılına ait veriyi incelediğimizde nüfusun %41,8'ini 0-14, %53,1'ini 15-64, %5 'ini 'de 65 yaş ve üzeri oluşturmaktadır (Tablo 27, Şekil 21). Bu tabloda tüm yaş gruplarında kadınların sayısının fazla olduğu ve 15-64 yaş grubunda bu farkın önemli derecede açıldığı görülmektedir. Bu durumun ana nedenleri olarak göçler ve ilçedeki ekonomik ve sosyal imkânların kısıtlı olması görülmektedir.

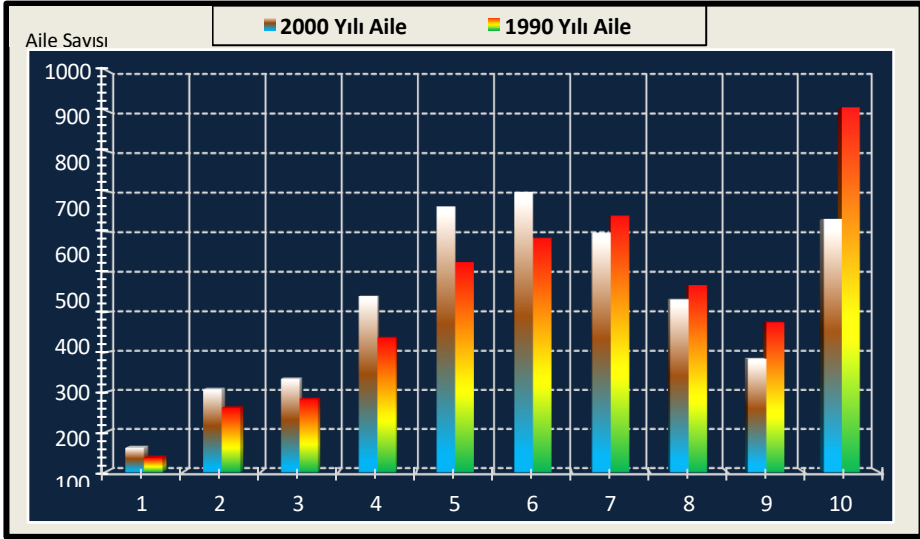
2.1.3.2. Aile Nüfus Büyüklükleri

Nüfusun sosyal ve ekonomik yapısındaki detayları belirlemekte kullanılan önemli kıstaslardan biri de aile büyüklüğüdür. 2000 yılı nüfus sayım verilerine göre ilçedeki toplam yerleşik nüfus 28,353, hane halkı sayısı 4,247'dir (Tablo 28, Şekil 22). Bu bilgiler doğrultusunda ilçenin ortalama aile

büyüklüğü 2000 sayım yılına göre 6,6, 1990 sayım yılına göre ise 7,3'dür. Türkiye ortalaması 4,5, Samsun ortalaması ise 4,8 olup ilçenin değeri bu ortalamaların oldukça üzerindedir. Aile büyüklük değerlerine bak- tığımızda 1 ve 2 kişilik aile yapısını %6,3 ile genellikle yaşlı çiftler, emekliler ve devlet dairelerine yeni atanmış kişiler oluşturmaktadır. 3, 4 ve 5 kişilik aile yapısını %16 ile anne, baba ve 1 ya da 2 çocuklu çekirdek aile tipi oluşturmakta olup, daha fazla aile üyesine sahip yapılar ise aile büyükleri ve daha çok çocuk sayısına sahip olan geniş aile yapısını meydana getirmektedir (Doğanay, 2006). Tabloda dikkati çeken bir ayrıntı ise 1990 yılı sayım göstergesinde 10 ve üzeri nüfusa sahip aile oranı %21 ile tüm değerlerin üzerinde bir paya sahiptir. Bu durum dönemin çok çocuklu ve tüm aile bireylerinin aynı çatı altında yaşaması ile toplumun bu kültürde yetişmiş olmasıyla alakalıdır. 2000 yılı nüfus sayım verilerine baktığımızda 10 ve üzeri aile yapısı 1990 yılına oranla büyük ölçüde (% 15) azaldığı görülür. Dikkati çeken tersi bir durum ise 1 ve 2 bireyli aile yapısı 1990 yılı nüfus sayımında %4,6 iken 2000 yılında %6,3'e yükselmiştir. Sonuç olarak aile yapısı günümüzde daha da küçülmüş olup buna sebep olan nedenlerin başında in- sanların sosyal yaşantısı, ekonomik yaşam gücü ve devletin izlediği politikalar gösterilebilir.

Tablo 28: Nüfusun Aile Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Aile Nüfus Büyüklüğü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10+	Toplam	Ort. Aile Büyüklüğü
2000 Yılı Aile Sayısı	61	208	234	440	662	698	597	432	284	631	4247	6.6
%'si	1.4	4.9	5.5	10.4	15.6	16.4	14.1	10.2	6.7	14.9	100	
1990 Yılı Aile Sayısı	36	161	183	337	524	584	639	467	375	907	4233	7.3
%'si	0.8	3.8	4.3	7.9	12.3	13.8	15	11	8.8	21.4	100	

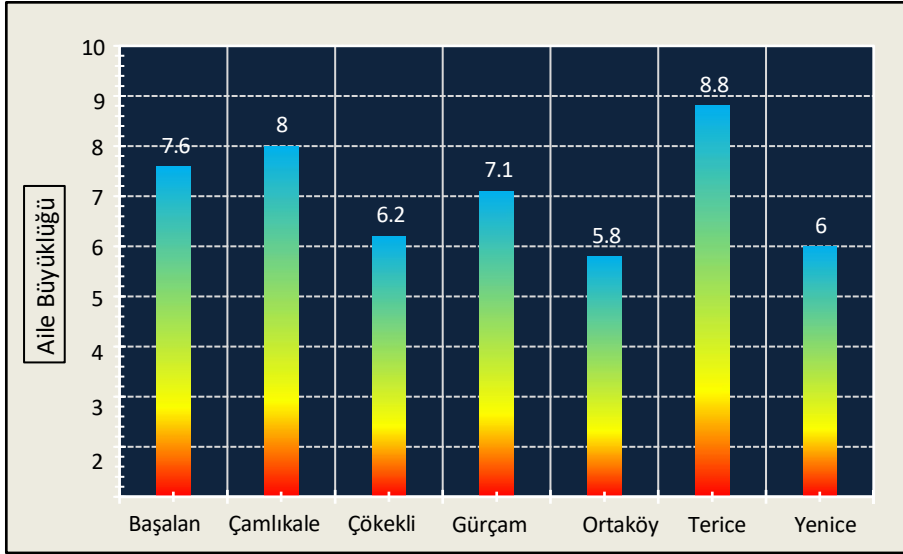
Şekil 22. Nüfusun aile büyüklüğüne göre dağılımı

İlçede 2013 yılında idari yapı değişmesi ile köyler mahalle statüsüne geçmiştir. Bu bilgi dâhilinde 2000 yılı nüfus sayımında ilçedeki birkaç köylerin aile büyüklüğü verileri üzerinden inceleme yapılmıştır (Tablo 29, Şekil 23). Köylerin ortalama aile büyüklüklerine baktığımızda 8,8 (Terice), 8 (Çamlıkale), 6,2 (Çökekli), 6 (Yenice), 5,8 (Ortaköy) köylerin ortalamasının yüksek olmasında geniş aile yapısının benimsenmesi önemlidir.

Tablo 29: Ayvacık'ta Köylere Göre Ortalama Aile Büyüklüğü (2000).

Köyler	Aile Nüfus Büyüklüğü										Ort. Aile Büyüklüğü	Nüfus
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10+		
Başalan	1	11	5	1	10	17	10	15	6	12	7,6	475
Çamlıkale		2	1	1	2	3	2		2	11	8	148
Çökekli	3	4	9	10	13	17	22	18	6	6	6,2	527
Gürçam	2	4	5	11	16	30	22	17	8	28	7,1	878
Ortaköy	1	4	5	13	19	16	16	14	4	3	5,8	490
Terice	2		6	6	14	36	31	23	15	62	8,8	1426
Yenice	2	13	14	15	16	19	18	10	8	15	6	671

Kaynak: TÜİK, 2018

Şekil 23: Ayvacık'ta mahallelere göre ortalama aile büyüklüğü

2.1.3.3. Nüfusun Eğitim Durumu

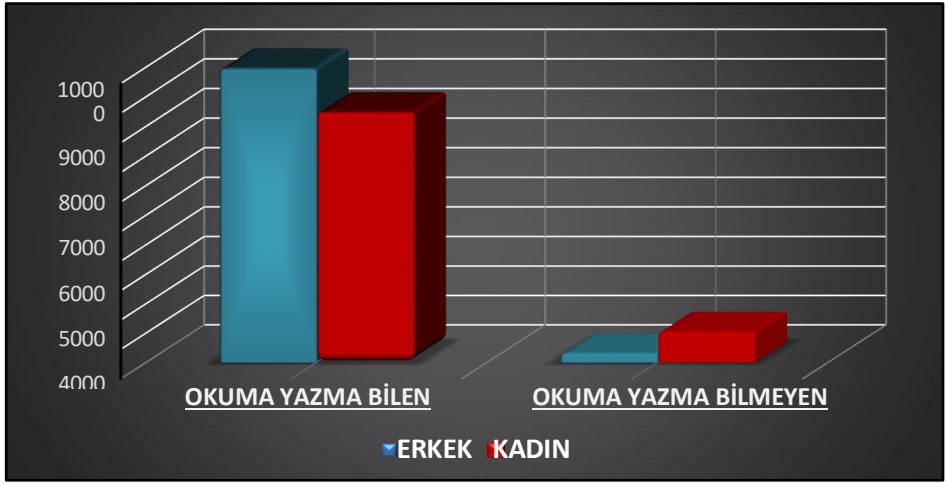
Kırsal yerleşmelerin şehirleşmesinde önemli görev üstlenen eğitim, bu süreçte nitelikli insan kaynağını sağlamaktadır. Nüfustaki eğitilmiş bireylerin artışı tüm sektörlerde güç kaynağı oluşturmakla beraber bölgenin tüm yapısını değiştirmekte önemli et- kendir. Şehir yapısı ile kırsal yapıyı ayırmakta baz alınan göstergelerden biride nüfustaki eğitilmiş kişilerdir (Doğanay, 2006). Ayvacık ilçesinde nüfusun %93,1'i (18429) okuma yazma bilmekte, nüfusun %6,8'i (1351) okuma yazma bilmemektedir (Tablo 30, Şekil 24). 2018 yılı nüfus sayımını göre Türkiye ortalaması %96,7'dir. Bu ortalamaya göre Ayvacık ilçesi Türkiye ortalamasının altındadır. Cinsiyet ayrımına göre bakıldığında erkek nüfusun %97'si, kadın nüfusun ise %89'u okuma yazma bilmektedir. Türkiye ortalaması erkeklerde %99 kadınlarda ise %85,5'dir. Nüfusun %37'si ilkokul mezunu olup kadınların %36,4'ü, erkeklerin %36,9'u ilkokul mezunudur (Şekil 25). Kadınlarda ilkokul seviyesi erkeklere oranla daha fazla olmasına rağmen erkeklerde eğitimi üst seviyelere çıkaranların oranı kadınlara göre daha fazladır. Erkeklerin %15,3'ü ortaokul, %11,7'si lise, %4,7'si yükseköğretim eğitimi almışken kadınlarda bu oranlar ortaokul %11,3,

ü, lise %8,2'si, yükseköğretim %3,8'i dir. İlçenin eğitim durumunu özetlersek genel olarak ülke ortalamasının altında olup ülke genelindeki gibi aileler erkek çocuklarının okumasını daha çok desteklemektedir. Son yıllarda milli eğitim bakanlığı okuma yazma bilmeyenler için çeşitli kurslar düzenlemektedir. Bu kurslara genelde okuma yazma bilmeyen ev hanımları ile yaşlılar talep göstermektedir.

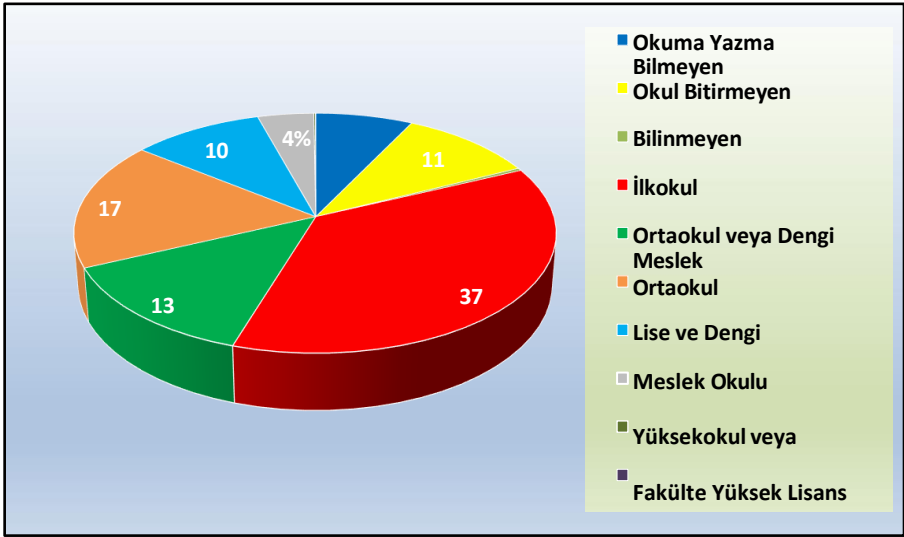
Tablo 30: Ayvacık İlçesinin Eğitim Durumu (2018)

	Okuma Yazma Bilmeyen	Okul Bitirmeyen	Bilmeyen	İlkokul	Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	İlköğretim	Lise ve Dengi Meslek Okulu	Yüksekokul veya Fakülte	Yüksek Lisans	Doktora
Erkek	306	786	27	3425	1421	1756	1085	438	15	3
%'si	3.30	8.49	0.29	36.98	15.34	18.96	11.71	4.73	0.16	0.03
Kadın	1044	1112	35	3265	1014	1400	742	342	6	3
%'si	11.65	12.41	0.39	36.43	11.31	15.62	8.28	3.82	0.07	0.03
Toplam	1350	1898	62	6690	2435	3156	1827	780	21	6
%'si	7.41	10.41	0.34	36.71	13.36	17.32	10.02	4.28	0.12	0.03

Kaynak: TÜİK, 2018.

Şekil 24: Ayvacık nüfusunun eğitim durumu (2018)

Şekil 25: Ayvacık nüfusunun eğitim durumu (2018)

2.1.3.4. Nüfusun Ekonomik Nitelikleri

Çalışma hayatında nüfusun cinsiyete göre dağılımında önemli bir nokta dikkati çekmektedir (Tablo 31). İlçe nüfusunun cinsiyete göre iş gücü dağılımına baktığımızda erkekler %44'lük bir orana kadınlar ise %56'lık bir oranla ön plandadır. Kadınların iş gücündeki bu üstünlüğünün ana nedeni erkekler için ilçede iş olanaklarının kısıtlı olması var olan iş kollarının maddi

getirisinin düşük olmasıdır. Bu sonuçla erkek nüfus ilçe dışında çalışmayı tercih etmektedir. Kadın nüfusu ise zirai, avcılık, ormancılık ve balıkçılık gibi iş kollarında çok az bir kısmı ise imalat ve diğer kollarda iş sahibidir. İş gücünde faal olmayan nüfusa baktığımızda kadın nüfusu %66,9' oranında iş gücüne dâhil değildir ve bu faal olmayan kadın nüfusunu kollara ayırdığımızda en fazla nüfus ev kadını olarak yaşamını sürdürmektedir. Erkek nüfusa baktığımızda nüfusun %33'lük kısmı faal olmayan nüfusa dâhil olmakla beraber bu kısmı oluşturan en büyük grup öğrenci nüfusunu oluşturan gruptur.

Tablo 31: Faal ve Faal Olmayan Nüfusun Cinsiyete Göre Durumu

Cins Yapısı	İş Gücünde Aktif Nüfus	% ' si	İş Gücünde Olmayan Nüfus						Toplam	% ' si
			Öğrenci	Ev Kadını	Emekli	Mülk Sahibi	Diğer			
Erkek	4949	44	1110		23	97	53	1483	33	
Kadın	6292	56	1062	1896	29	12	4	3003	66.9	
Toplam	11241	100	2172	1896	252	109	57	4486	100	

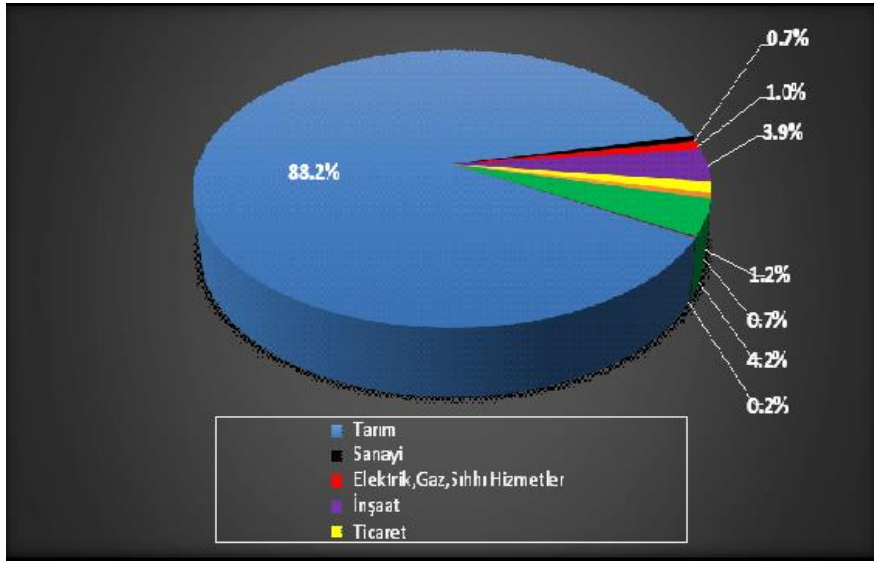
Kaynak: TÜİK, 2018.

İlçenin 2000 yılı nüfus sayım verilerine göre aktif nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımını incelediğimizde, faal nüfus (15-64) 12890 kişi olup bu nüfusun 11130 kişisi aktif olarak iş hayatında bulunmaktadır (Tablo 32, Şekil 26). Faal nüfusun bu kadar aktif olarak çalışma hayatında bulunmasında tarımsal faaliyetlerin önemi büyüktür. İlçedeki ekonomik faaliyetlerin başında gelen tarım faal nüfusun %88.2' ile büyük çoğunluğunu istihdam etmektedir. Diğer ekonomik faaliyetlere baktığımızda yönetim, sağlık ve sosyal hizmetler alanlarında çalışanlar %4.2 ile ikinci sırada yer almaktadır. İlçede sanayi atölye tipinde olmakla beraber çalışan sayısı 81, ticaret merkezdeki iki mahalle ile sınırlı ve çalışan sayısı 138 kişidir.

Tablo 32: İlçe, Faal Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı

	Tarım	Sanayi	Elektrik, Gaz, Sıhhi Hizmetler	İnşaat	Ticaret	Ulaşım	Yönetim, Hizmet	Diğer	Toplam
Erkek	3735	71	107	431	133	77	378	16	4841
Kadın	6175	10	2	3	5		94	2	6289
Toplam	9910	81	109	434	138	77	472	18	11130
%'si	88.2	0.7	1	3.9	1.2	0.7	4.2	0.2	100

Kaynak: TÜİK, 2000 yılı genel nüfus sayımı.

Şekil 26: İlçe, faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı

2.2. Yerleşme Coğrafyası

2.2.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi

Geçmişten günümüze insanoğlu yaşam alanlarını belirlerken tabiatın sunduğu olanakları en iyi şekilde değerlendirmeye çalışmıştır. Nitekim insanlar yaşam alanları belirlerken temel ihtiyaçlarını tabiatın karşılayabileceği alanları seçmeye özen göstermişlerdir. Bu alanlardan su, barınma ve temel gıda ihtiyaçlarını karşılamış olan insanoğlunun tarih boyunca büyük uygarlıklar kurma düşüncesi yaşam alanlarının seçiminde büyük önem kazanmıştır. İnsan

ve doğa ilişkisini önemsemeyen bu ilişkiyi göz önünde bulundurmeyen topluluklar kısa sürede yok olmuşlardır. Bu nedenle insanlar su kenarları, verimli tarım alanları, deniz kıyıları gibi alanlarda yaşamışlar ve yaşam alanlarını genişleterek büyük topluluklar oluşturmuşlardır.

Fotoğraf 6: Cumhuriyet Sonrası Samsun, (1950 öncesi). (Kaynak: ozhanoturk.com)

Anadolu insanlık tarihinin en eski dönemlerinden beri birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. En küçük toplum yapılarından en büyük uygarlıklara kadar ev sahipliği yapan Anadolu, topoğrafik yapısı, iklim koşulları ve zengin kültürü ile medeniyetlerin buluşma noktası olmuştur. Araştırma sahasının bulunduğu Karadeniz bölgesi hem Karadeniz'e kıyı olması hem de arazi yapısıyla akarsular tarafından oluşturulan vadilerle Anadolu'dan gelen insanlara ulaşım imkânı sağlayarak yurt olmuştur.

Çalışma sahası olan Ayvacı ilçesinin tarihi günümüz Çarşamba ilçesinin tarihinden çok daha eskilere dayanmaktadır ancak bazı dönemlerde Çarşamba ilçesine bağlı olduğundan ana hatlarıyla Çarşamba tarihiyle birlikte açıklanacaktır. Çünkü Çarşamba ilçesi 20.yüzyılın ortalarına kadar kuzey kesimleri bataklıklar ile kaplı olmasından dolayı yerleşim alanları çok sınırlı olmuştur. Bu nedenle yerleşimler genellikle ilçenin güneyi ile Canik dağlarının kuzey eteklerinde yoğunluk göstermektedir. Canik dağlarının kuzeyi ve

Çarşamba ilçesinin güneyi Demir çağında (MÖ.1200-500) Amazonlara ev sahipliği yaptığı bilinmekte olup Ayvacık ilçesinde Amazonlara ait Kızlar kalesi bulun-maktadır (Fotoğraf 7, 8). Bu kale kervanların ve yaylaların geçiş yolları üzerinde ilçeye hâkim bir noktada kurulmuştur (Ayvacık Belediyesi, 2018).

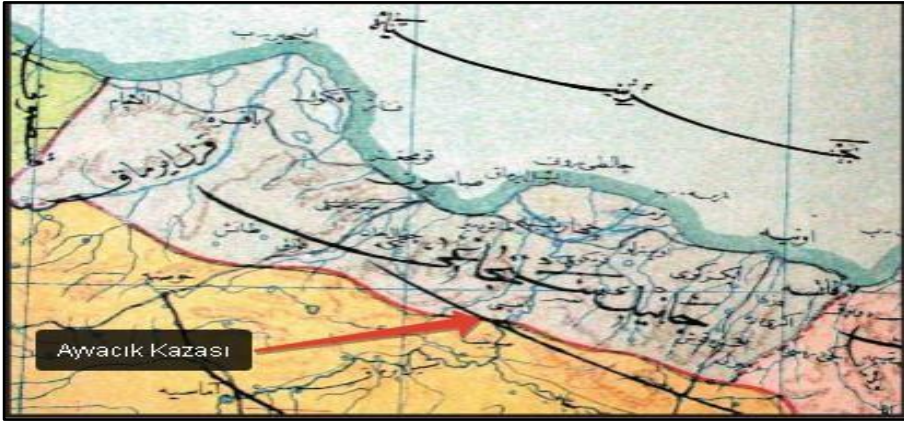
Fotoğraf 7: Ayvacık Kızlar Kalesi (Kaynak: Ayvacık Belediyesi)

Bir diğer topluluklar olan Gaşkalar ve bu topluluktan sonra Kimmerler daha sonra ise İskitler MÖ.585'te bölgeye yerleşmişlerdir. Gaşkalar ve Kimmerler'e ait arkeolojik kalıntılar yok denecek kadar az iken İskitlere ait kalınlar Terme ve Çarşamba'nın güney çevrelerinde bulunmuştur. Bu topluluklardan sonra bölgeye Makedonyalılar ve Romalılar Canik dağlarının güney ve kuzeyine hâkim olmuşlardır (Tellioglu, 2014). Romalılar Yeşilirmak ve Kelkit çayının kesiştiği noktayı kısaca İstanbul-Erzurum hattına önem vermişlerdir. Bu dönemde Ayvacık ve Çarşamba çevresi ıssızlaşmıştır. Bu konuda önemli göstergelerin biri de Kelkit vadisinde bulunan savunma kalelerinin Ayvacık ve kuzeyinde görülmemesidir. Bölge, Malazgirt savaşından sonra Selçuklu hâkimiyetine geçmiş olup Selçukluların Moğol istilası sonucunda son bulmasıyla Taceddinoğlu beyliği hâkimiyeti altına

girmiştir (1347). Taceddinoğlu beyliği bölgede 1428 yılına kadar hüküm sürmüş ve II. Murad döneminde Osmanlı hâkimiyeti altına girmiştir. Bu dönemde Ayvacık, Trabzon Vilayetine (1860) bağlı Canik sancağı altında Arım Kazası içerisinde Asarcık, Çarşamba, Salıpazarı ile idari olarak yönetilmiştir (Fotoğraf 9), (Telliöđlu, 2015).

Fotoğraf 8: Ayvacık Kızlar Kalesi (Kaynak: Ayvacık Belediyesi)

Fotoğraf 9: Trabzon Vilayetine Bağlı Canik Sancağını Gösteren harita (1860). (Kaynak: Cevdet Yılmaz, İlk Çağlardan Günümüze Canik kitabından düzenlenmiştir.)

Ayvacık'ın tarihine dair bir kısım bilgi de Osmanlı nüfus kayıt defterlerinde (Defter-i Liva-i Canik) bulunmaktadır. Bu kayıtlarda 1837 yılında

Ayvacık kazası 45 köyden oluştuğu yazmaktadır. Burada küçük bir ayrıntıya değinmek gerekirse bu dönemde Ayvacık kazasında bazı köylerin isimlerinin sonunda “Oymak” kelimesi ile bittiği görülmekte olup bu ifade Müslümanlar ile Hristiyanların bir arada yaşadığı köyler olarak geçtiği görülmektedir (Erler, 2009).

Cumhuriyet dönemi sonrasında Ayvacık ilçesi 1954 yılında nahiye statüsüne getirilmiştir.1978 yılında nahiye sistemi kaldırılmış ilçe tekrar köy statüsüne getirilmiştir.

20 Mayıs 1990 yılında Ayvacık köyü ile Keskinöğlü köyü birleştirilip Ayvacık ilçesi oluşturulmuştur. 19 Ağustos 1990 yılında yapılan seçimlerde ilçe 'de belediye teşkilatı kurulmuş ve günümüz Ayvacık ilçesi haline gelmiştir (Ayvacık, 2013).

2.2.2. Yerleşme Tipleri

Beşerî coğrafyanın başlıca araştırma konularından olan Yerleşme coğrafyası genel olarak iki kısma ayrılmaktadır. Bunlar kırsal yerleşme şekilleri ve şehir yerleşmeleridir (Doğanay, 1997). Kır ve şehir yerleşmeleri arasında bulunan kasabalar bu iki yerleşim şekli arasında köprü görevi görmektedir (Özçağlar, 2006). Araştırma sahasında kırsal yerleşmeler yoğunluk göstermektedir. Bu alanlarda genellikle tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Sahada 35 köy yerleşmesi bulunurken 8 tanede kasabayı oluşturan merkez mahallesi bulunmaktadır. Mülki idari bölünüm açısından Ayvacık ilçesinde 6360 sayılı kanun ile 35 tane bulunan köy yerleşimi mahalle idari yapısına geçirilmiştir. Ancak yerleşme coğrafyasında bu yerleşmeler halen köy yerleşmeleri olarak incelenmektedir.

2.2.2.1. Köy Yerleşmeleri

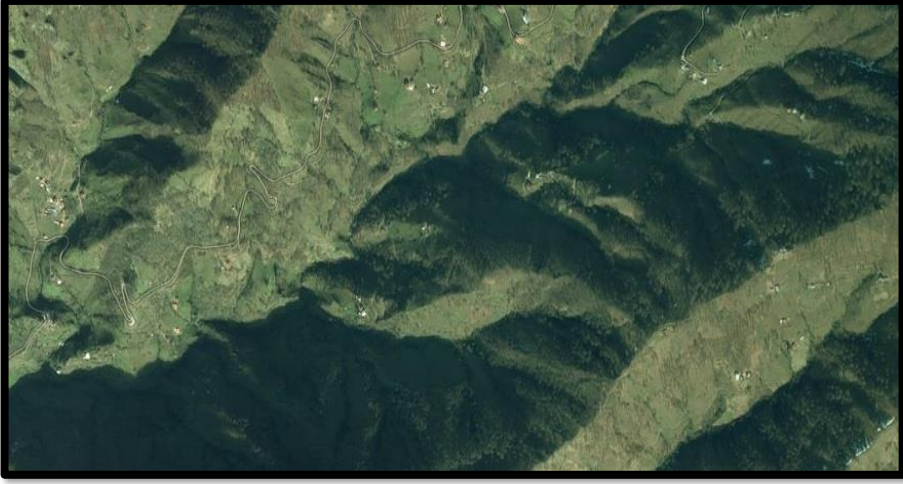
Ülkemizde en küçük yönetim birimi olan köy yerleşmeleri devamlı yerleşmelerdir. Bu yerleşmelerde meskenler toplu ya da dağınık olmakla beraber mesken sayısı 25 ile 250 arasındadır (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2016). Köylerin yönetimine ilişkin yapılan temel düzenleme 1924 tarihli Köy kanunudur. Bu kanunda köy tanımı: cami, mektep, yaylak baltalık gibi orta malları bulunan toplu veya dağınık meskenlerde yaşamlarını sürdüren insanların kendilerine ait bağ, bahçe gibi tarım ve hayvancılıkla ekonomik faaliyet sürdürdüğü ve nüfusu 2000'den az olan yerleşim birimi olarak tanımlanmıştır (İçişleri bakanlığı, 2018). 18.03.1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu ile 03.04.1930 tarih ve 1580 sayılı eski Belediye Kanunu'nda nüfusu 2000'den az olan yerleşim yerleri köy olarak adlandırılırken, 24 Aralık 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5272 sayılı yeni Belediye Kanununun 4. maddesine göre nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilmesine imkân sağlanmıştır. Bu kanunla beraber belediye kurulması için gereken 5000 nüfusun altı ise köy yerleşim yerleri belirlenmesi zorunluluk haline gelmiştir (Özçağlar, 2005). Fakat bilinmedir ki bir yerleşim yerinin idari yapısının belirlenmesinde sadece nüfus kriteri göz önünde bulundurulmamalıdır (Koday & Erhan, 2013).

Ayvacık ilçesinde kırsal yerleşmeler fiziki coğrafya şartlarına ve geçmiş uygarlıkların yerleşim alanlarına göre konumlanmışlardır (Harita 12). İlçenin kuzey kısımlarında toplu olan köy yerleşimleri güney kısımlarda daha çok dağınık haldedir. Yükseltinin ve eğim değerlerinin arttığı doğu ve güneybatı kısımlarda köy yerleşmeleri daha az görülmektedir (Fotoğraf 10). Genellikle yükseltinin 800 metreleri aştığı kısımlarda yerleşmelerin azaldığı gözlenmektedir. Yükseltisinin 800m civarında olan köy sayısı 15 civarı, yükseltinin 1000m aştığı köy sayısı ise 8 olup bu kısımlarda insanlar genellikle hayvancılık faaliyetleri ile uğraşmaktadırlar. İlçenin kuzey kesimlerinde

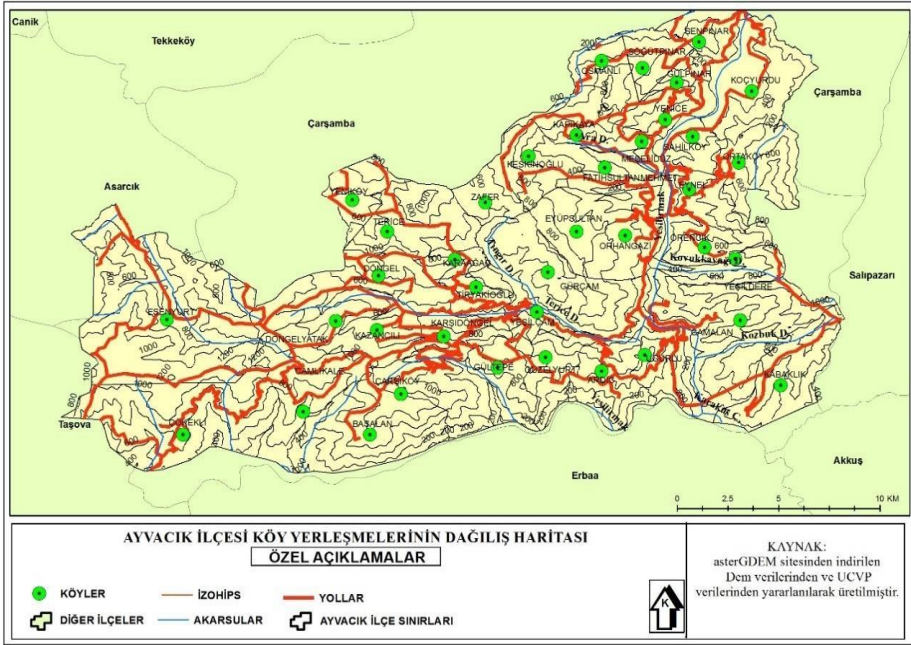
çoğunlukla Yeşilirmak akarsuyu boyunca köy yerleşmelerinde artış görülmektedir. Bu kısımlardaki verimli topraklar ve sulak alanlar yerleşmelerin artışında en büyük etkidir. Güney kısımlarda bulunan akarsular derin vadiler boyunca uzanmasından dolayı yerleşim alanları için uygun değildir. Bir diğer fiziki coğrafya unsuru olan bakı ilçedeki yerleşmelerin kuruluşunda önemli etken olmuştur (Fotoğraf 11). İlçedeki kırsal yerleşmeler dağların güney yamaçlarına kurulmuştur. Kırsal yerleşmelerin kuruluşunda fiziki etmenlerin yanında beşeri etmenlerde etkili olmuştur. İlçedeki köy yerleşmelerinin toplu olmasında en büyük etken ulaşım hatlarıdır. Köylerdeki meskenlerin büyük çoğunluğu yol kenarlarına toplanmıştır. Yol boyu köyleri; ana yol boyunca yolun iki kenarında sıralanmış aile evleri ve evlerin kenarlarında ek yapılardan oluşan arka kısımlarda bahçe ve tarlalar bulunan fizyonomik yapısıyla ulaşım hatlarına uygunluk göstermiş olan meskenlerden oluşmaktadır (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2016). Bu kırsal yerleşmelerin planlı yerleşme örnekleri mevcut olmakla beraber araştırma sahasında az planlı ya da plansız olarak konumlanmıştır.

Fotoğraf 10: Terice Köyü (Solda) ve Yeniköy'deki (Sağda) Yerleşmelerin Ulaşım Hatları Boyunca Dağılımı (Kaynak: Google Earth Pro)

Fotoğraf 11: Bakı durumunun etkisiyle güneye bakan yerleşmeler (Kaynak: Google Earth Pro)

Harita 12: Köy Yerleşimlerinin Yükselti, Ulaşım Hatları ve Akarsu Hatlarına Göre Dağılışı

Köy yerleşmelerinde tarihi ve kültürel varlıklar ile fiziki özelliklerin yer adlarına yansması yaygınlık göstermektedir. Yer adlarının verilmesinde yöre halkı kendi kültürlerini yaşatması ve benimsemesi önemli bir özelliktir. Tarihi

adlandırma açısından Çamlıkale, Osmanlı, Tiryakioğlu köyleri, coğrafi adlandırma açısından bitki örtüsü ile ilgili Çamlıkale, Ardiç, Gürçam, Karaağaç, Meşelidüz köyleri, yer şekilleri ilgili olarak Gültepe, Tepealtı köyler ve diğer adlandırmalarla ilgili olarak Yeşilpınar, Yeşildere, Koçyurdu, Kabaklık, Güzelyurt köy isimleri bulunmaktadır (Tablo 33).

Tablo 33: Ayvacık'ta Köy Adlarında Etkili Olan Faktörler

Adını Fiziki Coğrafya özelliklerinden Alan Yerleşmeler		Adını Kültürel Özelliklerden Alan Yerleşmeler	
Adını Topoğrafik Özelliklerden Alan Y.		Adını Boy ve Şahıs İsimlerinden Alan Y.	
Karşıldöngel	Yeniköy	Tiryakioğlu	F. S. Mehmet
Ortaköy	Kapıkaya	Osmanlı	Orhan gazi
Tepealtı	Gültepe	Keskinoğlu	Yunus emre
Gülpınar		Adını Tarihi Yerleşmelerden Alan Y.	
Adını Bitkilerden Alan Y.		Örencik	
Yeşilçam	Kabaklık		
Meşelidüz	Gürçam		
Karaağaç	Gültepe		
Gülpınar	Çamlıkale		
Çamalan	Ardiç		
Adını Hayvan İsimlerinden Alan Y.			
Koçyurdu			

Kaynak: Ayvacık Belediyesi

2.2.2.2. Ayvacık Kasabası

Fotoğraf 12: Ayvacık Kasabası

Denizden yüksekliği 70 metre güney-kuzey uzanışlı merkezi olarak birikinti yelpazesi üzerine kurulmuş, doğu kısmında Yeşilirmak akarsuyu batı kısmını ise engebeli arazilerle çevrelenmiş bir kasaba yerleşmesidir (Fotoğraf 12). Kasabanın ilk kuruluş tarihine ait net bilgi bulunmamakla beraber 1950’li yıllarda Nahiye olmuş 1960’larda bu statüsü kaldırılmıştır. 1990 yılındaki seçimler sonucu kasaba ilçe statüsüne getirilmiştir. Kasaba yerleşmesini 8 mahalle oluşturmaktadır. Kasabanın merkezini Eyüpsultan, Orhangazi, Keskinoglu ve Fatih Sultan Mehmet mahalleleri oluşturmaktadır. Yerleşimler genel olarak güney-kuzey olarak genişlemektedir (Şekil 27). Kasaba merkezindeki binalar genellikle 4-5 katlıdır. Kasaba merkezinden geçen Çatak deresi kasabayı ikiye ayırmış durumdadır. Bu dere geçmiş yıllarda birçok taşkına sebep olmuş olup son yıllarda yapılan ıslah çalışmaları ile kontrol altına alınmıştır.

Şekil 27: Kasabadaki Yerleşme Alanları

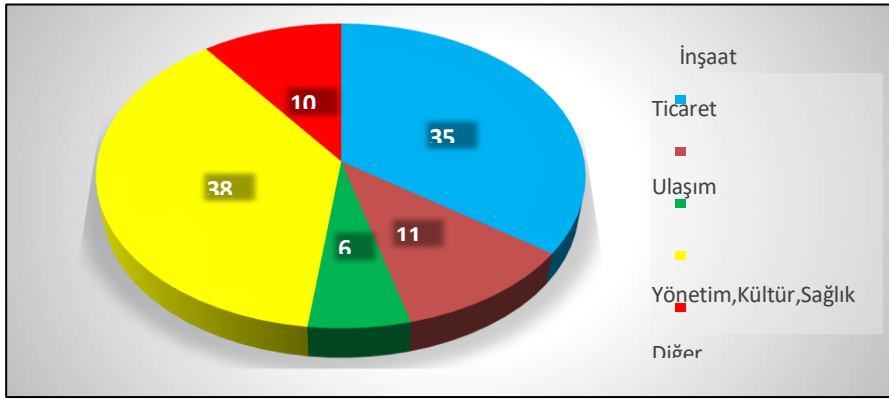
Ayvacık Kasabasının 2010 yılındaki nüfusu 6358 iken 2018 yılındaki nüfusu 5951’dir. Nüfusun büyük çoğunluğu hizmet sektörlerinde çalışmaktadır (Tablo 34). Kasabadaki nüfusun %34,8’i inşaat sektöründe, %37,6’i yönetim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetlerde %11,1’i ticaret sektörlerinde, %6,2’si ulaşım hizmetlerinde %10,2’lik kısım ise diğer hizmet alanlarında faaliyet göstermektedir (Şekil 28). Ayrıca ilçedeki faal nüfusun bir kısmı (326 kişi) tarım faaliyetleriyle uğraşmaktadır. Tarımla uğraşan kesim ticari tarım faaliyetleri gerçekleştirmekte olup bu faaliyetler kasabanın gelişmesine hız

kazandırmaktadır (Tümertekin, 1973). Bazı araştırmacılar zirai fonksiyonları şehir fonksiyonları kapsamına almamaktadır. Ancak köy yerleşmelerinin, kasaba yerleşmelerine kasaba yerleşmelerinin de şehir yerleşmelerine geçişinde tarım fonksiyonlarının önemi büyüktür (Tümertekin, 1965). Günümüzde tarım fonksiyonu da şehirsal fonksiyonlar arasında sayılmaktadır.

Tablo 34: Kasabadaki Faal Nüfusun Hizmet Sektörlerine Dağılımı.

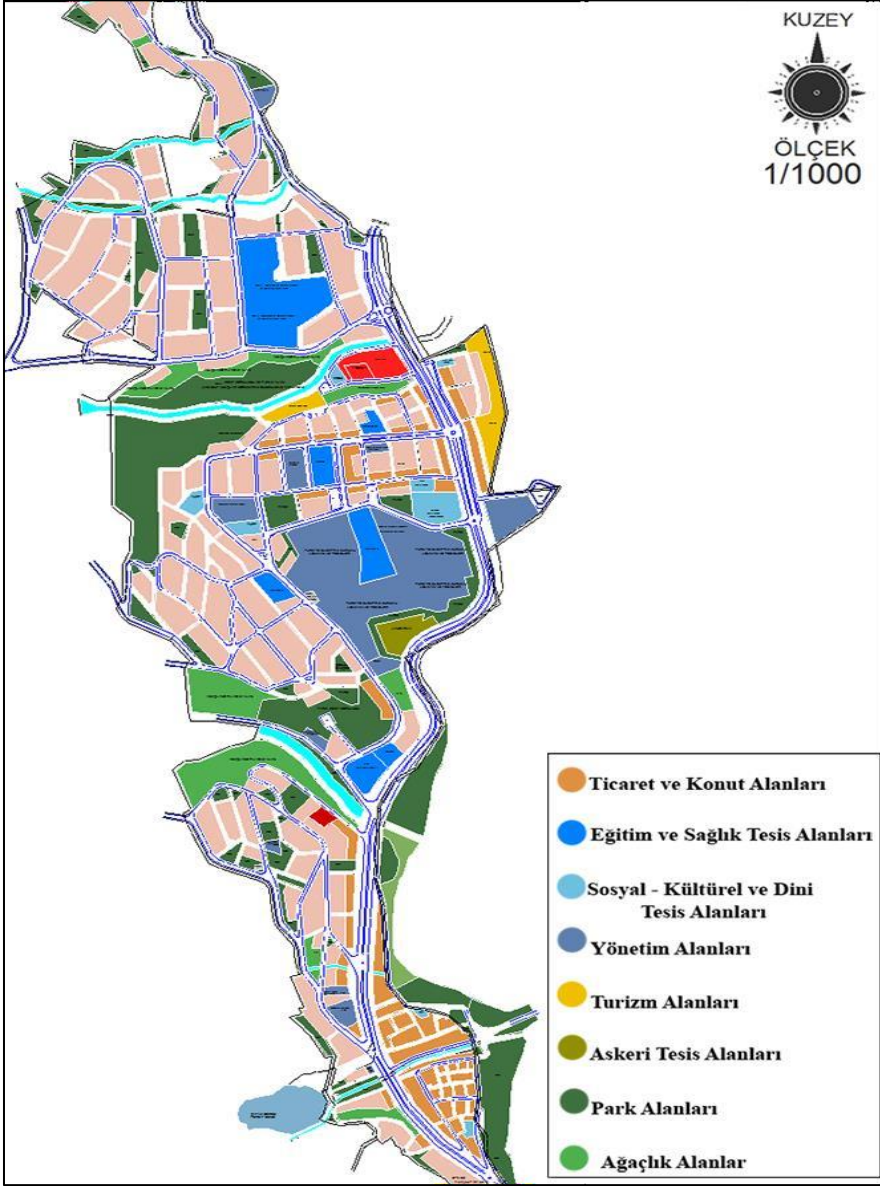
HİZMET SEKTÖRLERİ					
İnşaat	Ticaret	Ulaşım	Yönetim, Kültür, Sağlık	Diğer	Toplam
434	138	77	472	127	1248
34.8%	11.1%	6.2%	37.8%	10.2%	100.0%

Kaynak: TÜİK 2000.

Şekil 28: Kasabadaki Faal Nüfusun Hizmet Sektörlerine Dağılımı

1990 yılı öncesi küçük tarım yerleşmesi olan Ayvacık kasabası 1990 yılı sonrası ilçe yönetim merkezi olmasıyla beraber gelişen yönetim, ticaret, sanayi, ulaşım gibi fonksiyonları kasabanın çeşitli noktalarına alansal olarak yayılış göstermiştir (Şekil 29). Genellikle küçük dükkanların ve orta ölçekli ticaret alanlarının bulunduğu kasabada atölye tipi sanayi alanlarda yaygınlık göstermektedir. Orhangazi, Eyüpsultan gibi merkez mahalleleri ticaret açısından yoğun küçük işletmelere sahiptir. Yönetim kurumların çoğunluğu Orhangazi mahallesinde, sağlık ve eğitim kurumlarının çoğunluğu Eyüpsultan mahallesinde toplanmıştır. Atölye tipi sanayi alanları, ticari işletmeler, kamu kurumları gibi hizmet alanları kasabanın merkezinde düzensiz olarak dağılmışlardır.

Şekil 29: Kasabadaki Hizmet Alanlarının Dağılımı (Kaynak: Ayvacık Belediyesinden alınan imar planlarından düzenlenmiştir.)

2.2.3. Konut Tipleri

2.2.3.1. Eski Tip Meskenler

Mesken, yerleşmelerin en temel birimidir. İnsanların doğal çevre üzerinde oluşturdukları en önemli unsurlardan biri olan meskenler insanların barınma gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Nesilden nesille aktarılan bu beşerî ve doğal yapılar birçok kültür özelliğini gelecek kuşaklara aktarmaktadır (Göney, 1977). İlkel dönemlerde avcılık ve toplayıcılık faaliyetleri sürdüren toplumların mağara ve ağaç kovuklarıyla başlayan mesken ihtiyacı günümüzde çok katlı meskenlere dönüşmüştür (Bakırcı, 2016). Ülkemizdeki kırsal yerleşmelerdeki meskenler genel olarak yakın çevreden temin edilen malzemelerle yapılmaktadır. Coğrafi çevre şartları kırsalda inşa edilen meskenler üzerinde, şehir konutlarını göre etkisini daha fazla hissettirmektedir. Bunun da nedenleri ise kırsal yerleşmelerin dış dünya ile daha az iletişimi, ekonomik yetersizlikler, ulaşım imkanlarının kısıtlı olmasıdır (Zaman, 2017).

Karadeniz bölgesinin iklim şartlarından dolayı yaygın olan orman örtüsü araştırma sahasında ahşap meskenlerin yaygınlık göstermesini sağlamıştır. Sahadaki orman alanları mesken yapımındaki en bol yapı malzemesini oluşturmaktadır. Ahşap yapılar genellikle iki katlı, duvar kısımları ince 2,5 cm tahta zemin kısımları kalın beşon 10 cm'lik tahta üzerinde 2,5 cm tahta, çatı kısımları kalın tahta üzeri dizilmiş ince tahta, çatı üstündeki kaplama kiremitten yapılmaktadır (Fotoğraf 13). Zemin kısmı çoğunlukla taş yapı üstüne kütük tarzı kalınlıkta olan yatay direklerin üstüne oturtulmaktadır. Genellikle iki katlı olan bu yapıların alt katları barınma, depo veya hayvan barınağı olarak kullanılmaktadır. Bu yapıların yakın çevresinde mısır, fındık gibi tarım ürünlerinin saklandığı seren adlı yapı bulunmakta olup bu yapının alt kısımlarına kuruluk olmasından dolayı odun konulmaktadır (Fotoğraf 14). Diğer bir eklenti olan hayvan barınakları meskenlerin alt kısımlarında ya da meskene yakın bir konumda inşa edilmektedir. Hayvan barınaklarının

yakınlarında ya da barınağa eklenti olarak meşine, gayluk şeklinde ifade edilen samanlıklar bulunmaktadır. Bu alanlar aynı zamanda tütün kurutmak içinde kullanılmaktadır. Ahşap meskenler kışın sıcak yazın ise serin olmakta olup sağlık açısından birçok faydası bulunmaktadır.

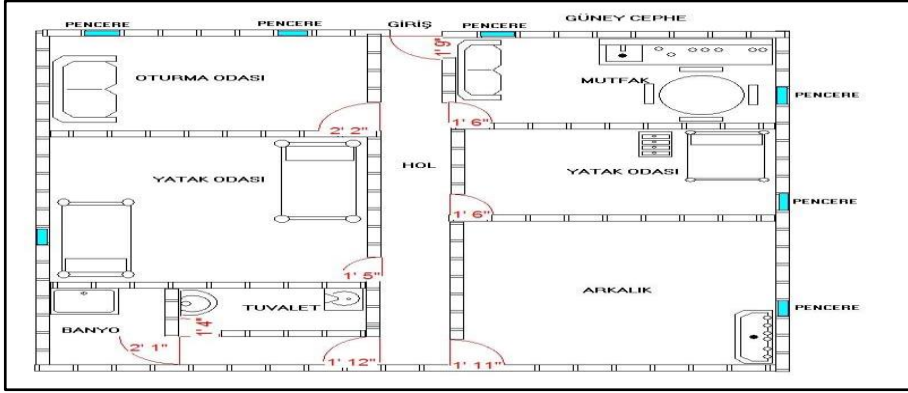

Fotoğraf 13. İki Katlı Ahşap Mesken Ön Cephe Görünüm

Fotoğraf 14: Ahşap Meskenlerin Yakınlarında Bulunan Seren Adlı Yapı

Geleneksel ahşap meskenlerin iç kısım planları incelendiğinde genellikle güneşe bakan cephelerde mutfak ve oturma odası, orta kısımlarda yatak odaları arka kısımlarda ise banyo, tuvalet ve arkalık denilen bölme bulunmaktadır (Şekil 30). Arkalık diye tabir edilen kısımda abdest alma yeri, mutfak eşyalarından olan büyük kazan, ekmeğin teknesi gibi geniş mutfak araç ve gereçleri ile orta ölçekli kazanların kaynatıldığı ocak bulunmaktadır. İki katlı ahşap meskenlerde üst kat ve alt kat arasındaki tek fark bazı ahşap meskenlerin alt katlarında hayvan barınağı için geniş bir bölme bulunmasıdır. Bu fark mesken sahiplerinin gelir düzeyine göre değişkenlik göstermektedir.

Şekil 30: Ahşap Meskenlerin Planı

2.2.3.2. Yeni Tip Meskenler

Ayvacık kasabasında 1990 yılında belediye örgütü kurulmuş olup ilk imar planı 1991 yılında hazırlanmıştır. İmar planlarının hazırlanmasından sonra imara açılan alanlarda hızlı bir modern konut yapımına başlanmıştır. Ayrıca devlet eliyle kamu kurumları ve çalışan personeller için lojmanlar yapılmıştır. Araştırma sahasındaki modern konutlar genellikle 4 ile 5 katlı olup 6 ve üzerinde kat sayısı olan binalarda bulunmaktadır. Bu yapıların inşaat malzemesi olarak tuğla, briket, çimento, demir kullanılmaktadır. Bu yapıların çoğu fiziki coğrafya şartlarının göz ardı edilerek yapıldığı görülmektedir. Eski ve modern konutların coğrafi şartlara göre karşılaştırılması yapıldığında modern yapılarda güneş ve

ön cephe birbirine bakmamaktadır. Modern konutlarda bakı ve rüzgâr etkisi dikkate alınmamaktadır. Heyelan ve taşkın gibi doğal afetlere uygun olarak inşa edilmeyen modern konutlarda birçok afet tehlikesi bulunmaktadır. Bütün bunların dışında çıkar amacı güden müteahhitler sonucu dayanıksız yapılan yapılarda deprem tehlikesi kır meskenlerine göre daha yüksektir.

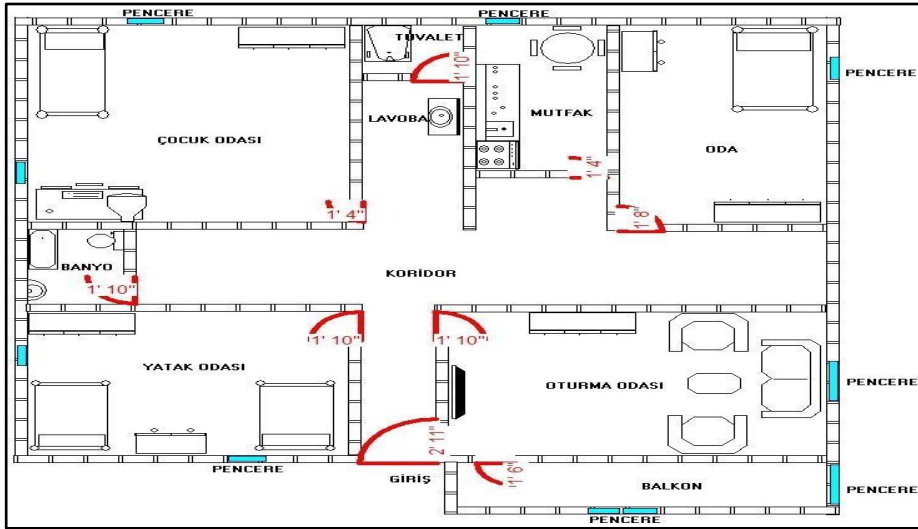
Kasaba merkezine yaklaştıkça yeni tip konutların daha modern bir yapıda olduğu görülmektedir (Fotoğraf 15). Kırsal kesimlerdeki modern konutlar genelde 2 ya da 3 katlı olup 3 katlı olanlarda zemin katı depo olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 16). Bu meskenlerin yakınılarında garaj ya da hayvan barınağı olan ahır eklentisi bulunmaktadır. Meskenlerin iç kısımlarında genellikle 3 yatak odası 1 oturma odası geniş salon ve mut- fak, banyo, tuvalet ve balkondan oluşmaktadır (Şekil 31). Kasaba merkezindeki modern meskenler ile kırsal kesimdeki modern meskenler iç yapı bakımından farklılık göstermektedir. Son yıllarda bu tip meskenlerde tasarruf amacıyla dış cephe montajlama uygulaması popülerlik kazanmıştır. Bilindiği üzere kırsal kesimlerde bir hanenin yaptığı bir uygulama diğer hanelere hızlıca yayılmaktadır.

Fotoğraf 15: Kasaba Merkezindeki Yeni Tip Meskenler

Fotoğraf 16: Kırsal Kesimlerdeki Yeni Tip Meskenler

Şekil 31: Yeni Meskenlerin İç Planı

AYVACIK İLÇESİNİN EKONOMİK COĞRAFYASI

3.1. Tarım

Tarım, dünya nüfusunun hızlı artışı, toplumların tüketim alışkanlıkları ve üretimdeki çeşitliğin artışıyla her geçen gün önemini artırmaktadır. Ülkeler arasındaki ticari işlemlerin hızlı ve kolay olması uluslararası rekabeti artırmış olup her ülkenin tarım politikalarını modernize etmesini ve üreticiye verilen desteklerin artırılmasını zorunlu hale getirmiştir. Günümüzde gelişmiş ülkeler tarımsal üretimlerini geliştirmekte ve gelişmemiş ülkelere pazarlamakta ve bu ürünleri sattıkları ülkelerin kendi yerli ürünlerinden daha ucuza sunabilmektedir. Bu durum geliştirmekte ve gelişmemiş ülkelerin tarım sektörünü bitirmekte olup dış ülkelere muhtaç duruma düşürmektedir (Hekimoğlu & Altindeğer, 2006). Ülkemizin yeraltı ve yerüstü zenginlikleri birçok Avrupa ülkesinden daha fazladır. Endemik bitki türleri ve ekonomik değeri yüksek olan su kaynakları, göller ve barajları bulundurmaktadır. Üç tarafı denizler ile çevrili olan ülkemiz birçok balık türüne ve dahası sayılmayacak zenginlikleri barındırmaktadır. Bu zenginlikler günümüze kadar birçok kaynaktan karşımıza çıkmıştır. Günümüzde bu zenginlik kelimesi yerine fakirlik kelimesini duymak daha sıkça rastlanmaya başlanmıştır. Son 20 yılda siyasi ve çeşitli idarecilerin yanlış tarım politikaları sonucu tarımda ihraacat eden ülke konumundan ithalat eden ülke konumuna düşülmüş olunması gerçekçi bir ifadeyi yansıtmış olmaktadır (Çelikkale, 2010).

3.1.1. Tarımsal Faaliyetlerin Başlıca Özellikleri

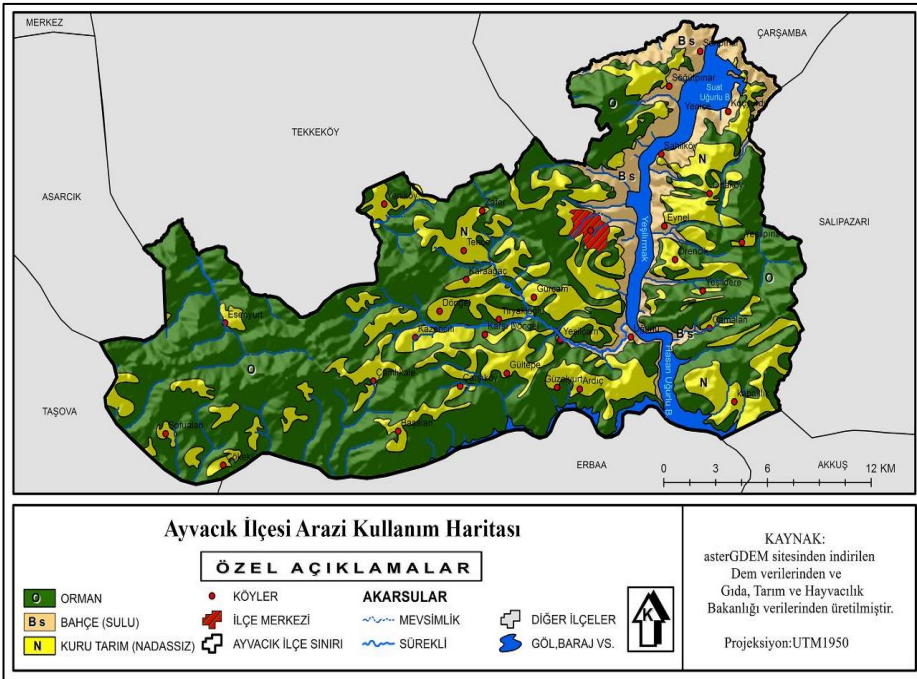
Ayvacık ilçesinin tarımsal faaliyetlerini incelediğimizde ilçenin fiziki şartları, nüfus hareketleri, tarımın ekonomik getirisinin az olması ve insanların diğer sektörlere ilgi duymasından dolayı tarımla uğraşan nüfus her geçen gün azalmaktadır. İlçede çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olarak 2015'te 4965 kişi, 2016 yılında ise 4850 kişi bulunmaktadır. İlçenin tarımsal verilerini incelediğimizde tarım arazilerinin kullanımında en büyük alanı %54.4'lik (yaklaşık 9.534 ha)

bir oran ile meyve dikili araziler kaplamaktadır (Tablo 35, Şekil 32). Bu arazileri sırasıyla %42.1'lik oranla tarla arazisi (tahıllar), %3.1'lik oranla nadas alanları ve %0.25'lik oranla Sebze bahçeleri takip etmektedir. Ayrıca ormanlık araziler 20.400 ha alanı kaplamakta olup bu alan ilçe yüzölçümünün %38.9'unu oluşturmaktadır (Harita 13).

Tablo 35: Tarım Arazilerinin Dağılımı (ha) 2017.

Sıra	Dağılım	Alan	Toplam tarım alanına oranı (%)
1	Tarla Arazisi	7.369	42.1
2	Meyve	9.534	54.48
3	Sebze	44,2	0.25
4	Nadas	552	3.1
Toplam		17.499,2	100

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

Harita 13: Arazi Kullanım Haritası

3.1.2. Tarım Ürünlerinin Ekiliş Sahaları ve Üretim Durumu

İlçedeki ekili arazilere baktığımızda ekilen alan ve üretim bakımından başı çeken tarla ürünlerini mısır 15000 da alan içinde 2850 ton üretim, buğday 12500 da alan içinde 1625 ton üretim, arpa 1250 da alan içinde 181 ton üretim ve yulaf 1250 da alan içinde 1063 ton üretim oluşturmaktadır (Tablo 36). Dekar başına en yüksek verimi yonca ve mısır ürünlerinden alındığı görülmektedir. Üretilen silajlık mısır ve Yonca üreticinin kendi büyükbaş hayvanlarına ya da civardaki büyük hayvancılık üretimi yapan üreticilerine satılmaktadır. Toplam 31415 da ekili alandan 8446 ton ürün alınmaktadır.

Tablo 36: Tarla Bitkileri Ekiliş ve Üretim Rakamları 2017

Ürün Adı	Ekilen Alan(da)	Hasat Edilen Alan (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Arpa (diğer)	1250	1250	181	145
Buğday(diğer)	12500	12500	1625	130
Fiğ	300	300	315	1050
Korunga	60	60	51	850
Mısır (Dane)	15000	15000	2850	190
Mısır (Silajlık)	1000	1000	2250	2250
Patates (Diğer)	15	15	21	1400
Yonca	40	40	90	2250
Yulaf	1250	1250	1063	850
Toplam	31415	31415	8446	

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

Arazi şartlarının ilçenin büyük bir kısmında engebeli olması sebze üretimini kısıtlayıcı bir faktör olarak görülmektedir. İlçedeki tarımla uğraşan kesim sebzeçilikte klasik tarım metotlarını kullanmakta üretilen sebzelerin çok az miktarı ilçe dışını çıkmaktadır (Tablo 37). İlçe dışına çıkan sebze ürünleri çevre ilçe pazarlarında satılmaktadır. Üretim miktarlarına baktığımızda lahanaya 1050 ton üretim ile ilk sırayı almakta olup 400 ton üretim ile taze fasulye ve 7

ton üretim ile de taze soğan üretilen sebze türlerine oluşturmaktadır. İlçede tarımsal teşviklerin artırılması ve modern tarım uygulama eğitimleri verilse az alana sahip ilçe tarım topraklarında kat kat fazla sebze üretimi yapılabilmesi muhtemeldir.

Tablo 37: Sebze Üretim Miktarları 2017

Ürün Adı	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)
Lahana (Karayaprak)	1750	1050
Soğan (Taze)	10	7
Fasulye (Taze)	1000	400
Toplam	2760	1457

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

İlçede meyvelik alanlarının tamamına yakını (%99'u) fındık bahçelerinden oluşmaktadır. Tarımla uğraşan kesimin ana geçim kaynağı fındık olup diğer meyve çeşitleri insanların kendi ihtiyaçları karşılamak ve pazara giden genelde köy kadınları tarafından satılmaktadır. 2016 yılında ilçede başlıca meyve üretimi 8 635 ton fındık, 93 ton elma, 72 ton armut ve 69 ton ceviz üretilmiştir. Toplam meyvelik alandan (82 235 da) 9 bin ton ürün alınmıştır. Üretilen fındıklar tüccarlara ya da TMO'ya satılmaktadır. 2018 yılında fındık fiyatı 12-15 tl arasında değişim göstermiştir (Tablo 38).

Tablo 38: İlçe Meyve Üretimi 2017

Ürün Adı	Meyveliklerin Alanı(da)	Üretim(ton)	Ağaç Başına Ort. Verim(kg)	Toplam (Ağaç Sayısı)
Armut	20	72	18	4000
Ayva		1	18	75
Ceviz	75	69	13	5300
Dut		8	22	350
Elma	5	93	22	4150
Erik		63	18	3500
Fındık	82 120	8635	23	3748000

İncir		10	25	400
Kestane		2	15	150
Kızılcık		20	16	1250
Kiraz	5	33	22	1500
Vişne		7	17	400
Toplam	82 235	9014		3769075

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

Sonuç olarak ilçenin bitkisel üretim desenine baktığımızda %16.4'lük oranla tahıl, %1.3'lük oranla yem bitkileri, %0,2'lik oranla sebze, %80.7'lik oranla meyve ve %1.5 diğer ürünler üretilmektedir.

İlçedeki tarımsal faaliyetlerin azalış göstermesine rağmen modern tarım uygulamaları ve araç-gereçlerde artış görülmektedir. Klasik tarımda kullanılan karasaban, hayvan pulluğu son 10 yılda ciddi miktarlarda azalış göstermiştir. Modern tarım uygulamaları olan damla sulama sistemleri, süt sağım makineleri, fındık harman makilerinin sayıları katlanarak artmıştır. Burada birkaç örneği ele alırsak motorlu tırpan sayısı 2006 yılında 170 iken 2017 yılında 1800'e kadar çıktığı görülür. Bunun sebebi ilçenin büyük çoğunluk fındık bahçesi olması ve haziran, temmuz ayları döneminde fındık bahçelerindeki ot temizlemede kullanılması ve büyük kolaylık sağlamasıdır. Eski yöntemde tırpan denilen araçla beden kuvveti ile yapılan bu çalışma hem yeteri kadar bahçelerin temiz olmamasına hem de fazla iş gücünün harcanmasına yol açmaktaydı. Motorlu tırpanın kullanılması ile iş gücünden tasarruf, zamandan tasarruf ve en önemlisi bahçe sahiplerinin bu işi tek başına yapabilmesine olanak sağlamıştır. Bir diğer tarımsal alet damla sulama sistemi olup bu sistem ilçe 'de çok yaygınlaşamamıştır. Arazinin engebeli oluşu bu sistemin yaygınlaşamamasında en önemli sorun olmuştur. Yine de ilçede bazı alanlarda kullanılmakta olup en büyük faydası suyun gereksiz yere kullanılmasını önlemekte ve meyvenin ya da sebzenin sadece ihtiyacı kadar suyu sağlamasıdır.

Tarımsal alanda devletin yaptığı yatırımlar her yıl artmaktadır. Devletin sağladığı desteklemelere baktığımızda; organik tarım, makine ve ekipman, hayvancılık, hububat, tohum, gübre, mazot ve alan bazlı desteklemeler adı altında çiftçiye birçok maddi destek sağlanmaktadır. Son zamanlarda popüler olan genç çiftçiyi destekleme uygulamasından 2016 yılında ilçede 10 kişi yararlanmış olup destekleme bünyesinde çiftçilere 30 bin tl ye kadar maddi destek sağlanmıştır. 2016 yılında ilçe 'de çiftçilere toplamda 15 milyon tl tarımsal destekleme sağlanmıştır. İlçenin tarımsal faaliyetlerinin önünde birçok engel bulunsa da devletin sağladığı destekler, modern tarım uygulamaları ve çiftçilere verilecek eğitimler ile bu engellerin önüne geçilebilir.

3.2. Hayvancılık

3.2.1. Hayvancılık Faaliyetlerinin Başlıca Özellikleri

Ayvacık ilçesinin fiziki coğrafya özelliklerinin, özellikle iklim ve arazi yapısının engebeli olması ekip biçme alanlarını kısıtlamış ticari ürün yetiştiriciliğinin önüne geçmiştir. İlçede orman ve fundalık alanlar toplam yüzölçümü oranı %40 (20.400 ha), mera alanları ise %2 (1.000 ha) civarındadır. Bu durum findıktan sonra hayvancılığı en büyük ekonomik faaliyet yapmıştır. Hayvancılık Ayvacık ilçesinde aile işletmeciliği olarak yapılmaktadır. İlçenin hayvan yetiştiricilik verilerine baktığımızda büyükbaş hayvanlar önemli yer tutmaktadır. Büyükbaş (sığır) yetiştiriciliği kültür 512, melez 2572, yerli 5262 ve manda 6 tane olmak üzeri toplamda 8352 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır (Tablo 39). Küçükbaş hayvan sayısı koyun 1100, keçi 100 adet bulunmaktadır. Kanatlı hayvan sayısına baktığımızda yumurta tavuğu 13000, hindi 111, kaz 101, ördek 145 ile toplamda 13357 adettir. İlçede arıcılık faaliyetleri de bulunmaktadır. Toplamda 1490 adet arılı kovan bulunmakta olup son yıllarda azalış görülmektedir.

kısımlar büyükbaş hayvancılığına daha elverişli arazi şartları taşımakta ve daha gür otlaklara sahiplik yapmaktadır. İlçenin güney kesimlerinde arazi şartlarının zorlaştığı ve otlak alanlarının azlığından dolayı büyükbaş hayvan yetiştiriciliği azalmaktadır. Genel olarak 200 ile 700 metre yükselti alanlarında büyükbaş hayvancılık yoğunluk kazanmaktadır. Küçükbaş hayvancılık ise harita da görüldüğü gibi ilçenin güneydoğu kısmında yoğunluk göstermektedir. İlçenin bu kısımları dik eğime sahip olup yükselti değerleri ise ortalama 900-1000 metre civarlarıdır. Diğer yoğunluk kazanan alanlar ise akarsu kenarları ve ilçenin orta kısımlarındaki yüksek alanlardır. Bu alanlar küçükbaş hayvan yetiştiriciliği için elverişli alanlardır.

İlçenin hayvan varlığından sonra hayvansal ürünlerin üretimin miktarlarına bakmakta fayda var (Tablo 40). Yıllık süt üretimi 4500 ton, su ürünleri üretimi 522 ton 'dur. Su ürünleri üretimi Suat Uğurlu ve Hasan Uğurlu barajlarından avcılık yöntemiyle elde edilen balıklardır. Barajlarda kültür balık yetiştiriciliği bulunmakta olup yöre halkı bu konuda bilinçlendirilmemiştir. Barajlarda yapılacak kültür balığı yetiştiriciliği ilçeye büyük ekonomik katkı ve istihdam sağlama potansiyeline sahiptir. Barajlardan elde edilen balıklar ilçe pazarlarında, yol kenarlarında ve çevre ilçelerde satılmaktadır.

Tablo 40: İlçe Hayvansal Üretim Miktarları (ton) 2017

Hayvansal Üretim Miktarları	Ton
Süt Üretimi	4500
Su Ürünleri Üretimi	522

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

İlçe'de ve çevre ilçelerde bazı yıllar büyükbaş hayvanlarda şap hastalığı küçük baş hayvanlarda ise kuş gribi vakaları görülmektedir (Tablo 41). Her yıl düzenli olarak gıda ve hayvancılık müdürlüğü ekipleri tarafından düzenli olarak hayvan hastalıklarına karşı aşılama uygulaması gerçekleştirilmektedir. 2017 yılı içerisinde düzenlenen uygulamalarda 14615 hayvana şap aşısı, 255 hayvana kuduz aşısı, 729 hayvana da sığır brusellozisi aşısı uygulanmıştır. Çeşitli

sebeplerden dolayı tüm hayvanları aşı uygulaması yapılamamaktadır.

Tablo 41: Hayvan Hastalıklarına Karşı Aşı uygulamaları 2017

Hastalık Adı	Aşılacak Hayvan S.	Aşılınmış Hayvan S.
Şap Aşılması	17200	14615
Kuduz	275	255
Sığır Brusellozisi	1000	729

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

3.2.2. Hayvan Türleri ve Coğrafi Dağılışı

3.2.2.1. Büyükbaş Hayvancılık

Ayvacık ilçesinde hayvancılık faaliyetleri içerisinde büyükbaş hayvancılık önemli yer edinmektedir. Hayvan varlığında büyükbaş hayvancılık %34'lük (8352) bir orana sahiptir. Genellikle sığır yetiştiriciliği yapılan ilçede hemen hemen kırsal alandaki hanelerde 3 ile 4 büyükbaş bulunmaktadır. Bu hayvanlar genellikle evlere yakın meralarda günü birlik otlatılmaktadır. Büyük besicilik yapan çiftçi sayısı az olup genellikle devlet desteklemeleri ile yapılmaktadır. Cins yapısına baktığımızda yerli cins sığırların yaygın olduğu görülmektedir. Yerli cinsteki sığırların et ve süt verimi düşük olmaktadır. Son yıllarda yapay aşılama teknikleri yaygınlaşmış olup kültür ve melez ırkların sayısı artmıştır (Tablo 42). Yerli ırk ile kültür ırkı arasındaki verim farkı 3 katı aşmaktadır. Yerli ırklar günlük sabah ve akşam sağımları sonucu ortalama 5-7 litre süt verirken kültür ırkı büyükbaş hayvanlarda bu miktar 15 litreyi geçmektedir.

Tablo 42: Büyükbaş Hayvanların Irk Dağılımı

İrk	Sayısı	%
Kültür	512	6.13
Melez	2572	30.80
Yerli	5262	63.00

Kaynak: İlçe gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü

3.2.2.2. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma sahasında büyükbaş hayvancılıktan sonra küçükbaş hayvancılık ön plandadır. Küçükbaş yetiştiriciliği arazinin yüksek olduğu kesimlerde belli başlı aileler tarafından yapılmaktadır. 2017 yılı verilerine bakıldığında ilçede 1200 tane küçükbaş bulunurken bunlardan 1100 tanesi koyun 100 tanesi de keçidir. Koyun yetiştiriciliği genellikle sürüler halinde olup ticari amaçla yapılmaktadır. Bazı ise 2 ile 3 koyunu ev bahçelerinde beslemektedir. Yaz aylarında yaylalara götürülen koyunlar kış aylarında ise ağaçlarda beslenmektedir. Genellikle karayaka ırkı olan koyunlar yabancı ırklara kıyasla verimde düşüktür. Ortalama 30-35 kg et verimi bulunmaktadır. Koyunlardan sonra gelen keçi yetiştiriciliği ilçede yaygın değildir. Çoğunlukla il dışından ya da pazarlardan alınan keçiler ilçede sürü yetiştiriciliği olarak görülmemekte olup koyunlar arasında ya da hobi amaçla yetiştirilmektedir.

3.2.2.3. Kümes Hayvancılığı

Araştırma sahasında kümes hayvancılığında birinci sırayı tavuk yetiştiriciliği almaktadır. Saha da çok eski dönemlere kadar uzanan bu faaliyet modern yapıda olmayıp hemen hemen tümüyle geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. İlçe de aile yetiştiriciliği olarak yapılan tavuk üretimi her hanenin kendine ait tavuklarının yetiştirilmesiyle yapılmaktadır. Bu yöntemde hanelerin ortalama 10-15 ile tavuğa sahip olması ve yumurtalarından faydalanılması, kış aylarında da birkaç tavuğun kesilmesi usulüne dayanmaktadır. İlçe de toplam 13357 kanatlı hayvan bulunurken bunlardan 13000'i tavuk, 111'i hindi, 101'i kaz ve 145 tanesi de ördektir.

İlçe deki yapılan kümes hayvancılığı ekonomik değer üretmezken hayvanların yetiştirilmesinde kullanılan kalitesiz yemler, sağlıklı koşullarda bulunan kümesler ve atık alanlarında beslenen tavuklar çeşitli salgın hastalıklara yol açmaktadır. Bu nedenlerle bazı yıllar çeşitli salgın hastalıklardan dolayı yüzlerce kümes hayvanı telef olmaktadır. Genellikle yerli

ırkların yaygın olduğu kümes hayvanlarında pazarlardan satın alınan farklı ırklar bölgeye uyum sağlamakta zorlandıklarından yaygınlaşmamaktadır.

3.2.2.4. Arıcılık

İlçe de arıcılık faaliyetleri az sayıda yapılmaktadır. 2017 yılında ilçe de 1490 arılı kovan bulunmaktadır. 2017 bal üretimi 1.5 ton civarındadır. Bu faaliyet kolu için büyük bir potansiyel bulunmasına rağmen eğitilmiş yetiştirici sayısının az olması ve son yıllarda yaşanan iklim değişiklikleri sonucu boy gösteren arı ölümleri arıcılık faaliyetlerini sekteye uğratmıştır. Genellikle araştırma sahasında hobi yetiştiriciliği olarak yapılan arıcılık yakın akrabalara ya da istek üzerine müşterilere ulaştırılmaktadır. Son yıllarda devlet desteklemeleri ve çeşitli eğitimler sonucu arıcılık faaliyetlerinde artış görülmektedir.

3.3. Sanayi

Yerleşmelerin, gelişmesi ve küreselleşmesinde ekonomik faaliyetler içerisindeki sanayinin önemi oldukça büyüktür. Sanayinin birçok farklı tanımı bulunsa da en basit ifade ile doğanın sunduğu ham maddelerin farklı işlemler altında işlenmesi sonucu insan yararına kullanılacak ürünlerin üretilmesi olarak tanımlanmaktadır. Sanayinin küçük bir toplumun ihtiyaçlarını karşıladığı gibi devletlerinde birçok alanda zorunlu olan ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Arz ve talep dengesine göre büyüyen sanayi ülkelerin gelişmişlik göstergesidir. Küreselleşen Dünya’da ticaret ön planda tutulurken bu dinamizmin arkasındaki en büyük etken sanayidir (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2016).

Araştırma sahası gibi kasaba yerleşmelerinde sanayinin yaygınlaşması uzun zaman almakla beraber çeşitli şartların oluşmasına bağlıdır. Bu şartların başında ulaşım imkanlarının gelişmiş veya gelişmekte olması, yetişmiş eleman potansiyelinin bulunması, pazar şartları ve doğal yapının uygunluğu

gelmektedir. Araştırma sahasında bu imkanların çoğu bulunmamaktadır. İlçenin ulaşım imkanları oldukça zayıf, pazar potansiyeli düşük ve rekabet açısından avantajları yok denecek kadar azdır. Tüm bu nedenlerden dolayı Ayvacık ilçesinde modern ve büyük sanayi işletmeleri yoktur. Bunun yerine ilçede atölye tipi küçük sanayi işletmeleri bulunmaktadır.

Ayvacık ilçesinde 2000 yılı itibari ile faal nüfusun (70) %4.6'sı sanayi fonksiyonu altında çalışmaktadır. Bu değerler kapsamında sanayinin tarım ve hizmet fonksiyonlarından sonra üçüncü sırada geldiği görülmektedir. Bu sayısında tamamına yakını atölye tipi sanayi faaliyetlerinde aktiflik göstermektedir.

3.3.1. Atölye Tipi Sanayi

Ev tipi imalatın gelişmesiyle oluşan atölye tipi sanayi kasaba gibi küçük yerleşmelerde görülen yoğun sanayi tipidir. Bu sanayi tipi hammaddesini yakından alıp ürettiği ürünlerde yakın çevresine pazarlamaktadır. Genel olarak binaların birinci katlarının atölyelere dönüştürülmesi oluşan ve 3 ile 5 arası ustanın bulunduğu aile dışı üretim alanlarıdır (Tümertekin & Özgüç, 2018).

Araştırma sahasında geniş dağılım gösteren atölye tipi sanayi konutların alt kısımlarından veya tek katlı yapılardan oluşturmaktadır (Fotoğraf 17). Bu sanayi alanları şehirde düzensiz bir dağılıma sahipken kente ve insan yaşamına birçok sorun teşkil etmektedir. Ekonomik faaliyet alanlarının dar olduğu şehirde en çok istihdam oluşturan faaliyetlerin başında atölye tipi sanayi gelmektedir. İlçe de bu sanayi tipini genellikle marangoz, oto tamir ve bakım atölyesi, kereste atölyesi, demir ve alüminyum doğrama atölyeleri gibi iş yerleri oluşturmaktadır. Bunlar içinde oto tamir atölyeleri en çok iş hacmine sahip alanları oluştururken gerekli yedek parçaların çoğu Çarşamba ve il merkezinden temin edilmektedir. Halkın alım gücünün artması ve ulaşım hatlarındaki yenilemeler sonucu artış gösteren araçlar oto sanayinin gelişmesinin ana nedeni olmuştur. Bir diğer gelişen atölye tipi sanayi ise kapı

ve PVC pencere imalatı olup son yıllarda modern yapılaşmasının artışı bu alana olan talebi artırmıştır. İlçe de toplam olarak 20-30 arası bulunan atölye tipi sanayi alanlarında genel olarak 2 ya da 3 kişi çalışmaktadır. Günümüzde atölye tipi sanayinin önündeki en büyük engel usta-çırak sisteminin bozulması ve çırak bulunamamasıdır. Sonuç olarak atölye tipi sanayi şehrin ana sanayisi konumunda olup ekonomik gelişmelerinde dinamiğini oluşturmaktadır. Nitekim bu sanayi alanları düzensiz olarak yerleşim alanları ile iç içe olması şehrin gelecekteki sosyal durumuna en büyük sorunu teşkil etmesi muhtemeldir.

Fotoğraf 17: Ana cadde üzerindeki oto tamir ve bakım atölyeleri

3.3.2 Modern Sanayi

İlçe’de modern sanayi anlamında tek bir tesis bulunmaktadır. 2005 yılında 150 kişiyi istihdam sağlayacak tekstil fabrikasının kurulumu için temel atılma çalışmaları yapılmış ancak bu proje rafa kalkmıştır. İlçede modern yapıda işletilen ve yenilikçi yöntemlerle üretim yapan tek tesis 2018 yılında tarım ve orman bakanlığının desteklemesiyle yapılan mantar üretim tesisidir

(Fotoğraf 18,19). Bu tesis Karadeniz bölgesinin ilk betonarme istiridye mantar tesisi olma özelliğini taşımaktadır. Avrupa birliği standartlarında üretim yapılan bu tesiste üretilen ürünler ilçeye ve çevre ilçelere pazarlanmaktadır.

Fotoğraf 18: Mantar Üretim Tesisi

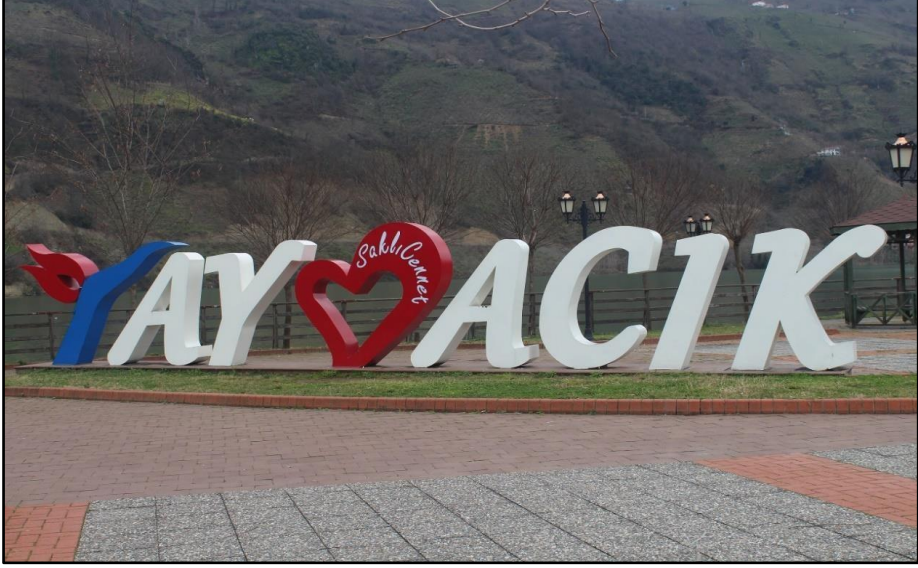
Fotoğraf 19: Mantar Üretim Tesisi İç Görünüm (kaynak: Ayvacık Belediyesi)

3.4.Turizm

Ülkemizin geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olması ve bu uygarlıkların tarihlerini, kültürlerini ve geleneklerini bize miras bırakmış olması ülkemiz ve bizler için büyük bir zenginliktir. Günümüzde turizm faaliyetleri ülkeler için bacasız sanayi konumunda olup ürettiği ekonomik değer ülkelerin kalkınmasında önemli pay oluşturmaktadır. Nitekim bize miras bırakılan bu zenginliklerin korunması ve gelecek nesillere bırakılması için hem devlet nezdinde hem de bireysel olarak çeşitli önlemler almamız zorunluluk haline gelmiştir (Özkan & Aydın, 2018).

Son yıllarda Ayvacık ilçesinde turizm fonksiyonu gelişim göstermektedir. İlçenin doğal güzellikleri, tarihi eserleri ve kültür varlıkları ilçedeki turizm potansiyelinin yüksek olduğunun en büyük göstergelerindedir. İlçe turizmine katkı sağlayacak potansiyel değerler belediye tarafından düzenlenmiş ve koruma altına alınmıştır. Belediye yönetimi ilçedeki bu zenginliği değerlendirmek adına birçok tanıtım etkinlikleri düzenlemektedir. İlçe merkezinde ilçenin turizm sembolü bulunmakta olup marka değeri üretilmektedir (Fotoğraf 20). İlçenin tarihi değerlerine baktığımızda ilk göze çarpan Çamlıkale mahallesinde bulunan Kızlar Kalesidir. Kalenin varlığı yörenin eski dönemlerde yayla yolu ve ticaret güzergahı olarak kullanıldığının göstergesidir. Çeşitli arkeolojik araştırmalar sonucu kalenin bölgeye has Amazon kadınlarına ait olduğuna değinilmekte tarihi olarak M.Ö 1200-500'lere yapımı uzanmaktadır (Ayvacık B., 2018). Eski dönemlere ait dini yapılarında yaygın olduğu ilçede birçok tahta cami bulunmakta olup bunlardan en önemlileri Çamalan mahallesinde bulunan Ulubelen cami (200 yıllık),

Tiryakioğlu mahallesinde bulunan Tiryakioğlu cami (150 yıllık)'dır (Nefes, 2010). (Fotoğraf 21).

Fotoğraf 20: İlçe merkezinde bulunan turizm sembolü

Fotoğraf 21: Tiryakioğlu Cami

Ayvacık ilçesinin doğal güzellikleri arasında ilk sırada yer alan Kirazlık Adası eski adıyla Zevgar adası olarak bilinen ada 1975-1981 yılları arasında yapılan Suat Uğurlu barajının su tutmasıyla, ada görünümünü almıştır (Fotoğraf 22). Adaya kayık ile ulaşım sağlanmakta olup ada üzerinde kullanılmayan

birkaç yerleşim alanı bulunmaktadır. Kirazlık adası ilçenin önemli turizm alanlarından biridir. Bir diğer doğal harika olan şelaleler ilçede çokça bulunmaktadır. Bunların içinde en çok turist çekenleri, merkeze 5 km uzaklıkta olan 40 metre yüksekliğe sahip olan Kiki'nin Şelalesi, 15 km uzaklıkta olan 50 metre yüksekliğe sahip olan Yeşilpınar Şelalesi ve Çağlayan Şelalesidir. İlçede bulunan Hasan Uğurlu ve Suat Uğurlu barajları çeşitli su sporlarına ev sahipliği yapmaktadır. Suat Uğurlu barajında çeşitli haftalarda ve etkinliklerde Dragon bot, kano, yelken, su kayağı gibi su sporları düzenlenmektedir. Örneğin, baraj üzerinde 2012 yılında Türkiye Kano Federasyonu tarafından kano yarışları düzenlenmiştir. Barajda turistler için feribotla turlar düzenlenmektedir. İlçede diğer turizm faaliyetleri arasında yamaç paraşütü, Offroad, Trekking, bisiklet turları ve ATV turları düzenlenmektedir (Ayvacık Belediyesi,2017).

Fotoğraf 22: Kirazlık (Zevgar) Adası

İlçenin yöresel yemekleri arasında Keşkek, Yufka Havuç, Elma Pekmezi ve Toraman ekmeği meşhurdur. İlçe merkezinde bulunan organik gıda pazarı yöre halkının geleneksel ürünlerinin ve tatlarının tanınımıyla satışını sağlamaktadır. İlçe 'de unutulmaya yüz tutmuş olan Cecim kilimi çeşitli kurslar ile günümüz insanlarına tanıtılmakta ve genç kızlarda çeyizlerinde

kullanmaktadır. Tüm bu turizm faaliyetlerinin konaklama ayağına baktığımızda ilçede belediye ait 6 odalı 15 yatak kapasiteli konuk evi ve 43 odalı geniş alana ve manzaraya sahip otel bulunmaktadır (Fotoğraf 23). Genel olarak ilçenin turizm fonksiyonunun gelişimi açısından yüksek potansiyel mevcuttur. Nitekim tanıtım eksikliği, yöre halkının bilinçlendirilmemesi, idari kurumların turizm eylem planlarının yetersiz olması, oluşturulan turizm alanlarının halk tarafından özellikle gençler tarafından tahrip edilmesi ve ulaşım sorunları bu potansiyelin ortaya çıkmasında en büyük engellerdir. Turizm faaliyetleri alanında çalışan sayısı 50'yi geçmemekte olup özel teşebbüsler oldukça azdır.

Fotoğraf 23: İlçedeki tek otel olan Legend otel

3.5. Hizmetler

Ayvacık şehrinde, hizmetler fonksiyonunun gelişimi ilçenin 1945'te tam teşekküllü nahiye olmasıyla başlamış bu dönemde kurulan birçok kamu kurumu 1960 yıllarına gelindiğinde tamamıyla kaldırılmıştır. 1990 yılında Keskinöğlü köyü ile birleşerek ilçe olmuş ve daha sonra yapılan seçimler ile Ayvacık belediyesi kurulmuştur. Böylelikle birçok kamu kurumunun kurulması ve çeşitli teşkilatlanmaların oluşması sonucu hizmet fonksiyonu hızlıca gelişimini sürdürmüştür. 2000 yılı nüfus sayımına göre ilçede hizmet sektöründe %4,2 oranla 472 kişi aktif olarak çalışmaktadır. Günümüzde ilçede

hizmetler fonksiyonu adı altında çalışan kişi sayısı ortalama 700 civarındadır. Bu sayıda yönetim fonksiyonu altında hizmet veren kişilerden oluşmaktadır. Son 20 yılda hizmet faaliyetlerinde artış yaşanmasına rağmen ilçenin nüfusunda görülen azalmalar kamu kurumlarının ve sunulan hizmetlerin artış hızında yavaşlamalara yol açmaktadır. Bunlara örnek vermek gerekirse mahalle nüfuslarının azalması sonucu bazı mahallelerde şebeke suyu ya da kanalizasyon hizmetlerinin verilmemesi ya da belediyede çalışan kişilerin azaltılması gibi örnekler verilebilir. İlçede tarım sektörü haricinde diğer sektörlerin yavaş ilerlemesi, genel olarak hizmet fonksiyonunu yavaşlatan diğer unsurlar arasında gösterilmektedir.

3.5.1. Yönetim Hizmetleri

Kırsal yerleşmelerin, gelişmesinde tarım faaliyetlerinden sonra en önemli görevi yönetim faaliyetleri üstlenmektedir (Tümertekin, 1973). Kırsal alanlarda yoğun olan ziraat faaliyetleri yönetim hizmetlerinin gelişmesi ile kalkınma sürecinde hız kazanmakta olup ilçenin merkezîyet gücünü artırmaktadır (Güner, 1997). Nitekim idari kuruluşların artışı ve çeşitlenmesi ilçenin çevresi ile olan ilişkilerini artırmakta ve kendi etki alanına sokmaktadır (Yazıcı, 1995). Bu durum sonucu nüfusunda artışı sağlanmaktadır.

İlçe 'de 2018 yılı itibari ile kamu kurum ve kuruluşlarında toplam 791 kişi çalışmaktadır (Tablo 43). İlçe 'deki kamu kurumlarında çalışan sayısı, sırasıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (319 kişi), Devlet Hastanesi (90 kişi), Belediye (73 kişi), Müftülük (70), HES İşletme Müdürlüğü (63 kişi), Jandarma (60 kişi), İlçe Emniyet Müdürlüğü (30 kişi), İlçe Sağlık Müdürlüğü (26 kişi), İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (17 kişi), Kaymakamlık (15 kişi), Ziraat Odası (10 kişi), Posta Teşkilatı (6 kişi), Vakıflar (5 kişi), İlçe Nüfus Müdürlüğü (4 kişi), Tapu Sicil Müdürlüğü (3 kişi)'dir. İlçedeki kamu kurumları nüfusa oranla yeterli durumda olmakla beraber nüfustaki azalışlar bazı kamu kurumlarındaki çalışan sayılarını etkilemektedir.

Tablo 43: Ayvacık İlçesinde Yönetim Fonksiyonu ile İlgili Kurumlar ve Çalışan Sayısı (2018)

Kurum Adı	Çalışan Sayısı	Kurum Adı	Çalışan Sayısı
Kaymakamlık	15	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	319
Belediye	73	Müftülük	70
İlçe Emniyet Müdürlüğü	30	İlçe Sağlık müdürlüğü	26
İlçe Tarım Müdürlüğü	17	HES İşletme Müdürlüğü	63
İlçe Nüfus Müdürlüğü	4	Devlet Hastanesi	90
Tapu Sicil Müdürlüğü	3	Posta Teşkilatı	6
Jandarma	60	Ziraat Odası	10
Mal Müdürlüğü	3	Vakıflar	5

Kaynak: Kaymakamlık ve kurumlardan elde edilen veriler

3.5.2. Eğitim Hizmetleri

Eğitim hizmetleri alanında, Ayvacık ilçesinde milli eğitim bakanlığına bağlı Halk Eğitim Merkezi, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Fotoğraf 24) M.G.İ.H. lisesi, birçok ortaokul, ilkokul, anaokulu, kız ve erkek öğrenci yurtları bulunmaktadır (Tablo 44). İlçede kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı resmi ve özel yurtlar bulunmaktadır.

Tablo 44: 2018-2019 Eğitim Yılı Okul ve Kurum Sayıları

Kurumlar	Kurum Sayıları
Halk Eğitim Merkezi	1
Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi	1
Anadolu Lisesi	1
M.G.A.İ.H. L	1
Ortaokul	9
Bağımsız Ortaokul	3
İlkokul	25
Bağımsız Anaokulu	1
İlköğretim Yurtları	2
Ortaöğretim Yurtları	2
Özel Yurtlar	2

Kaynak: İlçe milli eğitim müdürlüğü, 2018.

Fotoğraf 24: Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi

İlçedeki eğitim kurumlarındaki öğrenci sayıları nüfustaki azalmanın da etkisiyle düşüş eğilimindedir (Tablo 45). Milli eğitim müdürlüğünün verilerini incelediğimizde 2015-2016 eğitim yılındaki toplam öğrenci sayısı 3878 iken 2016-2017 eğitim yılında 3623'e ve 2017-2018 eğitim yılında ise 3495'e düşmüştür. 2018-2019 eğitim yılında ise bu sayı 3589'a yükselmiştir.

Tablo 45: Yıllara Göre Eğitim Kurumlarındaki Öğrenci Sayısı

Eğitim Türü	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Okul Öncesi	363	344	337	360
İlkokul	1339	1160	1118	1315
Ortaokul	1329	1338	1242	1178
Ortaöğretim	847	781	798	736
TOPLAM	3878	3623	3495	3589

Kaynak: İlçe milli eğitim müdürlüğü, 2018.

İlçede toplamda 1917 öğrenci taşınmalı eğitim almakta iken bu öğrencileri 132 farklı güzergâh üzerinden 181 servis aracı sağlamaktadır (Tablo 46). Servis araçlarını kullanan kişiler genellikle mahalle halkının tanıdığı insanlardan seçilmektedir.

Tablo 46: 2018-2019 Eğitim Yılı Taşımali Eğitim Alan Öğrenci Sayıları

Kurum Adı	Öğrenci Sayısı	Güzergâh Sayısı	Araç Sayısı
Hasan Uğurlu İ.O.	81	14	14
Mustafa Çakır O.O.	167	9	14
Eynel Merkez	156	14	14
Terice Merkez	139	10	11
Döngel Merkez	266	13	24
Çarşıköy Merkez	186	16	18
Atatürk İ.O.	91	8	13
ORTA ÖĞRETİM	615	23	41
Mehmet A. Ersoy Ortaokulu	216	25	32
TOPLAM	1917	132	181

Kaynak: İlçe milli eğitim müdürlüğü, 2018.

Eğitim kurumlarındaki öğretmen durumuna baktığımızda toplamda 299 öğretmen bulunmakta bu sayıya ilçede görevli ücretli öğretmenlerde dahildir (Tablo 47). Öğretmen bakımından en fazla branş öğretmeni (180) ve sınıf öğretmeni (80) görev yapmaktadır.

Tablo 47: 2018-2019 Eğitim Yılında İlçedeki Eğitim Kurumlarında Görevli Öğretmen Sayıları

ALAN	ESAS NORM	MEVCUT ÖĞRETMEN	Ç DUYULAN NORM
Okul öncesi öğretmeni	22	23	1
Sınıf öğretmeni	65	80	15
Branş öğretmeni	199	180	19
Ücretli öğretmen	-	16	-
TOPLAM	286	299	3

Kaynak: İlçe milli eğitim müdürlüğü, 2018.

3.5.3. Sağlık Hizmetleri

Ayvacık ilçesi, sağlık alanında çevresindeki ilçelerinin bazılarında göre daha gelişmiş bazılarında göre daha az gelişmiştir. Örneğin nüfus ve gelişmişlik açısından Ayvacık ilçesinden ileride olan Tekkeköy ilçesinde devlet hastanesi bulunmazken Ayvacık ilçesinin kendi bünyesinde devlet hastanesi bulunmaktadır. İlçenin sağlık kurumlarına baktığımızda devlet hastanesi, toplum sağlığı merkezi, aile sağlığı merkezi ve birden çok eczanesi bulunmaktadır. Devlet hastanesinde 1 Başhekim, 4 Pratisyen hekim, 3 Uzman doktor, 1 Diş hekimi, 20 Hemşire olmak üzere toplamda 116 personel bulunmaktadır (Fotoğraf 25). Toplum sağlığı merkezinde 13 personel ve aile sağlığı merkezinde 6 Aile hekimi, 6 Hemşire toplamda 12 personel bulunmaktadır. İlçede 3 eczane bulunmaktadır. Devlet hastanesi binasının bir bölümü 112 acil ekiplerinin kullanımındadır. Hastane 25 yatak kapasitesine ve yıllık 100.000 hastaya bakmaktadır. Hastanenin bazı bölümleri doktor olmadığı için kullanılamamakta iken bu durum en çok kadın doğum uzmanı bulunmayan doğum ünitesinde hissedilmektedir.

Fotoğraf 25: Ayvacık devlet hastanesi

3.5.4. Ulaşım Hizmetleri

Günümüz dünyasında yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler ulaşım faaliyetlerine büyük ölçüde etkilemiştir. Ürünlerin üreticiden tüketiciye ulaşma hızları günümüzde bazen sadece dakikalarla ifade edilmektedir. Ticaretin gelişmesinde en önemli unsurlardan olan ulaşım, ülkelerin kalkınmasında ve küresel pazarlarda söz sahibi olabilmesinde birincil etkidir. Ulaşım, ülke ekonomisinde önemli yeri olduğu kadar şehirlerin yayılmasında da büyük rol oynar. Ulaşım hatlarının yaygınlaşması ve motorlu taşıtların inanılmaz bir hızla çoğalması sonucu, insanlar şehirlerdeki iş hayatını aksatmadan kırsal alanlarda yaşamaya başlamıştır. Bu durum yerleşmelerin yayılmasını beraberinde getirir ve çeşitli sorunlarda oluşturmuştur (Tümertekin & Özgüç, 2018).

Ayvacık, Samsun ilinin zengin ulaşım hatları çeşitliliğinden çok uzaktır. İlçenin bulunduğu konum ve topoğrafya şartlarından dolayı ilçede ulaşım kuzey-güney yönlü sağlanabilmektedir. İl merkezi ile ilçeyi bağlayan karayolu ilçenin tek ana ulaşım hattı konumunda olup bu yol 28 km mesafe ile ilçeyi Çarşamba ilçesine oradan Samsun-Ordu karayolu ile il merkezine bağlamaktadır. Çarşamba ile Ayvacık'ı bağlayan yolun büyük kısmı çift yönlü asfalt yoldur. İlçe'nin çevresindeki ilçelerle karayolu mesafesi bakımından en yakını Çarşamba ilçesi (28 km) ve Salıpazarı ilçesi (34 km) iken en uzak olan ilçeler ise Tokat'ın Erbaa (93 km) ilçesi ve Ordu'nun Akkuş (106 km) ilçesidir. İlçeye en yakın il merkezleri ise Samsun (62 km), Amasya (116 km) mesafede olup ilçe Ankara iline 468 km uzaklıktadır (Tablo 48).

Tablo 48: Ayvacık İlçesinin Çevre İlçelerine ve Önemli Merkezlere Uzaklığı

YERLEŞME	UZAKLIK (KM)	YERLEŞME	UZAKLIK (KM)
Samsun	62	Asarcık İlçesi	62
Amasya	116	Çarşamba İlçesi	28
Ordu	142	Taşova İlçesi	68
Tokat	175	Salıpazarı İlçesi	34
Ankara	468	Erbaa İlçesi	93
İstanbul	799	Akkuş İlçesi	106
Tekkeköy İlçesi	48		

Kaynak: Google maps karayolu uzunluk hesaplayıcısı, 2018.

İlçenin bir diğer önemli karayolu güney yönlü uzanan 68 km'lik mesafe ile Amasya Taşova karayoludur. Bu yol ulaşım haritalarında ham yol olarak tanımlanmakta olup köy yolları üzerinden bağlantı sağlanmaktadır. İlçenin en büyük ulaşım projelerinden biri olan Ayvacık-Taşova yolu 30 yıldan daha uzun bir yapım serüvenine sahiptir. Bu yol yıllar önce planlanmış olmasına rağmen bir türlü hayata geçirilememiştir.

İlçe şehirler arası ulaşımda kullanılmamakta ve hiçbir otobüs firması ilçeyi geçiş güzergahı olarak kullanmamaktadır. Ulaşımda ilçe merkezinden Çarşamba ilçesine her 15 dk bir minibüs kalmakta, Samsun merkezine ise her 40 dk bir otobüs kalmaktadır. İlçe içi ulaşımda taksi hizmetleri sunulmakta ve ilçede 3 adet taksi durağı bulunmaktadır. Şehir içi ulaşımda tarımsal faaliyetlerin etkisi görülmektedir. Genel olarak fındık tarımının yoğun olduğu ilçede tarımda kullanılan tek akslı traktör (patpat motoru-pancar motoru) insanların ana ulaşım aracı konumuna gelmiştir (Fotoğraf 26). Her köşe başında bir patpat motoru görmek mümkündür. İlçede bazı mahalleler için ulaşım olanakları kısıtlıdır. Özellikle Çamlıkale (30 km), Başalan (32 km), Çökekli (40 km) mahalleleri ilçe merkezine olan uzaklıkları ve topoğrafya şartlarından dolayı ulaşım sorunları bulunmaktadır.

Fotoğraf 26: Ayvacık ilçe merkezinde ulaşımda kullanılan tek akslı traktörler

İlçedeki bir diğer önemli ulaşım projesi Eynel köprüsüdür (Fotoğraf 27). Samsun İl Özel İdare tarafından yapımına 2007 yılında başlanmış olup 2014 yılında hizmete alınmıştır. İki ayaktan oluşan köprü 336 metre uzunluğundadır. Bu köprü Eynel mahallesi ve diğer 9 mahalleyi Suat Uğurlu barajı üzerinden ilçe merkezine bağlamaktadır. Eynel köprüsü yapılmadan önce insanların ve karayolu taşıtlarının iki yaka arası geçişi feribotlarla ve kayıklarla sağlanmaktaydı (Fotoğraf 28). Köprünün ışıklandırması ve tasarımı ilçenin turistik zenginlikleri arasındadır.

Fotoğraf 27: Eynel Köprüsü

Fotoğraf 28: Eynel köprüsünün yapımından önce sağlanan feribotlu ulaşım (kaynak: wowturkey.com)

3.5.5. Ticaret Hizmetleri

Ayvacık ilçesinin tarih boyunca önemli ticaret güzergahları üzerinde kurulmuş olması ilçedeki ticaretin gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. Günümüzde ilçede ticaretle uğraşan kişi sayısı 138 ile hizmet sektörünün %11,1 'ini oluşturmaktadır. Hizmet sektörleri içinde yönetim ve İnşaat'tan sonra üçüncü sırada gelen ticaret hizmetleri ilçedeki ekonomik dinamikler arasında başı çekmektedir. İlçedeki genel ticaret alanlarını 3 kısma ayırabiliriz. Bu alanlar haftalık kurulan pazarlar, hayvan alım satımının yapıldığı hayvan pazarı ve cadde boyunca konutların alt kısmını oluşturan ticari işletmelerdir. Pazar alanları ilçe merkezindeki halkın gıda ve diğer ihtiyaçlarını karşıladığı ve aynı zamanda kırsal kesiminde buradan elde ettiği kazanç ile kırsal alanlardan karşılayamadığı ihtiyaçlarını temin etmeye olanak sağlayan alanları oluşturmaktadır. Hayvan pazarı kırsal kesimin yoğun ilgi gösterdiği ihtiyaç duyduğu küçük ve büyükbaş hayvanların alım-satımının yapıldığı yerlerdir (Fotoğraf 29). Genel olarak ilçenin büyük bir kısmı fındık tarımı ile uğraşmakta olmasına rağmen kırsal kesimdeki hanelerin tamamına yakınında hayvancılık mevcuttur. Bu yerler ilçe merkezindeki halkın et ihtiyacının bir kısmının karşılandığı yerler olarak da görülmektedir.

Fotoğraf 29: İlçe merkezindeki hayvan pazarından bir görünüm (kaynak: Ayvacık Belediyesi)

İlçenin en önemli ticaret alanlarını ise ana caddelerdeki konutların birinci ve ikinci katları oluşturmaktadır (Fotoğraf 30). İlçe’de büyük mağazalar, alışveriş merkezleri bulunmamakta olup bunun ana nedeni ise nüfusun az olması ve halkın alım gücünün zayıf olmasıdır. Ayvacık ilçesinde birbirine bağlantılı ürünleri satan dükkânların dağılımları düzensiz olmakla beraber ihtiyaç sahiplerinin iki farklı ürünü belli mesafeler katederek temin etmesi mümkün olmaktadır. Bu durum ilçe merkezindeki ticaretin yanlış planlama üzerine kurulu olduğu göstermektedir. Genel olarak marketlerin yoğun olduğu ilçe merkezinde mobilya, inşaat malzemeleri, kahvehane, eczane gibi toplumun yoğun kullandığı ticaret noktaları sayısal olarak yoğunluk kazanmıştır. İlçenin büyümesine paralel olarak işyerlerinin sayısal ve çeşitliliğinde artış göstermektedir. Tablo 49 incelendiğinde ilçenin ticari yapısının küçük ölçekli olduğu anlaşılmaktadır. Sebze pazarı ve hayvan pazarının haftanın bazı günleri açık olması ticaretin sadece bu günlerde yoğunluk göstermesini sağlamaktadır.

Fotoğraf 30: Ana cadde üzerindeki işyerleri (Kaynak: Ayvacık Belediyesi)

Tablo 49: Ayvacık İlçesinde Ticari İşyerlerinin Sayısal Dağılımı

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Market	45	Kahvehane	6
Kuaför	6	Mobilya İmalathanesi	5
Mobilya	3	Lokanta	3
Zahire	8	Pide Salonu	4
Tuhafiyeye	5	Otobüs Yazıhanesi	1
İnşaat Malzemeleri	2	Taksi Durağı	3
Telefon Bayii	4	Eczane	3
Fırın	4	Kırtasiye	4
Büfe	3	Terzi	2
Kasap	3	Fotoğrafçı	3
Oto Alım Satım	4	Akaryakıt İstasyonu	2
Oto Yedek Parça	5	İnternet Salonu	2
Balıkçı	1	Kuyumcu	2

Kaynak: İlçe zabıta müdürlüğü, 2018.

SONUÇ

Ayvalık ilçesinin coğrafyasının incelendiği bu çalışmada öncelikle araştırma sahasının doğal coğrafya özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sahanın jeolojisi, jeomorfolojisi, morfografik üniteleri, iklim özellikleri, hidrografik özellikleri, toprak özellikleri, doğal bitki örtüsü ve başlıca doğal çevre sorunları üzerinde durulmuştur. Ardından, beşerî çevre özelliklerinden nüfus, yerleşme, şehrin fonksiyonları ve yerleşme sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yine ekonomik çevre özellikleri başlığı altında ise, genel arazi kullanılışı, arazi sınıflandırılışı, tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, sanayi, ulaşım, ticaret ve turizm özellikleri üzerinde durularak başlıca sorunlar ortaya çıkarılmıştır. Son olarak da araştırma sahasındaki beşerî ve ekonomik sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sahasında fiziki çevre şartları, beşerî ve ekonomik faaliyetlerin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. İklim, bitki örtüsü, topoğrafik ve hidrografik özellikler, toprak örtüsü gibi fiziki şartlar nüfusun ve yerleşmelerin gelişmesinde, tarımsal faaliyetlerin çeşitliliğinde belirleyici olmuştur.

Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümünde yer alan Samsun il merkezinin doğusunda bulunan Ayvacık sahip olduğu doğal ortam özellikleri ve beşerî yapılarıyla önemli yer tutmaktadır. Doğusunda Salıpazarı, batısında Asarcık ve Taşova, kuzeyinde Tekkeköy ve Çarşamba, güneyinde Erbaa ve Akkuş olan ilçenin, il merkezine uzaklığı 60 km olup Çarşamba üzerinden ulaşım sağlanmaktadır. Araştırma sahasının jeolojik yapısı genel olarak II. zamana ait oluşumlar, flişli kayaçlar volkanik malzemeler ve akarsu vadileri boyunca alüvyon tabakaları oluşturmaktadır. Araştırma sahasının iklimi tipik Karadeniz iklimi olup Yeşilirmak hattı boyunca deniz etkisi iç kısımlara kadar sokulmaktadır.

Araştırma sahasında dağlık ve engebeli alanların geniş yer kaplaması, düz alanların kısıtlı olması tarım topraklarının sınırlı olmasına yol açmıştır. Kısıtlı olan tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması elde edilmesi gereken verimde düşümlere neden olmaktadır. Sulamalı tarım alanlarının yetersiz oluşu ve sahadaki iklim özellikleri, yetiştirilen ürün çeşitliliğini azaltmıştır. Tarımsal verimi artırmak için seracılık çalışmaları yapılmalı, tarımsal üreticiye düşük faizli kredi destekleri sağlanmalıdır. Tarım topraklarının sulanmasında kullanılan akarsular, ilçedeki sanayi atıkları ve evsel atıklar nedeniyle kirlenmektedir. Bu sebeple tarımsal sulama imkanları kısıtlanmakta olup akarsulardaki canlı varlığı içinde tehlike oluşturmaktadır. İlçedeki atık su tesisinin çalışma alanı genişletilmeli ve evsel atıkların imhası için katı atık tesisleri kullanılması bu olumsuzlukların önüne geçilmesinde önemlidir.

Ayvacık ilçesinde, hayvancılık, ekonomik faaliyetler içerisinde önemli yer tutmaktadır. Bunun nedeni olarak sınırlı tarım toprakları ve iklim özelliklerinden dolayı ürün çeşitliliğinin az olmasıdır. Hayvancılık günü birlik meralarda ekstansif yöntemlerle sürdürülmekte olup verim açısından düşüktür. İlçede yapılan hayvancılık faaliyetleri modern tesislerden uzak olup eski derme çatma ahırlarda yapılmaktadır. Bu sebeple hayvanların hastalanmaları ve salgın hastalıkların yayılması mümkündür. Hayvancılık açısından mevcut mera alanlarının planlı kullanılması, erken otlatma ya da uzun süreli otlatma olarak kullanılmaması önemlidir. Devlet eliyle hibe yardımları, düşük ücretli yem desteklemeleri, düşük faizli krediler sağlanmalıdır. Tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünler öncelikle yerel halkın ihtiyacını karşılamakta olup ihtiyaç fazlası ürünler haftalık pazarlarda satılmaktadır. Bu ürünlerin pazarlanmasında kurulacak olan kooperatifler ürünlerin kazanç değerlerinin iyileştirilmesinde önemli katkı sağlayacaktır.

Ayvacık ilçesinin 2017 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 19.612

kişi yaşamaktadır. Son yıllarda kırsalda yaşayan kişi sayısında azalışlar, ilçe merkezinde ise artışlar görülmektedir. Bu iç göçlerin sebepleri arasında ekonomik nedenler ön plandadır. Yetersiz olan tarım topraklarının artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması, verim düşüklüğü, iş olanaklarının kısıtlı olması, yetersiz eğitim olanaklar, yüksek yaşam standartları hem iç göçleri hem de dış göçleri tetiklemiştir. Bu göçlerin engellenmesi için tarımsal ve hayvansal üretim desteklerinin arttırılması, yeni iş olanaklarının oluşturulması, eğitim, sağlık gibi alanların geliştirilmesi göçlerin engellenmesinde önemli rol oynayacaktır.

Araştırma sahasındaki köy yerleşmelerinin çoğunluğunda kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır. Köyleri birbirlerine bağlayan yolların büyük kısmı asfalt ve beton kaplıdır. Köprü, menfez çalışmaları yoğun şekilde yürütülmektedir. Elektrik şebekeleri son yıllarda hızlıca yenilenmektedir. Ancak kış aylarında elektrik kesintileri kırsal yerleşmelerde sıklıkla görülmektedir. Köy yerleşmelerinin su ihtiyacı saski tarafından şebeke suyundan karşılanmaktadır. Şebeke suyu son 5 yılda yapılan yoğun çalışmalar sonucu yerleşmelerin tamamını kapsamaktadır. Son 3 yıl içerisinde yapılan kırsal yerleşmelerdeki çöp konteyner uygulaması sonucu çevreye atılan çöpler belediye vasıtasıyla toplanmaya başlanmıştır. Tüm bu uygulamalar içerisinde kanalizasyon şebekeleri tüm köylere yaygınlaştırılmalı aynı şekilde çöp toplama işlemleri daha sık ve etkin olarak yapılmalıdır. Elektrik şebekeleri modernleştirilmeli, su şebekeleri tüm köylere yayılmalıdır. Köylerdeki ulaşım yolları ve köy içi stabilize yolların asfalt ya da beton kaplamaları yapılmalıdır.

İlçedeki tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden sonra önemli yere sahip olan turizm faaliyetleri, ilçede son yıllarda yükselişini sürdürmektedir. Araştırma sahasının sahip olduğu topoğrafya, iklim, bitki örtüsü gibi doğal koşullar, tarihi yerleşmelere sahip olması ve kültür özellikleri bakımından birçok tarihi yapı ve kültür özelliklerini barındırmaktadır. Tarihi camiler, kale

yapıları, tarihi yerleşme kalıntıları korunmalı ve restore edilmelidir. Doğal güzellikler arasında olan şelaleler, derin vadiler, platolar, akarsular korunmalı ve yerleşime açılmamalıdır. Bu yönüyle ilçede turizm potansiyeli yüksektir. İlçede bulunan legend otel, kamuya ait sosyal tesisler konaklama imkanlarında kolaylıklar sağlamaktadır. Turizm açısından ilçede doğa, spor, tarih turizmi gelişme göstermektedir. Bu gelişmelerin sürdürülebilmesi için çeşitli festivaller, yarışmalar ve etkinliklerin kamu, özel sektör iş birliğiyle yapılması gerekmektedir. Tüm bunlara ek olarak ilçe turizm kaynaklarının tanıtımına öncelik verilmelidir.

İlçedeki hizmet alanlarında sağlık hizmetleri, devlet hastanesi, toplum sağlığı merkezi, sağlık ocakları ile yaygın bir ağa sahip olsa da yetersiz hekim sayısı, teknolojik açıdan yetersiz imkanlara sahip olması ve sağlık kuruluşlarının sadece ilçe merkezinde olmasından dolayı sağlık hizmetlerine ulaşım kısıtlanmaktadır. Eğitim hizmetleri alanında ilçede birçok eğitim kurumu bulunmaktadır. Kırsal yerleşmelerde ilkokullar yeteri kadar yaygınlaşmamıştır. Öğretmen sayısı yeterli değildir. Eğitim kalitesinde eşitlik sağlanamamaktadır. Yönetim hizmetleri alanında ilçede birçok kamu kurumu bulunsa da ilçe halkı bazı kamu hizmetleri için Çarşamba ilçesini gitmek durumunda kalmaktadır. Yine Yetersiz kalan banka şubeleri, kargo firmaları, otobüs firma şubeleri gibi ihtiyaçlar çevre ilçelerden sağlanmaktadır. İlçede sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi için personel takviyesi, teknolojik sağlık araç ve gereçlerinin sağlanması, mobil sağlık hizmetlerinin sağlanması gibi önlemler bu hizmetlerin gelişmesini açısından önemlidir. Eğitim hizmetleri açısından öğretmen sayısının arttırılması, okullardaki donanımların arttırılması, öğrencilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için yurt imkanlarının arttırılması, taşınmalı eğitim sisteminin iyileştirilmesi gibi çeşitli imkanlarının geliştirilmesi sağlanmalıdır. Halkın resmi işlemleri için kolaylıklar sağlanması için kamu kurumlarının arttırılması, gerekli olan özel kuruluşların ilçeye kazandırılması ve yaygınlaştırılması zorunluluktur.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. (1992). Orta Karadeniz Bölümünün Bitki Coğrafyası. (Doktora Tezi), *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Aktüre, S. (1975). 17. Yüzyıl Başından 19. Yüzyıl Ortasına Kadarki Dönemde Anadolu Osmanlı Şehrinde Şehirselleşmenin Değişim Süreci. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 1(1), 101-128.
- Aliağaoğlu, A., & Uğur, A. (2012). *Şehir Coğrafyası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aren, S. (1949). Şehirleşme Hareketleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 332-346.
- Arınç, K. (2011). *Türkiye'nin kıyı bölgeleri*. Erzurum: Biyosfer Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Atalay, İ. (1989). *Toprak Coğrafyası*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Atalay, İ. (2014). *Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri*. İzmir: Meta Basım ve Matbacılık Hizmetleri.
- Atalay, İ. (2015). *Türkiye'nin Ekolojik Koşullarına Göre Arazi Kabiliyet Sınıflandırması*. İzmir: Meta Basım ve Matbacılık.
- Atalay, İ. (2017). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap kitapevi Yayınları.
- Atalay, İ., & Efe, R. (2015). *Türkiye biyocoğrafyası*. İzmir: Meta Basım ve Matbacılık Hizmetleri.
- Ayvacık. (2013). *Samsun'un Boğazı Ayvıcık*. Saklı Cennet Ayvıcık Dergisi.
- Ayvacık. (2018). *Ayvıcık İlçe Tanıtım Kitapçığı*. Samsun: Birlik Ofset Matbacılık. Ayvıcık Belediyesi. (2018). *Ayvıcık Belediyesi*. <http://www.ayvacik.bel.tr>
- Ayvıcık, B. (2017). *İlçe Turizm Rehber Kitapçığı*.
- Ayvıcık, B. (2018). *Ayvıcık Turizm Alanlarının Tanıtımı*. Samsun: Birlik Ofset Matbacılık.
- Bağcı, H. R. (2017). *Yeşilirmak Deltasında (Çarşamba/Samsun) Doğal Ortam İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması*. (Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Çelikkale, M. S. (2010). Şehirleşme ve Tarım. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 2(5), 1-13.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, 8. baskı. 2010-2018 Trabzon: Pegem Yayıncılık.

- Doğanay. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Doğanay, S (2017). Yomra'nın Başlıca Fonksiyonel Özellikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(18), 79-110.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., & Şahin, İ. F. (2016). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Erzurum: Pegem Akademi.
- Doğanay, S. (2006). *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Of*. Erzurum: Aktif Yayınevi.
- DSİ-Rasat Bilgi Sistemi*. (2018). Devlet Su İşleri SVT Rasatlar Bilgi Sistemi. 11.10.2018 tarihinde <http://svtbilgi.dsi.gov.tr> adresinden alındı
- Emiroğlu, M. (1968). Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Artışı ve Coğrafi Dağılım Özellikleri. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (11), 26-49.
- Emiroğlu, M. (1975). Türkiye Coğrafi Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus. *D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (7), 126-157.
- Enerji Atlası* (2018.12.23). Enerji Atlası 12.11.2018 tarihinde Websitesi:<http://www.enerjiatlası.com/hidroelektrik/hasan-ugurlu-barajı.html> adresinden alındı.
- Enerji Atlası*. (2018.12.23). Enerji Atlası: 12.11.2018 tarihinde <http://www.enerjiatlası.com/hidroelektrik/hasan-ugurlu-barajı.html> adresinden alındı.
- Erler, M. Y. (2009). Osmanlı Nüfus Kayıtlarına Dair Alternatif Bir Kaynak: Defter-i Liva-ı Canik (1837). *The Journal of International Social Research*, 2(8), 169- 190.
- Geray, C. (1960). Devlet Planlama Teşkilatı Kurulduktan Sonra Şehir ve Bölge Planlaması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 15(4), 226-231.
- Güner, İ. (1997). Iğdır'ın Kentsel Fonksiyonları ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (32), 79-98.
- Güneş, O., Oğuz, C., & Yılmaz, İ. S. (2011). *Sürdürülebilir Kentsel Altyapı Sistemleri Hedefine Yönelik Yaklaşım ve Uygulama Önerileri*. 6. Kentsel Altyapı Sempozyumu. Antalya.
- Güney, S. (1977). *Şehir Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- Hekimoğlu, B., & Altındağ, M. (2006). *Tarımın ve Tarımsal Göstergelerin; Ülkemizdeki ve Samsun İlimizdeki Gelişim Seyri*. Samsun: Samsun Valiliği Tarım İl Müdürlüğü Strateji Geliştirme Birimi.
- Kanat, D. (2012). *Elbistan Şehir Coğrafyası*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Coğrafya A.B.D.

Yüksek Lisans Tezi.

- Keçeli, A., & Çelikoğlu, Ş. (2014). *Kent Çalışmaları 1*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Keleş, R. (1970). Türkiye'de Şehirleşme Eğilimleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(4), 42-83.
- Keskin, M. E., & Yılmaz, A. G. (2005). *Altyapı Şebekelerinin Yönetiminde Kent Bilgi Sisteminin Önemi*. 4. Kentsel Altyapı Ulusal Sempozyumu. Eskişehir.
- Koçman, A. (1989). *İzmir'in Kentsel Gelişimi*. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (3)102- 121.
- Nefes, E. (2010). Samsun'da Ahsap Bir Osmanlı Eseri, Ayvacık/ Tiryakioğlu Cami.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (28), 151-174.
- Öner, E. (1990). *Samsun ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Coğrafya A.B.D. Doktora Tezi.
- Özçağlar, A. (1997). *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar - Şehirler)*. Ankara: Ekol Yayınevi.
- Özçörekçi, H. (1994). Anadolu'da Küçük Şehir Araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 3(1), 70-83.
- Özkan, Ç., & Aydın, Ş. (2018). Yerel Yiyecekler Aracılığı ile Sürdürülebilir Destinasyonlar: Ayvacık Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(1), 335-349.
- Semiz, Y. (2010). 1923-1950 Döneminde Türkiye'de Nüfusu Artırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Dergisi*, (27), 423-469.
- Telliöğlü, İ. (2014). *Osmanlıdan Önce Çarşamba. Çarşamba Araştırmaları*. (P. D. Yılmaz, Dü.) Samsun: Çarşamba Kültür Yayınları.
- Telliöğlü, İ. (2014). Samsun'da Türk Yerleşiminin Tarihi Gelişimi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(4), 1107-1117. <https://omu.academia.edu/ibrahimtellioc49Flu> adresinden alındı.
- Telliöğlü, İ. (2015). Samsun'da Bir Türk Kasabası; Çarşamba. *International Journal of Social Science*, (39), 1-9.
- Tümertekin, E. (1965). *Türkiyedeki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- Tümertekin, E. (1973). *Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsiz Fonksiyonlar*.

İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2017). *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2018). *Ekonomik Coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Ulu, A. (2005). *Kent Yönetiminde Kentsel Altyapı Politikalarının Önemi*. 4. Kentsel Altyapı Ulusal Sempozyumu. Eskişehir.
- Uzuneminoğlu, H. (1992). *Samsun Bir Uygulamalı Şehir Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Coğrafya A.B.D. Doktora Tezi. İstanbul.
- Ünal, Ç. (2014). *Şehir Coğrafyası Açısından Tokat*. Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Yazıcı, H. (1995). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Bayburt. *Türk Coğrafya Dergisi*, (30), 189-218.
- Yılmaz, C. (2012). *Samsun Şehri; Kuruluş Yeri, Nüfus ve Kentsel Gelişim Özellikleri*. Samsun Sempozyumu 2011. Samsun: Samsun Valiliği. 1.26.2019 tarihinde <https://omu.academia.edu/CevdetY%C4%B1lmaz/Papers> adresinden alındı.
- Yılmaz, C., & Zeybek, H. İ. (2016). *Samsun Coğrafyası*. Samsun: Canik Kültür Yayınları.
- Zaman, M., & Doğanay, S. (2000). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (3), 246-284.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Eğim Değerlerinin Alansal ve Oransal Dağılımı.....	13
Tablo 2: Araştırma Sahasının Eğim Sınıflarının Alansal ve Oransal Dağılımı	13
Tablo 3: Araştırma Sahasının Yakınındaki Meteoroloji İstasyonlarının Aylara Göre Uzun Yıllık Sıcaklık Ortalamaları (°C), (1929-2017).....	15
Tablo 4: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki İstasyonlarına Ait Mevsimlik Sıcaklık Değerleri (°C), (1929-2017).....	17
Tablo 5: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki Meteoroloji İstasyonlarının Aylara Göre Uzun Yıllık Maksimum ve Minimum Sıcaklık Ortalamaları (°C), (1929-2017).....	17
Tablo 6: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki İstasyonların Mevsimlere Göre Yağış Dağılımı (mm), (1990-2017).....	19
Tablo 7: Araştırma Sahasının Yakınlarındaki Meteoroloji İstasyon Verilerinden Hazırlanan Aylık Ortalama Yağış Miktarları (mm),(1929- 2017).....	20
Tablo 8: Araştırma Sahasının Aylık Ortalama Basınç Değerleri, (1929-2017)	22
Tablo 9: Çarşamba Meteoroloji İstasyonu Rüzgâr Esme Sıklıkları (%), (1990- 2017).....	24
Tablo 10: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Böle İstasyonlarının Aylık Ortalama Nem Değerleri (%), (1929-2017).....	25
Tablo 11: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Bulutluluk değerleri.....	26
Tablo 12: Çarşamba Meteoroloji İstasyonunun Verilerine Göre Araştırma Sahasında Bulutlu, Açık ve Kapalı Gün Sayıları, (1990-2017).....	26
Tablo 13: D14A017 Kodlu İstasyonun (1964-1972) Yılları Arası Ort. Akım Değerleri.....	28
Tablo 14: D14A179 Kodlu istasyonun (2009-2017) Yılları Arası Ort. Akım	

Değerleri.....	29
Tablo 15: Suat Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim ve Tüketim Miktarları (2002-2016).....	30
Tablo 16: Hasan Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim ve Tüketim Miktarları (2002-2016).....	32
Tablo 17: Ayvacık'ın 1834 Tarihli Köy Nüfus Kayıtları (Erkek Nüfus).....	38
Tablo 18: Ayvacık İlçesi 1927-2017 Yılları Nüfus Sayımı.....	39
Tablo 19: Sayım Dönemlerine Göre Ayvacık'taki Canlı Doğum Sayıları.....	41
Tablo 20: Sayım Dönemlerine Göre Ayvacık'taki Ölüm Sayıları.....	41
Tablo 21: İlçe Mahallelerinin Yüzölçümü ve Nüfus Yoğunlukları (2017).....	42
Tablo 22: Ayvacık İlçesinin Nüfus Yoğunlukları (2017).....	44
Tablo 23: Sayım Dönemlerine Göre Nüfusun Cinsiyet Yapısı, (1965-2017).....	46
Tablo 24: 2017 Yılı Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına dağılımı.....	48
Tablo 25: 2000 Yılı Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	49
Tablo 26: 2017 Yılı Geniş Aralıklı Yaş Grupları Dağılımı.....	51
Tablo 27: 2000 Yılı Geniş aralıklı Yaş Gruplarının Dağılımı.....	52
Tablo 28: Nüfusun Aile Büyüklüğüne Göre Dağılımı.....	53
Tablo 29: Ayvacık'ta Köylere Göre Ortalama Aile Büyüklüğü (2000).....	54
Tablo 30: Ayvacık İlçesinin Eğitim Durumu (2018).....	56
Tablo 31: Faal ve Faal Olmayan Nüfusun Cinsiyete Göre Durumu.....	58
Tablo 32: İlçe, Faal Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı.....	59
Tablo 33: Ayvacık'ta Köy Adlarında Etkili Olan Faktörler.....	67
Tablo 34: Kasabadaki Faal Nüfusun Hizmet Sektörlerine Dağılımı.....	69
Tablo 35: Tarım Arazilerinin Dağılımı (ha) 2017.....	77
Tablo 36: Tarla Bitkileri Ekiliş ve Üretim Rakamları 2017.....	78
Tablo 37: Sebze Üretim Miktarları 2017.....	79
Tablo 38: İlçe Meyve Üretimi 2017.....	79
Tablo 39: İlçe Hayvan Varlığı 2017.....	82

Tablo 40: İlçe Hayvansal Üretim Miktarları(ton) 2017.....	83
Tablo 41: Hayvan Hastalıklarına Karşı Aşı uygulamaları 2017.....	84
Tablo 42: Büyükbaş Hayvanların Irk Dağılımı.....	84
Tablo 43: Ayvacık İlçesinde Yönetim Fonksiyonu İle İlgili Kurumlar ve Çalışan Sayısı (2018).....	95
Tablo 44: 2018-2019 Eğitim Yılı Okul ve Kurum Sayıları.....	95
Tablo 45: Yıllara Göre Eğitim Kurumlarındaki Öğrenci Sayısı.....	96
Tablo 46: 2018-2019 Eğitim Yılı Taşınabilir Eğitim Alan Öğrenci Sayıları.....	97
Tablo 47: 2018-2019 Eğitim Yılında İlçedeki Eğitim Kurumlarında Görevli Öğretmen Sayıları.....	97
Tablo 48: Ayvacık İlçesinin Çevre İlçelerine ve Önemli Merkezlere Uzaklığı.....	98
Tablo 49: Ayvacık İlçesinde Ticari İşyerlerinin Sayısal Dağılımı.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Araştırma sahasının kuzey-güney yönlü yükselti profili.....	10
Şekil 2: Araştırma sahasının doğu-batı yönündeki yükselti profili.....	11
Şekil 3: Araştırma sahasının eğim sınıflarının oransal dağılımı.....	13
Şekil 4: Çarşamba havaalanı, Çarşamba ve Samsun (Atakum) meteoroloji istasyonlarının karşılaştırmalı aylık ortalama sıcaklık diyagramı (1929-2017).....	16
Şekil 5: Araştırma sahasının mevsimlik yağışın yıllık yağışa oranı (Çarşamba Havaalanı Meteoroloji İstasyonu),(1990-2017).....	20
Şekil 6: Araştırma sahasının aylık yağış dağılımı, (1929-2017).....	21
Şekil 7: Araştırma sahasında uzun yıllık aylık ortalama basınç değerleri, (1929-2017).....	23
Şekil 8: Çarşamba meteoroloji istasyonunun yıllık rüzgâr frekans gülü, (1990-2017).....	24
Şekil 9: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Nem Değerleri (%),(1929-2017).....	25
Şekil 10: Çarşamba Havaalanı ve Samsun Bölge İstasyonlarının Aylık Ortalama Bulutluluk değerleri, (1929-2017).....	26
Şekil 11: D14A017 Kodlu İstasyonun (1964-1972) Yılları Arası Ort. Akım Diyagramı.....	28
Şekil 12: D14A179 Kodlu istasyonun (2009-2017) Yılları Arası Ort. Akım Diyagramı.....	29
Şekil 13: Suat Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim Grafiği (2002-2016)...	31
Şekil 14: Hasan Uğurlu ve HES Yıllık Elektrik Üretim Grafiği (2002-2016)...	33
Şekil 15: Yeşilirmak vadisinin Çarşamba- Ayvacık arasında bitki örtüsü kesiti (Kaynak: Bağcı, H. R. (2017). Yeşilirmak deltasında doğal ortam insan ilişkileri ve doğal çevre planlaması adlı doktora tezinden yararlanılmıştır.)...	36
Şekil 16: Ayvacık İlçesi 1990-2017 yılları toplam nüfusu.....	40
Şekil 17: Sayım dönemlerine göre nüfusun cinsiyet yapısı (1965-2017).....	46

Şekil 18: 2017 yılı nüfus piramidi.....	49
Şekil 19: 2000 yılı nüfus piramidi.....	49
Şekil 20: 2017 yılı geniş aralıklı yaş grupları.....	51
Şekil 21: 2000 yılı geniş aralıklı yaş gruplarının dağılımı	52
Şekil 22: Nüfusun aile büyüklüğüne göre dağılımı.....	54
Şekil 23: Ayvacık'ta mahallelere göre ortalama aile büyüklüğü.....	55
Şekil 24: Ayvacık nüfusunun eğitim durumu (2018).....	57
Şekil 25: Ayvacık nüfusunun eğitim durumu (2018).....	57
Şekil 26: İlçe, faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı.....	59
Şekil 27: Kasabadaki Yerleşme Alanları	68
Şekil 28: Kasabadaki Faal Nüfusun Hizmet Sektörlerine Dağılımı	69
Şekil 29: Kasabadaki Hizmet Alanlarının Dağılımı.....	70
Şekil 30: Ahşap Meskenlerin Planı	73
Şekil 31: Yeni Meskenlerin İç Planı.....	75
Şekil 32: Tarım arazilerinin dağılımı (2017)	84

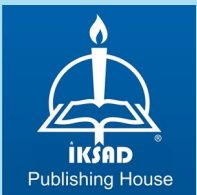
HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	3
Harita 2: Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası.....	6
Harita 3: Araştırma Sahasının Morfografya Haritası.....	8
Harita 4: Araştırma sahasının fiziki haritası.....	11
Harita 5: Araştırma sahasının eğim haritası.....	12
Harita 6: Araştırma Sahasının Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılışı Haritası.....	16
Harita 7: Araştırma Sahasının Yıllık Ortalama Yağış Dağılışı Haritası.....	19
Harita 8: Araştırma Sahasının Hidroloji Haritası.....	27
Harita 9: Araştırma Sahasının Toprak Haritası.....	35
Harita 10: Araştırma Sahası Arazi Kullanım Kabiliyeti Haritası.....	?
Harita 11: Ayvacık İlçesi Mahallelere Göre Nüfus Dağılışı Haritası.....	44
Harita12: Köy Yerleşimlerinin Yükselti, Ulaşım Hatları ve Akarsu Hatlarına Göre Dağılışı.....	66
Harita 13: Arazi Kullanım Haritası.....	77
Harita 14: Ayvacık İlçesindeki Hayvan Varlığının Dağılımı.....	82

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Suat Uğurlu barajının batı kısımlarındaki yamaç alanları.....	9
Fotoğraf 2: Birikinti yelpazesi üzerine kurulu olan Ayvacık ilçe merkezi.....	10
Fotoğraf 3: Suat Uğurlu Hidroelektrik Santrali.....	30
Fotoğraf 4: Hasan Uğurlu hidroelektrik santrali.....	32
Fotoğraf 5: Eski Samsun (Kara Samsun) (kaynak: Cevdet Yılmaz. Samsun Şehri; Kuruluş Yeri, Nüfus ve Kentsel Gelişim Özelliklerin 'den düzenlenmiştir.).....	?
Fotoğraf 6: Cumhuriyet Sonrası Samsun, (1950 öncesi)	60
Fotoğraf 7: Ayvacık Kızlar Kalesi (Kaynak: Ayvacık Belediyesi)	61
Fotoğraf 8: Ayvacık Kızlar Kalesi (Kaynak: Ayvacık Belediyesi)	62
Fotoğraf 9: Trabzon Vilayetine Bağlı Canik Sancağını Gösteren harita (1860). (Kaynak: Cevdet Yılmaz, İlk Çağlardan Günümüze Canik kitabından düzenlenmiştir.).....	62
Fotoğraf 10: Terice Köyü (Solda) ve Yeniköy'deki (Sağda) Yerleşmelerin Ulaşım Hatları Boyunca Dağılımı (Kaynak: Google Earth Pro).....	65
Fotoğraf 11: Bakı durumunun etkisiyle güneye bakan yerleşmeler (Kaynak: Google Earth Pro).....	66
Fotoğraf 12: Ayvacık Kasabası.....	67
Fotoğraf 13: İki Katlı Ahşap Mesken Ön Cephe Görünümü	72
Fotoğraf 14: Ahşap Meskenlerin Yakınlarında Bulunan Seren Adlı Yapı.....	72
Fotoğraf 15: Kasaba Merkezindeki Yeni Tip Meskenler.....	74
Fotoğraf 16: Kırsal Kesimlerdeki Yeni Tip Meskenler.....	75
Fotoğraf 17: Ana cadde üzerindeki oto tamir ve bakım atölyeleri.....	88
Fotoğraf 18: Mantar Üretim Tesisi.....	89
Fotoğraf 19: Mantar Üretim Tesisi İç Görünüm	89
Fotoğraf 20: İlçe merkezinde bulunan turizm sembolü.....	91
Fotoğraf 21: Tiryakioğlu Cami.....	91

Fotoğraf 22: Kirazlık (Zevgar) Adası.....	92
Fotoğraf 23: İlçedeki tek otel olan Legend otel.....	93
Fotoğraf 24: Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi.....	96
Fotoğraf 25: Ayvacık devlet hastanesi.....	98
Fotoğraf 26: Ayvacık ilçe merkezinde ulaşımda kullanılan tek akslı traktörler.....	100
Fotoğraf 27: Eynel Köprüsü.....	101
Fotoğraf 28: Eynel köprüsünün yapımından önce sağlanan feribotlu ulaşım (kaynak: wowturkey.com).....	101
Fotoğraf 29: İlçe merkezindeki hayvan pazarından bir görünüm (kaynak: Ayvacık Belediyesi).....	102
Fotoğraf 30: Ana cadde üzerindeki işyerleri.....	103

ISBN: 978-625-367-527-1